

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 714

2. KOLOVOZA 2024.

CIJENA 1,33 €

KADETSKI
LJETNI KAMPOVI

TEMELJNA OBUKA
ZA SPECIJALNA
DJELOVANJA
NAJSUROVIJI
TEST LJUDSKE
IZDRŽLJIVOSTI

RAZGOVOR
UMIROVLJENI
BRIGADIR
**RODOLFO BARRO
SAAVEDRA**
PRVI INSTRUKTOR
ZA *COMMANDO*
OBUKU

SPECIJALNA
IZVIĐANJA

PRISEGNULI NOVI PRIPADNICI

Foto: Tomislav BRANDT

NAKLADNIK: MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNICH GLASILA I IZDAVAŠTVA

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr) // Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)
Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@mohr.hr), Janja Marijanović Šaravanja (janja.marijanovic@mohr.hr)
Lektura / korektura: Gordana Jetavić (gjetavic50@gmail.com), Andrea Pavljić // Fotograf: Tomislav Brandt (tomislav.brandt@mohr.hr)
Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković // Marketing: Mila Badrić Gelo (mabadric@mohr.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322
Tisk: Tiskara Intergrafika TTŽ d.o.o., Klake 7, 10 290 Zaprešić // Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10 000 Zagreb, e-mail: hrvojnik@mohr.hr
Odobrava: Ivana Valenčić Mikšić, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i izdavaštvo

KADETSKI LJETNI KAMPOVI

U vojarnama, na vojnim poligonima i vježbalištima širom Hrvatske održavaju se ljjetni kampovi kadeta, polaznika studijskih programa Vojno vođenje i upravljanje, Vojno inženjerstvo, Vojno pomorstvo te Aeronautika

[STR. 4]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 10 ZSS**
Prisegnuli novi pripadnici
- 16 TEMELJNA OBUKA ZA SPECIJALNA DJELOVANJA**
Najsuroviji test ljudske izdržljivosti
- 22 RAZGOVOR**
umirovljeni brigadir Rodolfo Barrio SAAVEDRA, prvi instruktor za commando obuku u Hrvatskoj vojsci, strani dragovoljac, bivši pripadnik 1. hrvatskog gardijskog zdruga
- 28 MEĐUNARODNA SURADNJA**
Specijalna izviđanja
- 30 HKoV**
Novi zapovjednik Kopnene vojske
- 32 RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
Eurofighter Typhoon – osigurana budućnost?
- 40 VOJNA POVIJEST**
Vojne starog vijeka: Rodovska društva i Mezopotamija
- 48 PODLISTAK**
Nuklearno oružje (VIII. dio): Nuklearni arsenali
- 52 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Dvije zagrebačke fortifikacije
- 56 VOJNA POVIJEST**
Časno je biti alkar
- 62 PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Sklonište
- 64 OBLJETNICA**
Najveća žrtva za domovinu
- 66 GODINA SPORTA**
Ugovorni pričuvnici i hrvatski sportaši na Olimpijskim igrama u Parizu

HVU

Tekst: Tomislav Vidaković / Foto: Tomislav Vidaković / HVU

KADETSKI LUE

U vojarnama, na vojnim poligonima i vježbalištima širom Hrvatske održavaju se ljetni kampovi kadeta, polaznika studijskih programa Vojno vođenje i upravljanje, Vojno inženjerstvo, Vojno pomorstvo te Aeronautika

TNI KAMPOVI

HVU

Ljetni kampovi kadeta važan su dio obuke i razvoja budućih časnika Hrvatske vojske te služe kao platforma za stjecanje ključnih vještina i znanja. nude intenzivne programe obuke, koji uključuju fizičke, mentalne i taktičke aspekte vojne profesije. Primarni je cilj ljetnih kampova pripremiti kadete za izazove s kojima će se susresti u karijeri. Kampovi su osmišljeni tako da potiču timski rad, disciplinu, izdržljivost i razvoj vojnih vještina. Kadeti kroz različite aktivnosti imaju priliku testirati svoje granice, razviti liderstvo i ojačati osjećaj pripadnosti Oružanim snagama RH.

Kao i svake godine, i ove su kadeti sudjelovali na kampovima, gdje su se provodile intenzivne aktivnosti kojima je glavni cilj bio poboljšati fizičku spremnost i izdržljivost. Osim na fizičku spremnost, naglasak se stavlja i na taktičku obuku tijekom koje svi polaznici uče osnovne taktičke vještine, uključujući orijentaciju na terenu, kamuflažu, izviđanje i upotrebu vojne opreme. Kruna tog segmenta obuke simulacije su borbenih situacija gdje se moraju primijeniti naučene vještine.

OBUKA POD PRITISKOM

Ekipa Hrvatskog vojnika imala je priliku za posjet kampu koji se provodio na vojnem poligonu "Gašinci". Kadete smo zatekli u trenutku dok su završavali izradu žičane zapreke koja je štitila kamp koji su netom prije podigli. Cilj je scenarija obraniti kamp od napada, koji su također provodili kadeti, istodobno učeci taktike napadnog djelovanja. Instruktori prilikom susreta dviju protivničkih snaga procjenjuju u prvom redu način komuniciranja među kadetima tijekom akcije, ali i način na koji se kreću prilikom napada odnosno obrane. Osim toga, i izvješćivanje je nešto na što polaznici moraju obratiti pozornost. Pritom se misli prije svega na smjer iz kojeg dolazi vatra, udaljenost protivnika i količinu naoružanja koje protivnička strana koristi.

Poseban naglasak stavlja se i na razvoj liderskih sposobnosti i timskih dinamika. Tako je sastavni dio ljetnih kampova izvršavanje zadaća koje zahtijevaju suradnju i koordinaciju, čime se potiče timski duh i sposobnost vođenja. Psihološka otpornost sastavni

je dio vojnog poziva, stoga kampovi uključuju i aktivnosti koje jačaju mentalnu izdržljivost. To uključuje rješavanje problema pod pritiskom, donošenje odluka u stresnim situacijama i druge slične vježbe.

"Na kampu u Gašincima kadeti uče temeljne vojničke vještine, koje su raspoređene u četiri radne točke. Na prvoj točki uče rukovati osobnim naoružanjem, puškom VHS-2 i pištoljem HS (stavovi, okreti, punjenje, pražnjenje, zastoji). Na drugoj vježbaju kretanje i reakcije na određenom području (kontakt s protivnikom, kretanje kao pojedinac i u binomu, reakcije na izravnu i neizravnu paljbu). Na sljedećoj uče izradu zaklona, poput izgradnje bivaka, rovova i prolazak kroz žičane zapreke. Sve vezano uz topografiju: orijentacija u prostoru, čitanje kartata, određivanje smjera kretanja i čitanje kompasa nalazi se na zadnjoj točki", objasnio nam je zapovjednik Ljetnog kampa 1 natporučnik Antonio Mihinac.

"Akademski dio našeg obrazovanja dosta je izazovan i rigorozno isplaniran od početka do kraja dana. Između kadeta i njihovih instruktora vlada osjećaj poštovanja. Današnja vojska mjesto je međusobnog poštovanja i na taj način jako je lako ostvariti zajednički cilj jer je veće razumijevanje između podređenih i nadređenih. Nema nikakvih grubih postupanja, nego se kroz razgovor sve može planirati i realizirati", opisuje atmosferu na kampu kadet Šime Popović. Ovaj Metkovac, student prve godine Vojnog vođenja i upravljanja, ističe kako je obuka zanimljiva upravo zato jer je nepredvidiva. "Instruktori tu obave lavovski dio posla. Ulažu napore kako bi se sve provelo prema planu i programu, ali ostavljaju i dovoljno prostora da obuka bude nepredvidiva", naglašava kadet Popović, koji se nuda da će po završetku fakultetskog obrazovanja postati pripadnik mornaričko-desantnog pješaštva.

"Obuka je odlična. Ni u jednom trenutku nije dosadno, uvijek se nešto događa, kolegialni odnosi ne mogu biti bolji, svi se držimo zajedno, potičemo i dižemo jedni druge onda kad je najteže", ponosno ističe kadetkinja Dragica Kusić, polaznica prve godine Vojnog pomorstva. Dragica nam potvrđuje ono u što smo se i sami imali priliku uvjeriti: motivacije ne nedostaje, cilj je svim kadetima jasan i svi skupa gaze odlučno prema njemu. Za kraj nam poručuje kako joj je najveća želja po završetku kadetske obuke staviti crvenu beretku na glavu i postati, poput oca, ponosnom pripadnicom Pauka.

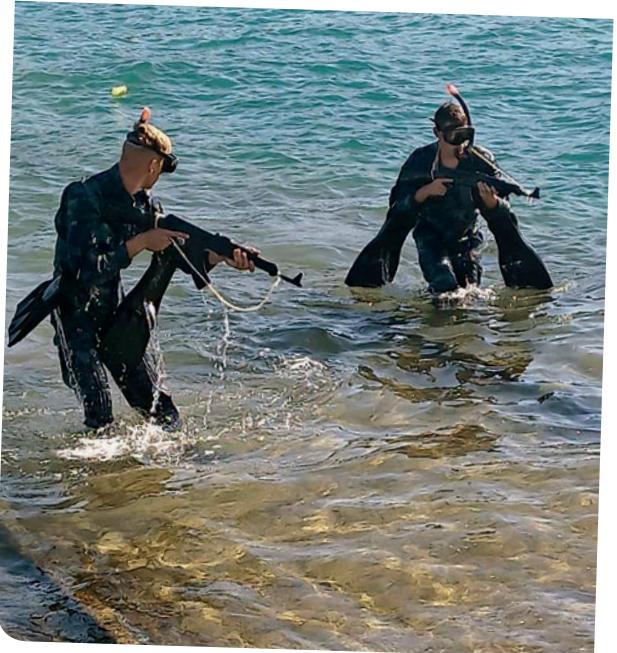
Lijepo je vidjeti mlade i ambiciozne ljude koji se u teškim vremenskim uvjetima maksimalno zalažu i daju sve od sebe kako bi bili što bolji u svojem poslu. To

dosta govori o budućim časnicima Hrvatske vojske, jer u današnje vrijeme *invazije* ekrana rijedak je prizor vidjeti mladost kako se obilivena znojem smije i ne posustaje pod velikim naporima.

AKO SVE IDE PO PLANU, IDEŠ U ZASJEDU

Kamp u vojarni "Josip Jović" u Udbini bio je izrazito dinamičan. Kadetima smo se pridružili u trenutku kad su postavili kružnu obranu prije izlaska iz taktičkog područja prikupljanja, nakon čega su se spojili s još trima desetinama s kojima su trebali koordinirati napad na drugu desetinu. Uzbuđenje i napetost mogli su se osjetiti u zraku kako su se napadne desetine približavale kontaktu s *protivnikom*. Tiha komunikacija uzela je maha, desetine su se nečujno kretale kroz šumu i uskladivale svaki pokret. U jednom trenutku obrambene snage otvaraju vatru iz puškostrojnice i vičući upozoravaju kolege kako je došlo do kontakta s *protivnikom*. Napadne snage otvaraju vatru iz svih smjerova, bacaju se dimne bombe i kontrolirani kaos dostiže vrhunac. Miris baruta na sve strane, buka je neopisiva, ali u svom tom, naizgled, kaotičnom stanju, kad se malo bolje pogleda svaki pojedinac jako dobro zna što treba raditi. Precizno prenosi sve informacije kolegama, s lakoćom mijenja položaje u skladu s drugim članovima desetine, jasno dojavljuje *protivničke* položaje, smjer vatre i vrstu njegova naoružanja. Nema panicičnog uletavanja u tuđi sektor vatre, bescijljnog lutanja i gubljenja po šumi, sve u svemu, instruktori zadovoljno promatraju plodove svojeg uspješnog rada. Kako nam je jedan od njih natuknuo: "Ako sve ide po planu, možeš biti siguran da ideš u zasjedu." I upravo je to ono što nastoje prenijeti polaznicima: "Uvijek se dobro pripremite i budite spremni improvizirati i prilagoditi se neplaniranim situacijama jer rijetko se kad sve odvija po planu."

"Ovdje svi uče zapovijedanje timom i desetinom kako bi kasnije mogli zapovijediti vodom, ali i kako bi mogli razumjeti svoje dočasnike kojima će biti

nadređeni. Ne mogu njima zapovijedati ako ne razumiju opseg njihova posla", ističe natporučnik Natko Lugarić, jedan od instruktora, te dodaje kako je najveći udio u prolaznoj ocjeni ovog kampa taktika. Od kadeta se dosta očekuje i uči ih se da mogu suvereno zapovijediti u najstresnijim situacijama. "Ova je generacija izrazito dobra kao tim. U težim situacijama uvijek znaju štititi jedan drugoga, doslovno primjenjuju onu izreku da si jak koliko i najslabija karika u nizu", hvali svoje polaznike natporučnik Lugarić.

"Obuka je kvalitetna jer imamo odlične instruktore, koji su većinom veterani Domovinskog rata. Drugi je dio mlađa generacija, što u konačnici tvori idealan spoj iskustva i znanja, a mi možemo puno naučiti. Najviše me se dojmila noćna uzbuna, kad smo imali zadatak braniti bazu i VIP osobu unutar baze. Bilo je dosta izazovno, ali na kraju smo uspjeli provesti u djelo ono što smo se svi mi zapovjednici desetina na početku tog zadatka dogovorili", rekao nam je kadet skupnik Filip Molnar. Njegova kolegica kadetkinja skupnica Matea Habijanec rekla je kako je motivacija na visokoj razini. Svaki uspješno proveden zadatak dodatno ih motivira i daje im još više impulsa da nastave.

OBUKA JE DOBAR TEMELJ ZA DUŽNOSTI KOJE ĆE PREUZETI

Ljetni kamp na vježbalištu "Gakovo" okupio je kadete smjerova Vojno vođenje i upravljanje i Vojno inženjerstvo. "Ovo je naš šesti, ujedno i zadnji kamp na kojem ćemo sudjelovati. Na njemu primjenjujemo znanja koja smo stekli na prethodnim kampovima te učimo kako zapovijedati vodom. Kamp je zahtjevan i mentalno i fizički, vremenske su prilike teške, ali to nam nije problem jer motivacije i želje ne nedostaje",

HVU

objasnila nam je kadetkinja desetnica Antonia Vodanović. "Ljetni kampovi jedinstvena su prilika na kojoj možemo iskusiti kako je biti na terenu i definitivno mjesto na kojem se jačaju kohezija i zajedništvo. Dolaskom na ovaj kamp imali smo velika očekivanja, a unatoč teškom i zahtjevnom terenu, ona su i ispunjena uz pomoć instruktora i naše volje. Ovo nam je zadnji kamp u Kadetskoj bojni i zadnja stepenica prije nego postanemo poručnici Hrvatske vojske", naglasio je kadet desetnik Manfred Majetić. Kampovi Hrvatske ratne mornarice odvijali su se u akvatoriju Kaštelanskog zaljeva i srednjeg Jadranu te u vojarni "Admiral Flote Sveti Ljetica-Barba" u Splitu. "Ovo je jedno zanimljivo i poučno iskustvo. Imali smo priliku upoznati se s različitim mornaričkim vještinama. Katkad nije bilo lako, ali timski duh, pribranost i volja svih nas kadeta osigurali su da kamp prođe sigurno i profesionalno. Po mojoj skromnom mišljenju, ovaku obuku mora proći svaki mornarički časnik", rekao je kadet skupnik Pavao Botica.

"Ljetni kamp HRM-a vrhunac je obuke našeg studija, na kojem stječemo zahtjevne vještine jedrenja na jedrili-

cama klasa Laser i Krstaš. Ovo nam je dosad najzanimljiviji kamp što se tiče mornaričkih vještina. Usavršavali smo stečena znanja iz osnaščivanja plovila te samog manevriranja. Fokus je na samostalnosti u radu uz pravodobne korekcije i smjernice naših odličnih instruktora. Obuka se provodi u jutarnjim i popodnevnim satima u Kaštelanskom zaljevu, Splitskom, Drveničkom i Šoltanskom kanalu, Splitskim vratima i Bračkom kanalu, gdje su česte promjene smjera vjetra te je vrlo izazovno i zanimljivo učiti jedriti po takvom vjetru. Na kampu stječemo nova znanja, koja ćemo primijeniti u budućoj karijeri", objasnio je kadet desetnik Filip Bačak. "Ovo nam je zadnji kamp na studiju Vojno pomorstvo. Cilj je kampa usavršavanje manevriranja s jednim vijkom. Obuka se provodi na lučkom remorkeru i drvenoj pasari, gdje je cilj da svatko od nas samostalno upravlja navedenim plovilima. Dani su ispunjeni obukom, koja je dobar temelj za dužnosti koje nas očekuju na brodovima", istaknuo je kadet narednik Marin Medvidović.

Ljetni kampovi kadeta ključni su za formiranje budućih časnika Hrvatske vojske i pružaju im znanja i vještine potrebne za uspješnu karijeru. Kadeti rigoroznom obukom i različitim aktivnostima stječu iskustvo koje ih priprema za sve profesionalne izazove. Kampovi ne samo da jačaju njihove fizičke i mentalne sposobnosti već ih i povezuju u zajednicu koja dijeli jednakе vrijednosti i ciljeve. Kadeti se na kampovima pripremaju za buduće izazove, učeći pritom vrijedne lekcije o disciplini, vojnom vođenju i timskom radu. Ljetni kampovi ne samo da jačaju njihove vojne sposobnosti već ih i oblikuju u odgovorne i sposobne pojedince spremne služiti svojoj zemlji.

Prvi padobranski skokovi budućih pilota: "OSJEĆAJ JE ČUDO!"

Osnovni pilotski kamp kadeta smjera Aeronautika – vojni pilot počeo je 22. srpnja, a zaključuje se 2. kolovoza, na dan i studiraju u Zagrebu, a uspješno polaganje ispita i drugih oblika izobrazbe i obuke odvest će ih početkom iduće godine u Zemunik, u Središte za obuku HRZ-a "Rudolf Perešin".

Organizatori posvećuju iznimnu pozornost prvom pilotskom kampu. Za njega je osmišljen iznimno sadržajan program, na više lokacija u Hrvatskoj – u zraku, na kopnu i u moru. U organizaciju je uključen HRZ i njegovo Središte za obuku "Rudolf Perešin", HVU "Dr. Franjo Tuđman", HRM, Zapovjedništvo specijalnih snaga, Središte za međunarodne vojne operacije "Jotivničko djelovanje...), potrebno napustiti letjelicu...? Stoga, uz ostalo, programska područja obuhvaćaju korištenje letačke opreme i sustava za preživljavanje, plivačke tehnike, uporabu čamca za spašavanje, izlazak iz zrakoplova nakon prisilnog slijetanja na vodenu površinu, uporabu aparata za disanje pod vodom, podizanje u helikopter dizalicom te – padobransku obuku. Nazočili smo upravo potonjoj, u vojarni "Lučko". Bili su to trenuci koje će mladi ljudi vječno pamtit – prvi skokovi u životu! Naravno, cijeli proces imao je dozu neizvjesnosti i napetosti, no zapravo i nije bilo problema. Jer uz kadete su bili iskusni profesionalci – instruktori padobranstva iz Zapovjedništva specijalnih snaga te piloti i zrakoplovni tehničari iz 194. eskadrile višenamjenskih helikoptera 91. krila HRZ-a.

Uoči prvog skoka kadeti su na stajanci navlačili opremu. Instruktori su neprestano bili uz njih, provjeravajući svaki detalj, tu i tamo odgovarajući na poneko pitanje. Budući piloti izgledali su ozbiljno, ali ne i uznemireno, prije fokusirano. Nismo željeli postavljati pitanja, jer bila im je potrebna koncentracija, a ne diktafon. I onda je došla kratka zapovijed – treba na, tek nekoliko minuta – za prvi skok dovoljna je visina od 600 metara. Gledamo u nebo i, jedna po jedna, *ljudske točkice* padobrane. Kako dolaze natrag prema stajanci, na licima vidimo osmijehe, a čujemo i komentar: "Ja bih opet!" Želja će im se uskoro ispuniti, jer skače se dvaput. Imaju pauzu, okupljaju se ispod jedne nadstrešnice i izmjenjuju dojmove. A sad prvi let na seleksijskom letenju bio čak i uzbudljiviji od prvog padobranskog skoka: "Bilo je više adrenalina." Zahvaljujući instruktorima ZSS-a, bio je detaljno i savršeno pripremljen, ali ipak si nije mogao predočiti kakav je to osjećaj dok ga nije iskusio. "Sad ne mogu dočekati idući skok", smije se. Njegov imenjak Karlo Glavić možda je mogao vidjeti i vlastitu kuću: u trenucima prije samog skoka nije mi bilo svejedno, no čim sam bio u zraku strah je nestao. Isplatiло se sve što smo prošli prethodila skokovima i utvrđila da je potrebno biti koncentriran, jer instruktori nisu samo stručni u padobranstvu već znaju i kako polaznike oslobođuti tremu: "Da, mislim da i nisam imala tremu, više sam bila znatiželjna. I sad kad sam to učinila, kad sam skočila mogu reći – osjećaj je čudo!" Nastavljujući, kadetkinja hvali cijeli program kampa. "Niti u jednom trenutku nije mi bilo dosadno, cijelo se vrijeme nešto događa. Bitno je što smo mi kadeti dobra ekipa. Zajedno radimo, zajedno guramo naprijed, ali se i družimo te zabavljamo", zaključuje Anja.

Tekst i foto Domagoj Vlahović

"Okupili smo se ovdje kako bismo proslavili ne samo iznimna individualna postignuća već i snagu zajedništva koja je nove pripadnike ZSS-a dovela do ove večeri", poručio je zapovjednik ZSS-a

ZSS

PRISEGULINO

Tekst: Tomislav Vidaković / Foto: Tomislav Brandt

VI PRIPADNICI

ZSS

Commando prisega kruna je višemjesečnog rigoroznog programa, koji obuhvaća širok spektar vježbi i treninga osmišljenih kako bi pripremili vojnike za najzahtjevnije operativne zadatke

Zapovjedništvo specijalnih snaga 25. srpnja u vojarni "Josip Jović" u Udbini privelo je kraju još jedan selekcijski ciklus, na kraju kojeg je nekoliko najupornijih i najizdržljivijih postalo ponosnim vlasnicima zelene beretke koju nose pripadnici te elitne postrojbe.

Svečanosti je prisustvovao zapovjednik Zapovjedništva specijalnih snaga brigadir Ivan Miloš; načelnik Stožera Multinacionalnog divizijskog zapovjedništva Centar bivši zapovjednik Bojne za specijalna djelovanja brigadni general Dražen Ressler; dekan HVU-a "Dr. Franjo Tuđman" brigadir Goran Huljev; zapovjednik vojarne "Josip Jović" i Središta za razvoj vođa "Marko Babić" pukovnik Ivan Vukelić; prvi dočasnik Oružanih snaga RH i bivši prvi dočasnik Zapovjedništva specijalnih snaga časnički namjesnik Filip Tunjić; utemeljitelj *commando* obuke umirovljeni brigadir Rodolfo Barrio Saavedra; kapelan don Željko Savić, koji je zazvao Božji blagoslov; župnik crkve hrvatskih mučenika u Udbini velečasnici Josip Šimatović, brojni predstavnici udrugama projektilih iz Domovinskog rata, kao i mnogi bivši pripadnici, zapovjednici i instruktori ove postrojbe.

"Vaš put nije bio lak i siguran sam da ste se tijekom obuke susreli s brojnim psihofizičkim izazovima. Ipak, ova je večer potvrda kako je upornost bila vaša snaga, da su odricanje i požrtvovnost bili ključ vašeg uspjeha", poručio je novim pripadnicima ZSS-a njihov zapovjednik brigadir Miloš te dodao kako je ta postrojba odličan izbor za one koji traže nešto više, koji traže izazov, koji traže društvenu pripadnost i priliku za služenje domovini.

"Ova je večer potvrda kako je upornost bila vaša snaga, da su odricanje i požrtvovnost bili ključ vašeg uspjeha", poručio je novim pripadnicima ZSS-a njihov zapovjednik brigadir Miloš

Polaznici koji su uspješno završili obuku izrekli su uz svjetlost baklji *commando* molitvu. Potom su im brigadir Miloš, brigadni general Ressler, glavni zapovjednik obuke i kapelan don Željko Savić uručili diplome, zelene beretke, *commando* znak i krunice, čime je elitno društvo specijalnih snaga dobilo nove pripadnike.

Commando prisega kruna je višemjesečnog rigoroznog programa, koji obuhvaća širok spektar vježbi i treninga osmišljenih kako bi pripremili vojnike za najzahtjevnije operativne zadatke. Program je osmišljen kako bi testirao krajnje granice polaznika koji odluče pristupiti obuci i tako ih pripremio za bilo koji scenarij s kojim bi se mogli suočiti.

Program je osmišljen kako bi testirao krajnje granice polaznika koji odluče pristupiti obuci i tako ih pripremio za bilo koji scenarij s kojim bi se mogli suočiti

ZSS

TEMELJNA OBUKA ZA SPECIJALNA DJELOVANJA

Temeljna obuka za specijalna djelovanja, poznatija kao *commando* obuka, jedna je od najizazovnijih i psihofizički najtežih obuka u OSRH, kojoj je cilj odabrati, obučiti i osposobiti vojнике/mornare, dočasnike i časnike za obnašanje dužnosti u sastavu Zapovjedništva specijalnih snaga. Od početka prijave do zadnjeg dana je eliminacijska...

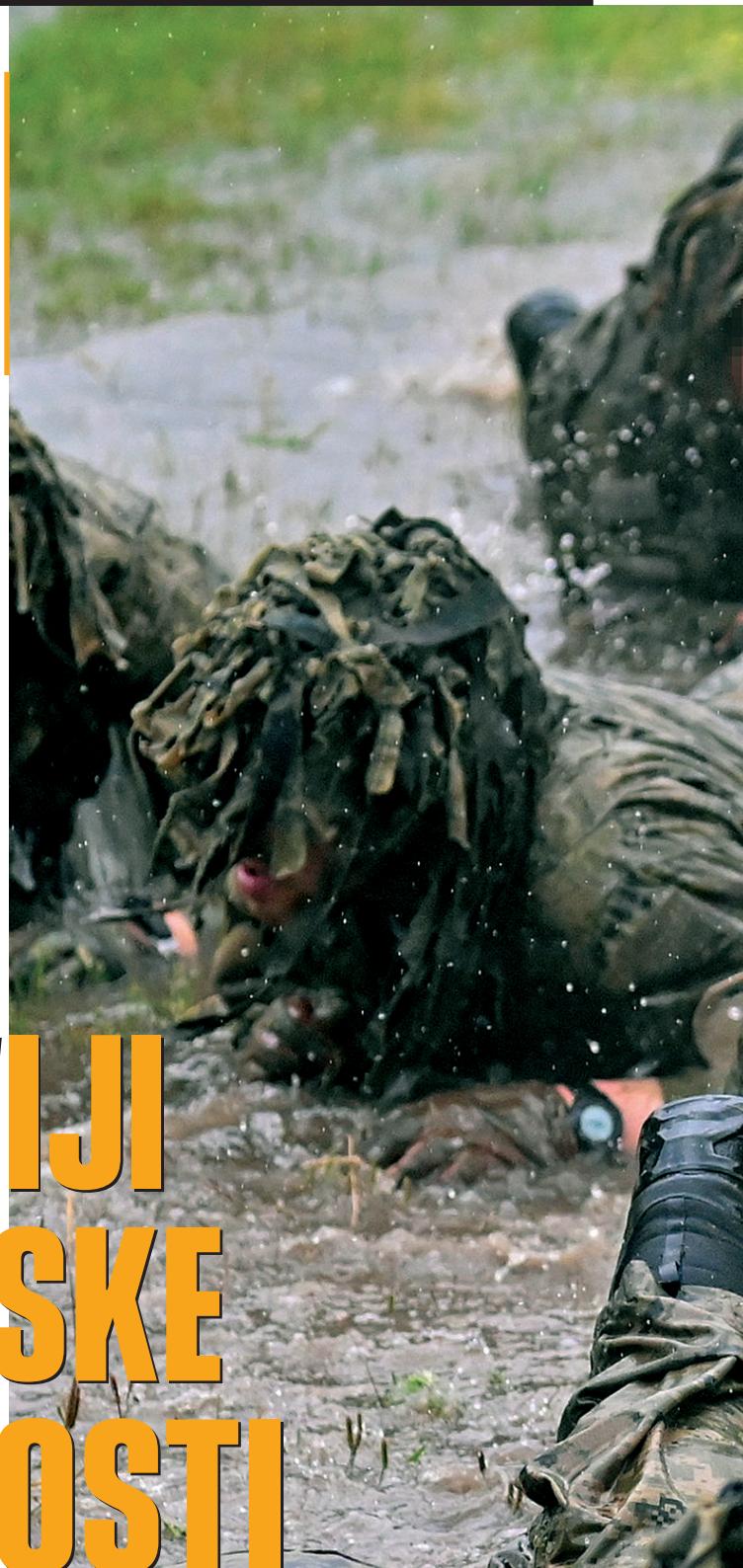
Temeljna obuka za specijalna djelovanja, poznatija kao *commando* obuka, jedna je od najizazovnijih i psihofizički najtežih obuka u OSRH, kojoj je cilj odabrati, obučiti i osposobiti vojнике/mornare, dočasnike i časnike za obnašanje dužnosti u sastavu Zapovjedništva specijalnih snaga. Koncipirana je po fazama i razdobljima, u kojima se simuliranjem što realnijih uvjeta provjerava sposobnost i spremnost kandidata. Od početka prijave do zadnjeg dana je eliminacijska, tj. polaznici u svakom trenutku mogu na osobni zahtjev prekinuti sudjelovanje u obuci ili ih se odlukom mjerodavnih može s nje isključiti. Cijelo vrijeme instruktori prate svaki korak kandidata, ponašanje i reakcije, a vojni psiholog s njima provodi ciljana psihološka testiranja.

TEKST

Vesna Pintarić, ZSS

FOTO

Tomislav Brandt, ZSS

NAJSUROVIJI TEST LJUDSKE IZDRŽLJIVOSTI

Iznimno zahtjevno psihofizičko testiranje kandidata događa se u tzv. paklenom tjednu, prvom tjednu faze *commando*, za njih tjelesno i mentalno vjerojatno najizazovnijem i najzahtjevnijem razdoblju

TEMELJNA OBUKA ZA SPECIJALNA DJELOVANJA

Polaznici ne nose oznake i ne oslovljavaju se po činovima, što simbolično pokazuje kako su svi jednaki i kako imaju jednakе šanse završiti obuku, a istodobno se promiče duh zajedništva. Uz instruktore ZSS-a, sama obuka provodi se u suradnji s ostalim granama i rodovima OSRH te vanjskim suradnicima.

PAKLENI TJEDAN

Iz tjedna u tjedan povećava se intenzitet zadaća koje se postavljaju pred kandidate. Prvo iznimno zahtjevno psihofizičko testiranje događa se u tzv. paklenom tjednu, prvom tjednu faze *commando*, za njih tjelesno i mentalno vjerojatno najizazovnijem i najzahtjevnijem razdoblju. Do tog su trenutka prošli predselekciju, odradili i usvojili brojne vještine na individualnoj razini, a nakon toga i na razini tima. Tijekom cijelog tog razdoblja broj kandidata se smanjivao, a ostajali su samo najspasobniji te fizički i mentalno najizdržljiviji. To je faza u kojoj su pod stalnim psihičkim i fizičkim naporima, stresom, neispavani i prilično iscrpljeni, no upravo to joj i jest cilj, jer se, ističu instruktori, u takvim okolnostima najbolje može procijeniti koliko je

Obvezatni uvjeti za pristupanje TOzSD-u:

- kategorija vojne osobe: vojnik/mornar, dočasnik i časnik
- prijava i pristupanje obuci: dragovoljno
- navršenih devet mjeseci djelatne vojne službe u godini kad se provodi promidžba postrojbi s posebnim uvjetima popune
- vojnik/mornar mlađi od 28 godina u tekućoj kalendarskoj godini
- dočasnik mlađi od 30 godina u tekućoj kalendarskoj godini
- časnik mlađi od 30 godina u tekućoj kalendarskoj godini
- tjelesna spremnost: zadovoljeni uvjeti testa tjelesne spremnosti.
- plivač.

kandidat uopće sposoban i spreman nositi se i funkcioniрати под великим optereћенима. Upravo им се у задњем дану пакленог тједна придружила и новинарска екипа Хрватског војника. Ние нам то било први пут, али претворило се у изазов и за нас same.

Vidimo ih уdaljini како се приближавају. Наš новинарски тим чека их с инструкторима који им припремају *vatreći doček*. Iza njih је неколико дана без сна, праћених stalnim и интензивним физичким провјерама и тјеловježbom. Rafali с tornja заустављају их у напредovanju, има ранjenih... Инструктори су се распршили по терену, прате њихове реакције, пруžају прве помоћи, изvlaчење... upozоравају на погрешке: "Brže, brže, vuci ranjenog, izvlači se..." Bez одмора nastavljaju даље, следи 60 минута трчања. Већ прилично иссрпљени у трку стиžu до balvana na rubu šumskog puta. "Dizi, kreni, nosi, radi kao tim...", виђу инструктори. "Ajmo...", храбре се кандидати међусобно... Управо ношење тешких balvana и њихово пребацивање с једног рамена на друго захтјева од кандидата способност тимског играча и дају ли у томе свој максимум. А будном оку инструктора ништа не може промакнути, увјик су у близини и увјик све виде. Dril се nastavlja, поново у скupinama podižu nosila s teretom, opet провјера тимског рада, попусти ли и један од њих, *ranjenik* pada s nosila.

Ni olujno nebo nije ih шtedjelo. Spustio se pljusak, или прецизније, bio je to pravi потоп. Не знаш пада ли више одозго или одоздо, у неколико минута све је plivalo у води, и кандидати и ми zajedno с њима. Провјера се nastavlja, тешка nosila s пјеском сада natopljena kišom još су теша, али они у трку nastavljaju даље. Ни у једном trenutku не znaju kad ће све то завршити и што ih још чека, nema vremena ni snage за razmišljanje, напори су на рубу izdržljivosti... "Ne štedi se...", izvikuju инструктори и већ су у новој улоzi, pokazati koliko су добри u borilačkim vještina, hrvanju, padovima... Oглашава се zviždaljka i počinje novi krug! Sklekovici, marinci, trbušnjaci, zgibovi, čučnjevi s teškim utezima... "Daj sve od себе, ti to možeš, izdrži, diži se, спуштај, jače, брže...", isprepliću se motivirajući glasovi инструктора. "Možeš

TEMELJNA OBUKA ZA SPECIJALNA DJELOVANJA

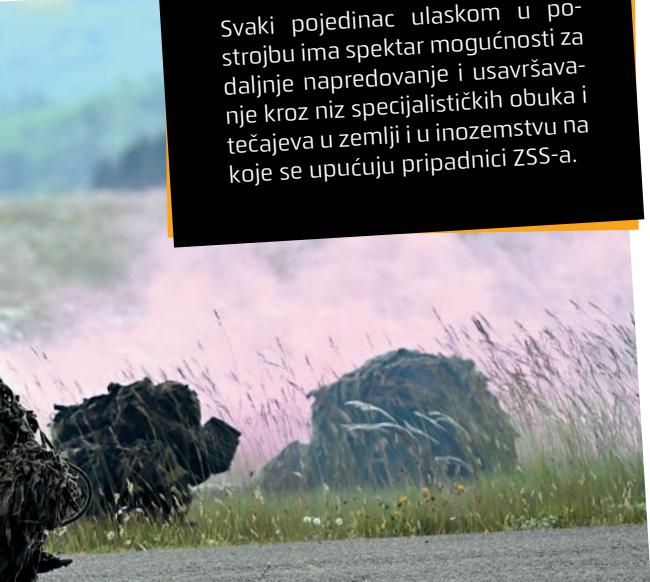
li?" – "Mogu! Odustaješ li?" – "NEEE!" Opet zviždaljka. Novi krug. Kiša pljušti. Skupina sad u trku kreće prema obližnjem brdu: "Penji se... nema čekanja... ajde gore... brže, brže..." Jedan krug, drugi, peti, jedanaesti... Voda je sad već prekrila cestu, a u jarcima pokraj moglo se i zaplivati. "Dolje, spusti se dolje, puži...", stiže novi zahtjev instruktora. Izvlačeći i posljednje atome snage skupina nastavlja puzati i metar po metar bliže je kraju te zaista jedinstvene obuke i provjere, ne samo fizičke nego prije svega psihičke. Instruktori nam objašnjavaju da je u toj fazi obuke cilj držati ih pod stresom i testirati njihovu izdržljivost do krajnjih psihičkih i fizičkih granica, dovesti ih do ruba, ali i znati kada treba popustiti. Najači i najstabilniji dolaze do kraja, a upravo je to cilj cjelokupne selekcije i ove iznimno naporne obuke.

Pakleni tjedan završava svojevrsnom inicijacijom i zajedničkom molitvom hrvatskih komandosa. Oni koji su stigli do te točke, napominju instruktori, imaju velike šanse završiti obuku, ali... Pred kandidatima su do kraja još nebrojeni izazovi, a uloga je instruktora naučiti ih što više i što bolje ih pripremiti za trenutak kada će sve to znanje morati i primijeniti. Nakon paklenog tjedna polaznici koji su ga uspješno svladali kreću u nove izazove, slijede operacije u vodenom i planinskom okružju.

Svaki pojedinac ulaskom u postrojbu ima spektar mogućnosti za daljnje napredovanje i usavršavanje kroz niz specijalističkih obuka i tečajeva u zemlji i u inozemstvu na koje se upućuju pripadnici ZSS-a.

U suradnji ZSS-a s ostalim granama i rodom, posebno zahvaljujući suradnji s HVU-om "Dr. Franjo Tuđman" i Personalnoj upravi GS OSRH, novina u Programu Temeljne obuke za specijalna djelovanja jest razdoblje na obuci kojem pristupaju vojnici/mornari koji su uspješno završili TOzSD, a kandidati su za dočasnike. Ako postoji upražnjeno ustrojbeno mjesto, oni se osposobljavaju u znanjima i vještina potrebnim za vođenje tima/skupine za prve dočasničke dužnosti te završetkom obuke stječu pravo na prvi dočasnički čin.

VODENA, PLANINSKA I FAZA STALNE OPERACIJE

Lokacije izvođenja tih faza i njihov raspored promjenjivi su kako bi se sačuvalo faktor iznenadenja i time svaku generaciju polaznika dovelo u drugačije uvjete. Cilj je svladavanje tehnika koje su važne za opstanak u vodenom i planinskom okružju.

Poznato je kako je voda kao medij vrlo iscrpljujuća za tijelo stoga je vodena faza, uz pakleni tjedan, jedna od najzahtjevnijih. Osim svladavanja određenih tehnika plivanja, od polaznika se očekuje i plivanje s opremom u dnevnim, ali i noćnim uvjetima. Važno je napomenuti kako su upravo duljina boravka i temperatura vode ključni faktori koji utječu na iscrpljivanje polaznika. U toj fazi polaznici uvježбавaju tehnike prelaska vodenih prepreka, a najveći izazov je tzv. sijanje na vodenu površinu iz čamca i helikoptera u pokretu, kao i izvlačenje helikopterom s vodene površine s pomoću konopa.

Poput vodene faze, i planinska ima svoje specifičnosti. Tu se od polaznika očekuje svladavanje osnovnih i naprednijih penjačkih tehniku u stijeni, kretanje po planinskom teško prohodnom terenu, te sve karakteristike duljeg boravka u prirodi, od logorovanja do bivakiranja, odnosno boravka u prirodi izvan čvrstog objekta.

Osim toga, tu fazu obilježavaju i višesatne hodnje po strmim kamenim stijenama s kompletnom opremom i osobnim naoružanjem, te s kartom lokacije i GPS uređajem treba u predvideno vrijeme stići na zadanoj lokaciju. Uči se kako svladati uspon na najsigurniji način, stoga često provjeravaju polaznike jesu li zapamtili upućene informacije. Gleda se svaki položaj noge i ruke na stijeni, a posebno se prati obvezatna komunikacija između penjača i kolege na dnu koji ga osigurava držeći konop. Onaj koji je zadužen za osiguravanje penjanja mora pozorno pratiti penjača kako bi mogao pravodobno reagirati na svaki njegov pokret.

Osim fizičke snage, ta faza iziskuje od polaznika veliku koncentraciju. U njoj dobivaju informacije te moraju uspješno odraditi završne vježbe u kojima je sadržano sve što su tijekom pojedinih faza usvojili.

Izazov je u tom drugom razdoblju svakako faza *stalnih operacija*, koje uključuju sve dotad naučeno. Cilj je provesti zadaće kroz kreirani scenarij uz minimalnu logističku potporu, koristeći sve naučeno – od taktike malih postrojbi do preživljavanja.

RAZGOVOR

UMIROVLJENI BRIGADIR
**RODOLFO BARRIO
SAAVEDRA**

PRVI INSTRUKTOR ZA *COMMANDO*
OBUKU U HRVATSKOJ VOJSKI, STRANI
DRAGOVOLJAC, BIVŠI Pripadnik
1. HRVATSKOG GARDIJSKOG ZDRUGA

BIO JE PRIVILEGIJ

VODITI TEČAJ ZA KOMANDOSE U RĀTNIM VREMENIMA

RAZGOVARALA
Vesna Pintarić

FOTO
Tomislav Brandt
osobna arhiva

Pripadnik specijalnih postrojbi mora biti uzor.
Timski rad, skromnost, navika izvršavanja zadaća u
tajnosti, bez potrebe za javnim priznanjem, požrtvovnost,
odanost zadaći i sposobnost podnošenja iscrpljenosti
prouzročene borbenim djelovanjima kvalitete su koje
se traže od kandidata za specijalne postrojbe...

Od svih stranih dragovoljaca koji su se priključili Hrvatskoj vojsci početkom Domovinskog rata umirovljeni brigadir Rodolfo Barrio Saavedra – poznatiji pod nadimkom Argentinac, ostavio je vjerovatno najdublji pečat u razvoju obuke specijalnih postrojbi HV-a. U Argentini je završio Vojnu akademiju, služio u tamošnjim komandosima, bio *commando* instruktor. Više je puta ranjen i više puta odlikovan. S bogatim borbenim iskustvom, u listopadu 1991. godine odlazi iz Argentine i pridružuje se Hrvatskoj vojsci.

Niz je dužnosti i ratnih zadaća koje je obnašao, niz borbenih operacija u kojima je sudjelovao, a jedna je i povod našem razgovoru. Naime, od 1994. organizira i vodi *commando* obuku i obuku izvidnika za potrebe OSRH. Na temeljima te obuke, u Zapovjedništvu specijalnih snaga ona se provodi i danas, pod nazivom Temeljni tečaj za specijalna djelovanja – *commando* obuka. No ti čvrsti temelji postavljeni su davnih ratnih dana. I dok je u fazi završetka još jedna obuka naših komandosa, prisjetimo se kroz razgovor s umirovljenim brigadirom Saavedrom kako je sve počelo...

MOŽETE LI SE PRISJETITI OKOLNOSTI U KOJIMA SE POČEO PROVODITI PRVI COMMANDO TEČAJ U HRVATSKOJ VOJSKI 1994. – TEČAJ ZA ODABIR VODA COMMANDO POSTROJBE (TOVKO). ZAŠTO JE TAKVA VRSTA OBUKE BILA POTREBNA, TKO SU BILI PRVI POLAZNICI I INSTRUKTORI, GDJE SE PROVODILA I KAKO JE BILA OSMIŠLJENA?

U prvom razdoblju nije se takvo što moglo provesti zbog intenzivnih ratnih djelovanja. No kako je rat u Hrvatskoj ušao u pasivnu fazu, posebno nakon Washingtonskog sporazuma, a intenzitet ratovanja prebacio se na bojišnice u BiH, stekli su se uvjeti da pokušamo provesti takav tečaj.

Ratni tečaj za komandose provodio se na poligoni "Žutica" i na području Moslavačke gore. Bilo je zlata vrijedno što smo imali bazu za obuku u Žutici, gdje su od 1991. kandidati iz bojni Zrinski, Frankopan i drugih postrojbi prolazili osnovnu *commando* obuku (2-3 tjedna). U početku rata nije bilo dovoljno vremena za dulje obučavanje.

RAZGOVOR // UMIROVLJENI BRIGADIR RODOLFO BARRIO SAAVEDRA

Minimalno je za takvo što potreban jedan seleksijski tečaj koji traje dva mjeseca, a seleksijski tečaj za komandose realno traje između 100 i 150 dana. Tako se, na primjer, provodi "O" tečaj u Specijalnim snagama SAD-a (SF Qualification tečaj) i seleksijski tečaj SAS-a Britanske vojske. Tečaj u Argentinskoj vojsci, ovisno o predznanju kandidata, također traje četiri do pet mjeseci.

TOKO 94 bio je sljedeći korak, napredak u odnosu na kratke *commando* tečajeve koji su mu prethodili. Pokrenut je odlukom tadašnjeg zapovjednika 1. hrvatskog gardijskog zdruga brigadira Miljenka Filipovića i Zapovjedništva Zbora, koje je prepoznalo potrebu za takvom izobrazbom.

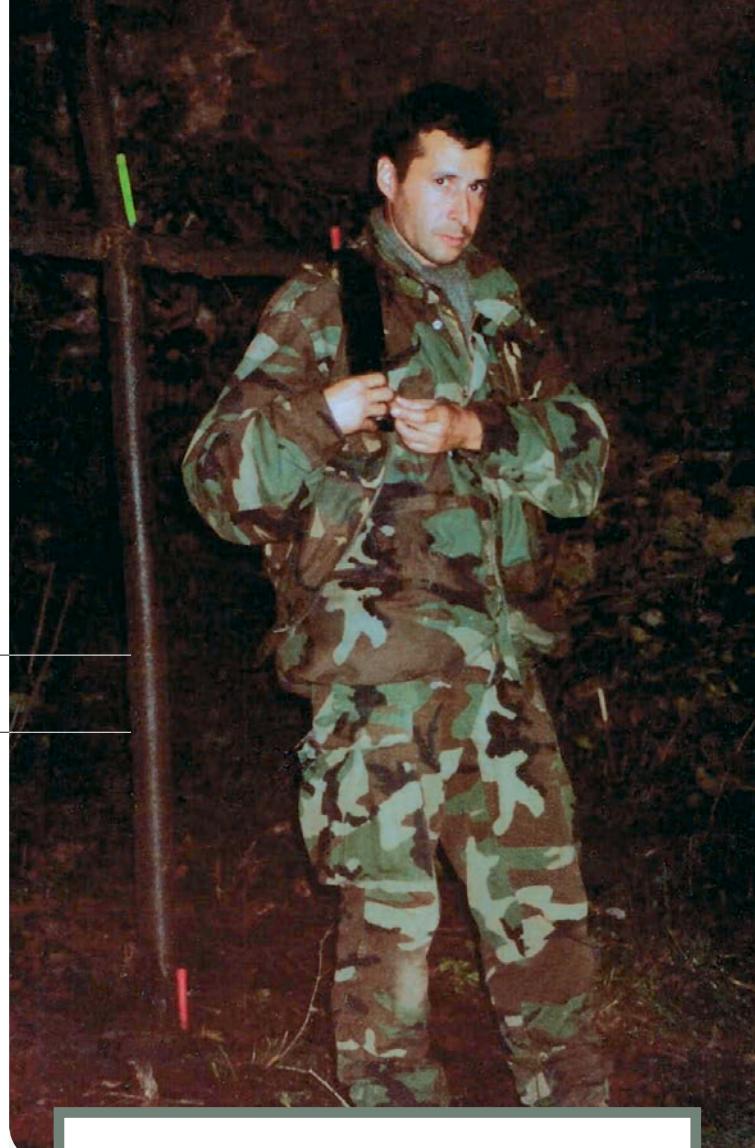
Tečaju su pristupili dočasnici iz Združenja, posebno iz Padobranske bojne i Izvidničkog voda, te iz 1. hrvatskog gardijskog zbora. Oni su već imali neke važne vještine koje nismo morali otpočetak obučavati, poput padobranske, i prošli su spomenuto kratku *commando* obuku u Kumrovci ili Žutici, te su imali od jedne do tri godine borbenog iskustva. Za provedbu Tečaja iznimno je korisna bila postojanje infrastruktura Žutice, koju su još ujesen 1991. osmislili i za obuku osposobili zapovjednici i instruktori Bojne Frankopan.

ZADNJA FAZA OBUKE U BORBENIM DJELOVANJIMA

Kao i na svakom *commando* tečaju u svijetu, obuka budućih specijalaca mukotrpna je i bolna. Kandidati se dovode do granice psihičke i fizičke izdržljivosti. Nesanica, glad, žed, bol i stalna prisutnost smrti dio su svakodnevnog života kandidata za specijalne postrojbe. Njihova se obuka provodi u uvjetima koji su najsličniji ratu.

Selektiraju se oni kandidati koji zadržavaju koncentraciju bez obzira na umor, nesanicu ili strah. Kroz takvu vrstu obuke kandidati se navikavaju na paljbu u velikoj blizini, uvježбавaju na utjecaj rikošeta, eksplozije na bliskim udaljenostima i reakcije na takve događaje, što ni najsvremeniji simulatori ne mogu pružiti. Pokušava im se pružiti stanovito iskustvo prije nego što dožive *vatreno krštenje*. To se na zapadu naziva *Battle inoculation*, što znači borbeno cjepivo, odnosno navikavanje na opasnost i buku eksplozija i paljbe iz različitih oružja. Drugi je dio obuke navikavanje kandidata da trpe ozljede, da se nauče živjeti s bolom, kako kažu njihovi instruktori: "Bol je tvoj najbolji prijatelj, on ti kaže da si živ nakon ranjavanja, on te drži budnim u zasjedi, on te drži budnim tijekom motrenja."

U prvoj fazi tzv. temeljne obuke standardizirali smo temeljne vještine i učili smo polaznike osnovnim postupcima i drilovima koji će se koristiti u sljedećoj fazi obuke. Provodila se usto i temeljna obuka iz drugih vještina, npr. alpinizma, saniteta, topografske navigacije, navođenja topničke paljbe, zatim drilovi ophodnji, kopnena infiltracija, forsiranje rijeke, uvezivanje oružja i gađanje, helikopterski desant i navođenje itd.

Kao i na svakom *commando* tečaju u svijetu, obuka budućih specijalaca mukotrpna je i bolna. Kandidati se dovode do granice psihičke i fizičke izdržljivosti. Nesanica, glad, žed, bol i stalna prisutnost smrti dio su svakodnevnog života kandidata za specijalne postrojbe. Njihova obuka provodi se u uvjetima koji su najsličniji ratu

Operativac specijalnih postrojbi nije plaćenik: to je vojnik koji mora imati iznimnu motivaciju za izvršavanje misija. Te misije od strateške su važnosti

Potom je slijedila faza Stalne operacije. Traje tri tjedna i proveli smo je na Moslavačkoj gori. Uglavnom se simulirala situacija u kojoj se jedna skupina komandosa infiltrira u protivničku pozadinu. Cilj joj je preživjeti i protivniku prouzročiti što veću štetu. Tu su se koristili taktički postupci: zasjeda, prepad i izviđanje. U toj fazi komandosi imaju stalno protivnika koji ih progoni, a to je bila Vojna policija, koja je koristila pse. Oni su živjeli u tajnom patrolnom logoru u šumi, pritajeni i kamuflirani preko dana. Kretali su se i djelovali noću. Kad je ta faza okončana, iza sebe smo imali provedenih gotovo sedam tjedana obuke, znači tri tjedna Temeljne faze i tri tjedna faze Stalne operacije. Nakon završetka faze Stalne operacije sastavili smo i *Commando molitvu*, u koju smo pokušali udahnuti duh hrvatskih ratnika.

Trebali smo proći još jednu fazu, zvanu amfibiska obuka, koja se trebala provoditi u Puli. U toj fazi trebali su proći obuku za borbene plivače, naučiti koristiti načine ubacivanja u protivničku pozadinu s mora na kopno. No nakon gotovo sedam tjedana obuke imali smo prvi prekid, koji je trajao jedan dan. Vratili smo se u bazu da se ljudi odmore tog dana i trebali smo krenuti na amfibisku obuku. No 30. listopada 1994. dobili smo ratnu uzbunu i polaznici *commando tečaja* odmah su se trebali reintegrirati u svoj Izvidnički vod i Padobransku bojnu i krenuti u operaciju Čincar. Zbog odlaska na bojište *commando tečaj* nije mogao biti završen u simuliranim uvjetima, nego je njegova zadnja faza postala borbeno djelovanje u realnim uvjetima.

Bio je privilegij voditi tečaj za komandose u ratnim vremenima. Motivacija veterana, ozbiljnost i spremnost za učenje bili su izvanredni.

KOLIKO SU VAŠA ISKUSTVA I ZNANJA IZ ARGENTINSKE VOJSKE KOJA STE NASTOJALI IMPLEMENTIRATI U JEDNU OVAKO KOMPЛЕКСNU I SVEOBUHVATNU OBUKU, KAO I ENTUZIJAZAM PRVIH INSTRUKTORA PRIDONIJELI DA SE ONA RAZVILA I NASTAVI I IDUĆIH NEKOLIKO GODINA?

Poraz na Južnom Atlantiku prisilio je Oružane snage Argentine da započnu proces inovacije i razvoja s oskudnim resursima, koristeći naučene lekcije iz poraza. Bio sam privilegiran sudjelovati u tom procesu. To iskustvo bilo mi je vrlo korisno jer sam mogao primijeniti mnoge od tih koncepcata prilagodbe.

Na primjer, moje obučavanje u operacijama s helikopterima bilo je na platformama zapadnog podrijetla. Postupci i tehnike zahtijevali su prilagodbu i inovaciju, kako bi se zapadnjački postupci zračnog napada primijenili na platformama istočnog podrijetla. Ovdje sam mogao primijeniti neke koncepte koji su u argentinskih komandosa bili u razvoju.

U Argentini komandosi imaju Školu padobranstva i specijalnih operacija, s infrastrukturom razvijanom desetljećima, sa sekcijama koje se bave razvojem doktrine uporabe i TTP-a. Ovdje nisam imao tu infrastrukturu ni broj instruktora. To je bio izazov i zahtijevalo je improvizaciju.

Slijede se opća načela, ali u Hrvatskoj sam morao prilagoditi i uvesti neke module iz drugačije perspektive. Na primjer, u Argentini tečaj ima fazu patagonske pustinje, džungle, visoke planine, dok u Hrvatskoj te faze nisu bile potrebne. Fazu S.E.R.E. (preživljavanje, izbjegavanje, otpor kao ratni zarobljenik i bijeg) uveo sam tek u mirnodopsko vrijeme. Prve su TOVKO tečajeve polazili većinom ratni veteran, sa znanjem i iskustvom, što je omogućilo njihovo ubrzano provođenje. No u daljnjoj provedbi nakon rata zahtjevi i standardi moraju se prilagoditi, uključiti naučene lekcije, inovacije, pratiti promjene na bojištu. Mi to nismo imali.

IZGRAĐIVALI SMO DUH HRVATSKOG RATNIKA

KAKO SE RAZVIJAO I PROVODIO COMMANDO TEČAJ NAKON RATNIH DJELOVANJA, OD 1996. DO 2000., I ŠTO SE ZAPRAVO JEDNOM TAKVOM OBUKOM, FIZIČKI I PSIHIČKI IZNIMNO ZAHTJEVNOM, ŽELJEO POSTIĆI?

Profil koji smo tražili bili su vojnici sposobni infiltrirati se i djelovati u protivničkoj pozadini uništavajući odnosno neutralizirajući ciljeve od operativno-strateške važnosti u izravnoj akciji, te izvršavati misije dugotrajnog izviđanja kako bi se dobile ključne informacije, uz minimalnu ili nikakvu podršku drugih snaga. U svim je aktivnostima korišteno bojno streljivo, što je pridonjilo realnosti obuke.

Istodobno smo, što je i važnije, nastojali izgrađivati duh hrvatskog ratnika, elitnog borca, koji će se održati kroz vrijeme.

Kandidati iz TOVKO-a 96 uglavnom su bili ratni veterani, neki

RAZGOVOR // UMIROVLJENI BRIGADIR RODOLFO BARRIO SAAVEDRA

od njih oporavljeni nakon višestrukih ranjavanja. Tad smo uspjeli uključiti amfibijsku obuku te surađivati sa 352. pomorskom diverzantskom bojnom. Završne vježbe provodile su se na poligonu "Gakovo". Primali smo kandidate iz pomorskih diverzanata, 4. gardijske brigade i 1. hrvatskog gardijskog zbora.

Poligon za obuku u Brgudcu u Istri počeli smo koristiti 1997. godine. Taj tečaj uključivao je planinsku fazu na Paklenici i S.E.R.E. u Gakovu. Instruktori alpinizma iz planinske postrojbe Velebit dali su iznimski doprinos.

Od TOVKO-a 94 nadalje sanitet Zdruga davao je instruktore koji su provodili *trauma obuku* i bili svakodnevno prisutni 24 sata. Jedan strani pripadnik koji nas je posjetio 1999. u Rakitiju rekao mi je kako nitko u Europi nema postrojbu za specijalne operacije s toliko osoblja s borbenim iskušnjom u konvencionalnom ratu, a koji su još uvijek aktivni (70 posto u to vrijeme).

IZNIMNU PAŽNJU POSVEĆIVALI STE PSIHOLOŠKOM PROFILU PO LAZNIKA, KOJI JE ZAPRAVO BIO I PRESUDAN U STVARANJU PRAVIH KOMANDOSA. ŠTO JE U TOM SMI SLU KLJUČNO ZA JEDNOG TAKO SVESTRANO OBUČENOG VOJNIKA, ODNOŠNO VRSNOG SPECIJALCA?

Pripadnik specijalnih postrojbi mora biti primjer ratnika. Timski rad, skromnost, navika da se zadaća izvršava u tajnosti bez pljeska javnosti, požrtvovnost, odanost zadaći i sposobnost da trpi napor prouzročen borbenim djelovanjima kvalitete su koje se traže od kandidata za specijalne postrojbe.

Commando je borac posebno obučavan za dugotrajno djelovanje u protivničkoj pozadini. To je individualist koji zna učinkovito raditi u timu. To je borac otporan na stres, s jakom voljom za pobjedom. Sposoban je izdržati iscrpljujuće uvjete bojišta i izolaciju u protivničkoj pozadini. Mora biti inovativan, sposoban improvizirati i koristiti

protivničku logistiku za vlastite potrebe. Zbog toga smo poseban naglasak stavljali na preživljavanje. Mora biti vješt u improvizaciji. Stereotip o komandosu koji je usmjeren na teretanu, s velikim mišićima i specijalnom prehranom, može biti koristan samo za borce koji ne djeluju dalje od 24 ili 48 sati od svojih logističkih baza i zaštićenog okruženja.

TOVKO je pratilo tim psihologa predvođen psihologom 1. hrvatskog gardijskog zdruga. Tijekom TOVKO-a 96, 97 i 2000 tim je vodio profesor Želić. Psihološki testovi provodili su se u trenucima najvećeg stresa.

COMMANDO OBUKA NAJSUROVIJI JE MOGUĆI TEST LJUDSKE IZDRŽLJIVOSTI. KAO NJEZIN VODITELJ MORALI STE IMATI APSOLUTNO POVJERENJE U SVOJE INSTRUKTORE I NJIHOVE SPOSOBNOSTI I ZNANJA. KAKO STE IH ODABIRALI?

Prvi TOVKO, (94), imao je tijekom prva tri tjedna podršku samo jednog kvalificiranog *commando* instruktora: Jean-Yvesa Socarda, francuskog *commando* padobranca (poginuo u akciji u Jemenu 2011.). Uz njega su radili instruktori različitih specijalnosti: bojnik Mario Šimović, specijalist za dugotrajno izviđanje (1. hrvatski gardijski zdrug – šest mjeseci obuke s francuskim instruktorma); satnik Dalibor Holer (Bojna Frankopan) specijalist za eksplozive i mine; Goran Beck (Bojna Frankopan) specijalist za teže naoružanje i zadužen za logističku podršku; jedan dočasnik s iskustvom u Legiji stranaca, te tri časnika iz 1. hrvatskog gardijskog zdruga: bojnik Nediljko Radoš, satnik Robertino Đuran i satnik Stipe Čavar (bojne Zrinski i Frankopan). Nenaoružanu borbu vodio je satnik Stipe Grbavac, 7. dan džiju-džicua Black Dragon.

Već u TOVKO-u 96 koristili smo bivše polaznike tečajeva koje smo obučavali kao pomoćne instruktore. Kako su stjecali iskustvo, dobivali su veću neovisnost. Nisu svi bivši polaznici imali potencijal za instruktore. Odabrani su oni s didaktičkim sposobnostima i talentom za prenošenje znanja. Odabrani su također i oni s dovoljno kriterija i zrelosti da znaju kad *pritisnuti* i kad taj pritisak smanjiti.

Godine 1998. vodio sam, uz podršku brigadira Wernera Ilića, prvi tečaj za *commando* instruktore u Šepurinama. Tijekom tog mjeseca radilo se s instruktorma iz 1. hrvatskog gardijskog zdruga, 1. hrvatskog gardijskog zbora i Šepurina.

Tečajevi TOVKO 96 i 97 primali su polaznike iz Izvidničko-diverzantske satnije 4. gbr i iz 352. pomorske diverzantske bojne, koji su poslije sudjelovali kao instruktori. Istaknuo bih i Borisa Kartela (danas je u mirovini), koji je na TOVKO-u 96 i 97 vodio fazu amfibijskih operacija. Cilj je bio standardizirati i objediniti resurse.

DUH ZAJEDNIŠTVA MORA BITI UKORIJENJEN U POVIJESTI I TRADICIJI

GODINE 2000. PROVEDEN JE JOŠ JEDAN TEČAJ, DIJELOM OPET MODIFICIRAN, POD NAZIVOM TEMELJNI TEČAJ ZA SPECIJALNE OPERACIJE (TTSO)...

Godine 1999. proveden je skraćeni tečaj za veterane. Trajao je dva mjeseca, proveden je na Gakovu, standardizirao je znanja veterana iz Zdruga, a mnogi od njih sudjelovali su na tečaju 2000. godine.

Tečaj TTSO 2000 trebao je postaviti temelje za buduće doktrine i standarde obuke. Tijekom planiranja izradili smo na zahtjev pokojnog brigadnog generala Gordana Čačića elaborat *Studija snaga za specijalne operacije i specijalne operacije*, koji je dao smjer razvoja i integracije u sustav OSRH. Definirani su i standardi obuke, koji su se oslanjali na standarde SAD-a, Velike Britanije, Francuske i drugih zemalja.

Motivacija za suočavanje sa smrću nije novac. U ključnim trenucima motivacija je obrana domovine, idea- la, sjećanje na naše pretke i odanost suborcima. Zato je jedna od izreka specijalaca: "Gospodine, daruj mi pobjedu i povratak, ali ako možeš dati samo jedno, daruj mi pobjedu."

Nažlost, zbog fatalne nesreće tijekom skoka borbenih ronilaca iz helikoptera, tečaj je prekinut nakon gotovo tri mjeseca. Ta je vrsta obuke u svijetu strogo čuvana informacija i svi su kandidati u izolaciji. U mnogim zapadnim zemljama ni najbliža rodbina nema pristup informacijama, čak ni u slučaju ranjavanja ili smrti. Kad se takođe dogodi, rijetko dospije u javnost. Razlog je što bi otkrivanje standarda kao što je visina skoka, gornja granica vjetra pri kojem se skače, visina i brzina leta helikoptera, zbog izostanka iznenađenja, moglo ugroziti provedbu budućih zadaća i živote pripadnika postrojbi.

JEDNOM STE ISTAKNULI KAKO JE STVARANJE RATNIČKOG DUHA, DUHA SPECIJALNE POSTROJBE KOJA ZAJEDNIŠTVO I MOĆ GRADI NA PREDANOSTI SVOJOJ DOMOVINI, NA VJERI, TRADICIJI, POVIJESTI SVOJIH PREDAKA I BOGATOJ HRVATSKOJ RATNIČKOJ PROŠLOSTI ČAK I VAŽNIJE OD FIZIČKIH SPOSOBNOSTI. ZAŠTO?

Operativac specijalnih postrojbi nije plančnik: to je vojnik koji mora imati iznimnu motivaciju za izvršavanje misija. Te su misije od strateške važnosti. Novac ne može motivirati vojnika da se suoči sa smrću ili prihvati misije u kojima postoji 50 postošanze da se neće vratiti.

Obuka kandidata za specijalne postrojbe isključivo na temelju znanja i tjelesne kondicije pogrešna je. Specijalci moraju razviti karakter ratnika. Pripadnik specijalnih postrojbi mora biti uzor. Timski rad, skromnost, navika izvršavanja zadaća u tajnosti, bez potrebe za javnim priznanjem, požrtvovnost, odanost zadaći i sposobnost podnošenja iscrpljenosti prouzročene borbenim djelovanjima kvalitete su koje se traže od kandidata za specijalne postrojbe. Motivacija za suočavanje sa smrću nije novac. U ključnim trenucima motivacija je obrana domovine, idea- la, sjećanje na naše pretke i odanost suborcima. Zato je jedna od izreka specijalaca: "Gospodine, daruj mi pobjedu i povratak, ali ako možeš dati samo jedno, daruj mi pobjedu."

Duh zajedništva mora biti ukorijenjen u povijesti i tradiciji te posvećenosti suborcima. Ključno je probuditi i održavati ratnički duh i predanost, osobito u specijalnim postrojbama, jer one izvršavaju najteže zadaće. Obukom i prenošenjem vještina na nove naraštaje njegujemo taj duh.

MEĐUNARODNA SURADNJA

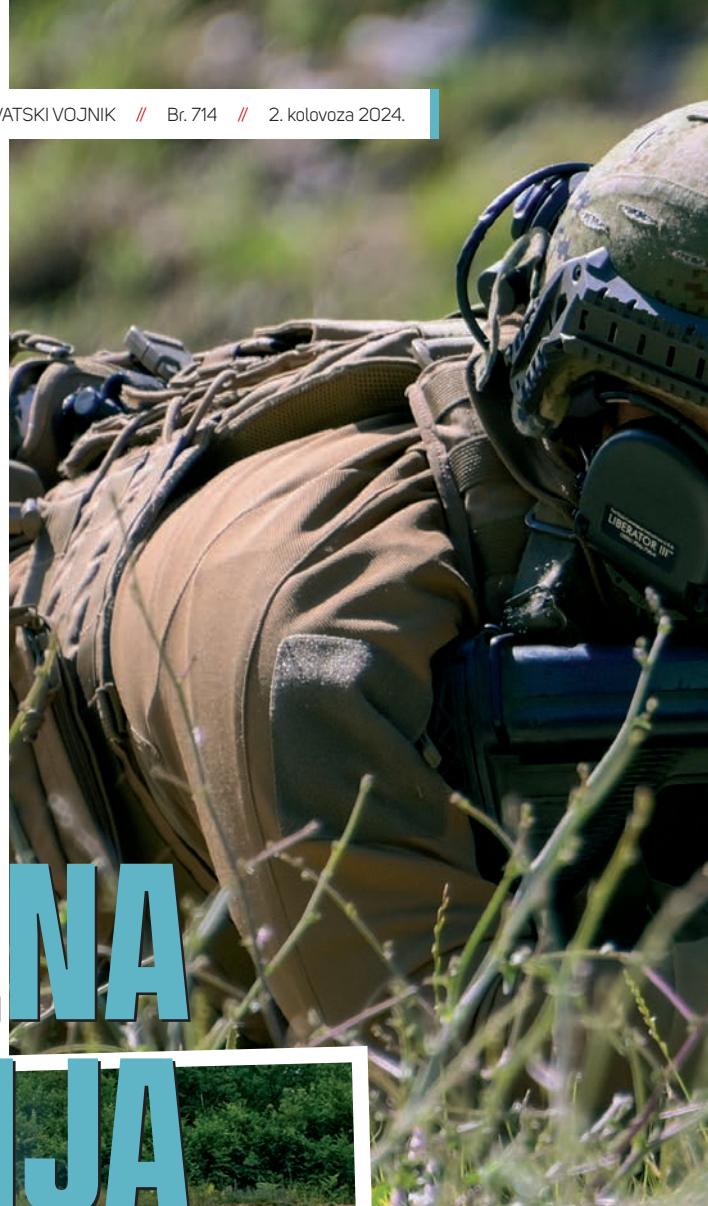
Tijekom zajedničkog uvježbavanja Zapovjedništva specijalnih snaga i specijalne postrojbe OS-a SAD-a naglasak je stavljen na provedbu zadaće Specijalno izviđanje (Special Reconnaissance – SR), jedne od tri temeljne zadaće snaga za specijalne operacije

Tekst: OJZSS / Foto: Filip Klen

SPECIJALNA IZVIĐANJA

Specijalno izviđanje podrazumijeva prikupljanje informacija u osjetljivom, poluprijateljskom ili protivničkom okružju. Mogu se prikupljati informacije o protivničkom djelovanju, stanovništvu ili reljefnim obilježjima ciljanog područja

Glavni je cilj ovakvih aktivnosti razmjena iskustava i integracija savezničkih postrojbi te povećanje interoperabilnosti. Uz pripadnike hrvatskih i američkih specijalnih snaga, u aktivnosti su sudjelovali i pripadnici ostalih grana i rodova OSRH

Pripadnici Zapovjedništva specijalnih snaga bili su u srpnju domaćini još jedne zajedničke obuke hrvatskih i američkih specijalnih snaga – Joint Combined Exchange Training (JCET). Riječ je o obuci koju američke specijalne snage provode od 1970-ih, kako bi se upoznale s dodijeljenim područjima potencijalnih operacija te razvile partnerske odnose s lokalnim savezničkim snagama.

Ove je godine naglasak stavljen na provedbu zadaće Specijalno izviđanje (Special Reconnaissance – SR), jedne od tri temeljne zadaće snaga za specijalne operacije.

Specijalno izviđanje podrazumijeva prikupljanje informacija u osjetljivom, poluprijateljskom ili protivničkom okružju. Mogu se prikupljati informacije o protivničkom djelovanju, stanovništvu ili reljefnim obilježjima ciljanog područja.

Aktivnost je bila podijeljena u dvije faze. U prvoj fazi razmjenjivala su se iskustva na individualnoj razini

i razini tima. Razmjenjena su iskustva i aktualnosti iz područja veze i medicine, a znatan je dio vremena posvećen provedbi zajedničkih gađanja te uvježbavanju taktičkih radnji. U drugoj su fazi razmjenjena iskustva primjenjena kroz provedbu zadaća punog profila, a naglasak je bio na integraciji namjenski organizirane grupe (SOLTG).

Glavni je cilj ovakvih aktivnosti razmjena iskustava i integracija savezničkih postrojbi te povećanje interoperabilnosti. Uz pripadnike hrvatskih i američkih specijalnih snaga, u aktivnosti su sudjelovali i pripadnici ostalih grana i rodova OSRH.

HKoV

"Tražim od vas energiju i da održimo kontinuitet u projektima Hrvatske kopnene vojske koji nam predstoje", poručio je novi zapovjednik HKoV-a general-bojnik Blaž Beretin

TEKST
Irena Rački
FOTO
Filip Klen

NOVI ZAPOVJEDNIK KOPNENE VOJSKE

"Posvećenost obuci i razvoju novih sposobnosti mora biti ishodište koje će determinirati da se Kopnena vojska razvija i postiže određenu razinu borbene spremnosti te da može odgovoriti na sve zahtjeve. Razina ambicije Kopnene vojske mora biti prije svega na razvoju sposobnosti obrane nacionalnog teritorija", poručio je načelnik Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Tihomir Kundid

General-bojnik Blaž Beretin preuzeo je dužnost zapovjednika Hrvatske kopnene vojske na primopredaji održanoj 29. srpnja 2024. godine u Zapovjedništvu HKoV-a u Karlovcu.

Tom je prilikom zahvalio na ukazanom povjerenu i izrazio zadovoljstvo zbog preuzimanja te odgovorne dužnosti i vođenja najveće grane Oružanih snaga RH. Osim toga, izrazio je zadovoljstvo i zato što mu je načelnik Glavnog stožera, koji je bio zapovjednik HKoV-a, dao povjerenje za obnašanje te dužnosti.

"Tražim od vas energiju i da održimo kontinuitet u projektima Hrvatske kopnene vojske koji nam predstoje", poručio je novi zapovjednik HKoV-a.

Načelnik Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Tihomir Kundid čestitao je general-bojniku Beretinu na novoj dužnosti te mu zaželio uspješan rad.

General Kundid rekao je kako je preuzimanje te odgovorne dužnosti poseban trenutak u karijeri generala Hrvatske vojske. Naglasio je kako se Hrvatska kopnena vojska nalazi u fazi intenzivne modernizacije i opremanja novim oružnim sustavima i borbenim platformama, koji će bitno pridonijeti borbenoj spremnosti Oružanih snaga: "Posvećenost obuci i razvoju novih sposobnosti mora biti ishodište koje će determinirati da se Kopnena vojska razvija i postiže određenu razinu borbene spremnosti te da može odgovoriti na sve zahtjeve. Razina ambicije Kopnene vojske mora biti prije svega na razvoju sposobnosti obrane nacionalnog teritorija."

"Očekujem od vas zajednički napor i zajednički rad", istaknuo je načelnik GS OSRH.

Zamjenik zapovjednika Hrvatske kopnene vojske brigadni general Valentin Skroza također je zaželio dobrodošlicu i puno uspjeha novom zapovjedniku te istaknuo kako je uvjeren u daljnju izvrsnu suradnju.

ŽIVOTOPIS GENERAL-BOJNIKA BLAŽA BERETINA

General-bojnik Blaž Beretin rođen je 2. veljače 1966. u Radovinu kod Zadra. Nakon srednje Pomorske škole, smjer nautika, diplomirao je 1989. na Vojnoj akademiji Ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane, rod ŽMIN, radarsko-rачunarska specijalnost.

Na Hrvatskom vojnom učilištu "Petar Zrinski" u Zagrebu završio je Zapovjedno-stožerno školu "Blago Zadro" (1999./2000.) te Ratnu školu "Ban Josip Jelačić" (2004./2005.).

Poslijediplomski doktorski studij na Sveučilištu u Zadru završio je 2019. godine, obranom disertacije *Geostrateška obilježja hrvatskog dijela Jadrana*. Objavio je stručne i pregledne radove iz interdisciplinarnih područja znanosti te sudjelovao na nekoliko stručnih skupova, uključujući i međunarodne. Hrvatskoj vojsci priključio se 1991. godine. Tijekom Domovinskog rata na bojištima Dalmacije i Like obnašao je niz zapovjednih dužnosti: od zapovjednika voda, satnije i bojne u 112. brigadi, a potom i u 9. gardijskoj brigadi. Nakon Domovinskog rata obnašao je brojne odgovorne dužnosti kao načelnik Stožera i zapovjednik 9. gardijske brigade Vukovi te zapovjednik 4. gardijske brigade Pauci. Obnašao je i dužnost zapovjednika Pukovnije protuzračne obrane, zapovjednika hrvatskog kontingenta u operaciji potpore miru ISAF u Afganistanu te zapovjednika Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan". Na HVU je došao s dužnosti zamjenika glavnog inspektora obrane. U čin general-bojnika promaknut je u ožujku 2024. godine.

Odlikovan je Redom bana Jelačića, Redom hrvatskog trolista, Spomenicom domovinskog rata, Spomenicom domovinske zahvalnosti za 5, 10 i 25 godina, medaljom "Oluja" te medaljom ISAF.

Za svoj rad dobio je više nagrada i pohvala zapovjednika Zapovjedništva za izobrazbu i obuku, zapovjednika gardijske brigade, zapovjednika zbornog područja, glavnog inspektora obrane i ministra obrane.

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Najpoznatiji paneuropski vojnoindustrijski konzorcij nedavno je obilježio 30. godišnjicu prvog leta svojeg proizvoda – višenamjenskog borbenog aviona. Gotovo istodobno premašen je i broj od 600 proizvedenih primjeraka, koji su u uporabi u devet ratnih zrakoplovstava. No, dojam je da je program tek nedavno počeo ispunjavati puni potencijal i očekivanja: u tome će mu pomoći aktualne i buduće narudžbe te projekti modernizacije

Testni pilot Peter Weger 27. ožujka 1994. prvi je put poletio u prototipnom avionu Eurofighter (Development Aircraft 1–DA1), i to iz vojne zrakoplovne baze Manching u Njemačkoj. Let je trajao tek 40 minuta, ali započeo je priču o jednom od najznačajnijih borbenih aviona današnjice. Program je imao brojne probleme, od višegodišnjih kašnjenja do negodovanja zbog rastućih troškova. No, danas je izgledno da je program paneuropskog konzorcija Eurofighter na dobrom putu. Nakon više stotina isporučenih primjeraka prvotnim pokretačima projekta (Italija, Njemačka, Španjolska, Ujedinjena Kraljevina), uslijedile su iznimno potrebne narudžbe iz Saudijske Arabije i Omana. Nedugo nakon njih stižu i nove narudžbe iz Katra i Kuvajta, koje su donijele isporuku naprednijih inačica. One su olakšale i daljnji razvoj programa, sustava modernizacije, kao i uvođenje novijih standarda aviona. Trenutačno je za te dvije zemlje ostalo samo desetak primjeraka za isporuku. Kako se proizvodnja bližila kraju, s narudžbama su se opet uključile zemlje s udjelom u konzorciju kako bi nabavile modernije proizvodne inačice te osigurale nastavak proizvodnje i popunjavanje vlastitih proizvodnih kapaciteta. Nove narudžbe iz zemalja pokrećača razvoja obično navode da će nove letjelice poslužiti za zamjenu najstarijih primjeraka Eurofightera iz prvog standarda – proizvodne tranše (Tranche 1). Riječ *tranša* u slučaju Eurofightera ne treba shvatiti doslovno jer su avioni isporučivani u više navrata u više zemalja te u različitim inačicama, čiji se broj dodatno povećava zbog različitih programa modernizacije. Jedno vrijeme čula se glasina da ti prvi avioni ne mogu biti modernizirani zbog velikih razlika u instaliranim sustavima te razlika u konstrukciji samog zmaja. Točno je da je zamjena starijih tipova aviona (poput Tornada) te starijih Typhoona iz prve tranše jedan od glavnih razloga pokretanja novog proizvodnog ciklusa, no on nije presudan. Osim pogoršanja opće sigurnosne situacije u svijetu, jedan je od ključnih razloga novog zamaha njegov znatan utjecaj na industrije zemalja članica. U sustav proizvodnje tog aviona, koji predvode velike tvrtke Airbus, BAE Systems i Leonardo, uključeno je više od 400 proizvođača, dobavljača i podugovaratelja. Prema procjenama revizorske kuće PwC, novi poslovi za vlade Španjolske i Njemačke unutar projekata Halcón I, Quadriga i Halcón II (ukupno 83 primjerka) osigurat će u idućem desetljeću potporu za 62 700

TEKST

Marin Marušić

Foto: U.S. Air Force / Senior Airman Shelimar Rivera Rosado

radnih mjeseta, BDP-u tih zemalja pridonijeti sa 58 milijardi eura, te donijeti 14 milijardi eura kroz plaćene poreze. Uz te *osnovne scenarije*, predviđeni su i ambiciozniji, koji uključuju priliku za prodaju dalnjih 200 primjeraka. Prema njima, dolazi prilika za plasman dalnjih 70 primjeraka za prvotne naručitelje i 130 primjeraka za izvoz. Ispunjavanjem takvih planova bio bi do 2033. godine osiguran doprinos BDP-u veći od 90 milijardi eura, porezna davanja od 22 milijarde eura i potpora za 98 300 radnih mjeseta. Iako je još rano tvrditi, takvi bi optimistični planovi mogli biti ostvareni. Vjerljatna je talijanska narudžba 24 primjerka i nova velika narudžba Saudijske Arabije, pa i narudžba Turske, a one bi zajedno mogle osigurati više od sto novih narudžbi odnosno pola od tih procijenjenih 200 primjeraka.

BRITANCI ŠIROM SVIJETA

Avioni Eurofighter Typhoon najaktivniji su u postrojbama britanskog Kraljevskog ratnog zrakoplovstva (Royal Air Force – RAF). Dosad su sudjelovali u brojnim operacijama,

EUROFIGHTER TYPHOON – KORISNICI

	Naručeno	Isporučeno	Operativno
Austrija	15	15	15
Njemačka	181	143	141
Italija	96	96	94
Španjolska	93	73	70
UK	159	159	159
Saudijska Arabija	72	72	71
Oman	12	12	12
Katar	24	20	20
Kuvajt	28	17	17
Ukupno	680	607	599

Izvor: Marin Marušić / prema podacima Airbus Defensea

EUROFIGHTER TYPHOON OSIGURANA BUDUĆNOST?

misijama i obukama širom svijeta, počevši od intervencije u Libiji 2011., kad su još bili u sjeni aviona Tornado GR4. S dugoročnim baziranjem u zb Akrotiri na Cipru, pružaju potporu operaciji Shader u borbi protiv snaga ISIL-a. Iz te su baze izvršene i prve operacije protiv ciljeva u Jemenu i tamošnjih formacija Hutijsa. Bitne su i NATO-ove misije ojačane prisutnosti i nadzora zračnog prostora (Air Policing), tijekom periodičnih baziranja u Rumunjskoj i Estoniji. Najnovija su zona njihove aktivnosti misije iznad skandinavskih zemalja i nove članice NATO-a – Finske. Tamošnji zračni prostor, mala naseljenost i kvalitetna infrastruktura nude velike mogućnosti obuke u raspršenom baziranju i raspo-

Njemačka je prva zemlja među početnim partnerima koja je naručila nove Eurofightere. Bilo je to u studenom 2020. godine. Obuhvaćena je nabava 38 aviona koji će pripadati četvrtoj proizvodnoj transi

ređivanju aviona, a time i primjenu nove NATO-ove doktrine ACE (Agile Combat Employment). Typhooni su prisutni i na južnom Atlantiku, na dalekim Falklandskim otocima, gdje su u zrakoplovnoj bazi Mount Pleasant prvi put bazirani 2009. godine. Tamošnju zrakoplovnu grupu Flight 1435 čine četiri Typhoona FGR.4, koji tradicionalno nose nazine (Faith, Hope i Charity) aviona Gloster Gladiator koji su u Drugom svjetskom ratu sudjelovali u obrani Malte. Zbog širokih operativnih potreba, RAF se pokazao jednim od predvodnika povećanja sposobnosti borbenog aviona Typhoon. Spomenuti programi poboljšanja (P2E i P3E) izvedeni su unutar samostalnog nacionalnog projekta Centurion, i na primjercima koji su pripadali drugoj i trećoj proizvodnoj transi. Projekt je dovršen početkom 2019., nakon čega je Typhoon uz softverske preinake gotovo istodobno postao sposoban za korištenje i više novih oružnih sustava. Uz mogućnosti nošenja projektila zrak-zrak Meteor i krstarećih projektila Storm Shadow, dodana je mogućnost uporabe dvojno navođenih projektila Brimstone 2. Tako su osigurani uvjeti za dostojnu zamjenu

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

GLOBALNA PRISUTNOST

Među sve brojnijim i različitim operacijama raspoređivanja aviona Eurofighter Typhoon širom svijeta, važne su NATO-ove misije nadzora zračnog prostora (Air Policing) iznad Baltika. Zadnjih su godina avioni njemačkog zrakoplovstva u nekoliko navrata bili smješteni u zrakoplovnoj bazi Ämari u Estoniji. U toj se ulozi s vremenom na vrijeme izmjenjuju s grupama aviona Eurofighter iz partnerskih zrakoplovstava Ujedinjene Kraljevine, Španjolske i Italije. Luftwaffe s Eurofighterima provodi i druge zanimljive aktivnosti, poput prošlogodišnje vježbe Rapid Viking, na kojoj je testirao brzo raspoređivanje aviona i osoblja u potpori i zaštiti neke od članica NATO-a. Na toj je vježbi šest Eurofigterova Taktičkog puka 73 (TLG73), zajedno s malim brojem osoblja i potpornog tereta, raspoređeno u zrakoplovnu bazu Keflavík na Islandu. Cilj je takvih vježbi raspoređivanje u što kraćem vremenu, bez prethodnih priprema i uz što manje logističke potpore. Avioni su u desetak dana proveli brojne vježbe misija bre reakcije (QRA), tijekom kojih su posade dodatno uvježbavale postupke pri presretanju, identifikaciji i zračnoj borbi. Najnoviji je primjer takvih velikih, često i međunarodnih vježbi odnosno operacija, Pacific Skies 24. Riječ je o jednom od najvećih prekomorskih zračnih raspoređivanja španjolskog, njemačkog i francuskog zrakoplovstva. Pроводи се од 27. lipnja do 15. kolovoza, a uključuje sudjelovanje na vojnim vježbama Arctic Defender na Aljasci, Nippon Skies u Japanu, Pitch Black u Australiji i Tarang Shakti-2024 u Indiji. Među nekoliko je desetaka zrakoplova i osam njemačkih te četiri španjolska Eurofigter. Prilikom raspoređivanja dvaju zrakoplovstava provodi se zajedničko održavanje Eurofigterova uz potporu pratećih aviona A400. Time će se dodatno uvježbavati interoperabilnost, koja je počela tijekom misija Air Policinga u zračnom prostoru iznad Baltika. Na vježbi Pitch Black samostalno sudjeluje i talijansko zrakoplovstvo sa svoja četiri Eurofigter. Nažalost, jedan se 24. srpnja tijekom vježbe srušio blizu Darwina. Pilot se, srećom, uspješno katapultirao i prošao bez težih ozljeda.

Eurofigteri dviju zemalja djelovali su 2022. i 2023. iz baze u Estoniji kao jedinstvena eskadrila, čime je postignuta veća učinkovitost uz smanjivanje potreba za logističkom potporom.

**Njemački Eurofighter
10. srpnja 2024. na
dalekoj Aljasci tijekom
vježbe Arctic Defender**

Foto: US Air Force / Airman 1st Class Jarrett Smith

Foto: Officer Commanding IX (B) Squadron / UK MOD – Crown copyright 2023

aviona Tornado GR4, koji su ubrzo trebali biti umirovljeni. Dotad su, iako su bili veterani u više vojnih intervencija, glavni sustavi na koje su se britanski Typhoni oslanjali bile vođene bombe Paveway i ciljnički podvjesnici Litening III. Početkom 2022. uveden je i napredniji ciljnički podvjesnik Litening V. Omogućuje otkrivanje ciljeva na znatno većim udaljenostima, ima sposobnost praćenja ciljeva u pokretu te lakši zahvat ciljeva za projektile Brimstone.

NJEMAČKA SPECIJALIZIRANA INAČICA

Njemačka je prva zemlja među početnim partnerima koja je naručila nove avione. U studenom 2020. sklopljen je posao vrijedan oko 5,4 milijarde eura kojim je osigurano daljnje popunjavanje proizvodnih kapaciteta. Projekt je nazvan Quadriga (u slobodnom prijevodu: antička borbeni kočija), a obuhvaća nabavu 38 novoproizvedenih Eurofigterova koji će pripadati četvrtoj proizvodnoj tranši. Osnovna je namjera da novi primjerici zamijene jednak broj aviona iz prve tranše. Od ukupnog broja primjeraka 30 će biti jednosedi, a osam dvosedi. Prvi važniji segmenti i komponente proizvedeni su krajem 2022., a isporuka završenih primjeraka očekuje se od 2025. do 2030. godine. Poseban program nabave vezan uz njemačku flotu Eurofigterova namijenjen je razvoju specijalizirane inačice Eurofigtera EK (Elektronische Kampf) za električno ratovanje i borbu protiv sustava protuzračne obrane (PZO). Projekt je u studenom prošle godine dobio zeleno svjetlo Zastupničkog doma njemačkog Bundestaga. Tad su izdvojena sredstva za nabavu 15 takvih primjeraka. No, ne radi se o narudžbi novih aviona, nego će se za tu potrebu iskoristiti zmajevi postojećih aviona iz treće ili četvrte proizvodne tranše. Očekuje se da će postati operativni do 2030. godine i da će Luftwaffe osigurati mogućnosti suzbijanja sustava PZO-a. Osnovni sustavi koji će mu omogućavati izvođenje takvih misija bit će Saabov sustav električnog ratovanja Arexis, vođeni proturadarski projektili AGM-88 HARM i noviji projektili jednake namjene AGM-88E AARGM. Arexis će u pr-

Ilustracija: Saab

Saabova ilustracija sustava električnog ratovanja Arexis na kraju krila aviona Eurofighter

vom redu služiti za detekciju i lociranje radarskih sustava, dok će vođeni projektili služiti za njihovu neutralizaciju ili potpunu eliminaciju. U tijeku je i uvođenje te integracija novih oružja namijenjenih dalnjem poboljšanju sposobnosti njemačkih aviona Eurofighter. Kao i u ostalim zemljama, nedavno je kroz program, tj. fazu poboljšanja P2Eb (Phase 2 Enhancement) uz novi softver usvojen i projektil zrak-zrak Meteor. Tijekom zrakoplovne izložbe ILA 2024, održane početkom lipnja u Berlinu, njemački kancelar Olaf Scholz najavio je novu nabavu borbenih aviona Eurofighter. Na tragu želje za dodatnim jačanjem obrambenog sustava zemlje te davanjem potpore domaćoj vojnoj industriji, posao vrijedan oko dvije milijarde dolara obuhvatit će nabavu dodatnih 20 novih primjeraka.

DOLAZI NOVI STANDARD?

Po uzoru na njemački program Quadriga, španjolska vlada pokrenula je vlastiti projekt nazvan Halcón (Sokol). Cilj je projekta također zamjena starijih zrakoplovnih platformi uz nastavak proizvodnje aviona Eurofighter Typhoon te potpora domaćoj obrambenoj industriji. Posao vrijedan oko dvije milijarde eura dogovoren je u lipnju 2022. za vrijeme zrakoplovne izložbe ILA 2022. Španjolska će na temelju njega nabaviti novih 20 primjeraka iz četvrte tranše – 16 jednosjeda i četiri dvosjeda. Novi avioni Eurofighter, koji inače u španjolskom zrakoplovstvu imaju oznaku C.16, trebali bi pristizati od 2026. godine. Nakon što budu isporučeni, zamijenit će starije borbene avione EF-18 Hornet (C.15), kojima je trenutačno opremljena eskadrila Ala 46. Eskadrila je bazirana u zrakoplovnoj bazi Gando na kanarskom otoku Gran Canariji. Iako još nije uslijedila službena narudžba, prošlog je rujna objavljeno pokretanje projekta Halcón II, nastavka nove nabave aviona Eurofighter. I ti će lovci zamijeniti avione EF-18 Hornet, koji bi do 2030. trebali biti povučeni iz uporabe. U skladu s trenutačnim planovima, u okviru Halcóna II trebalo bi biti naručeno 25 aviona zajedno s motorima i sustavima logističke potpore. Za razliku od primjeraka iz projekta Hal-

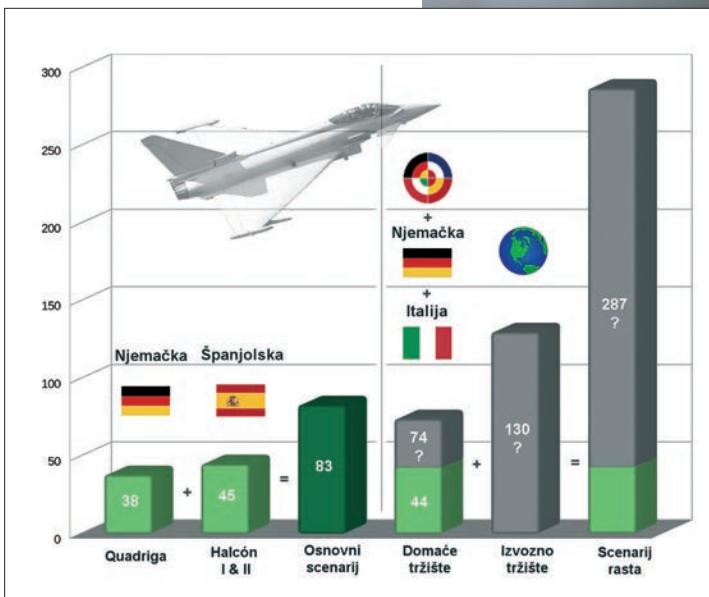
Pilot britanskog Typhona 11. svibnja 2023. leti iznad Estonije u formaciji s dva američka F-22 Raptora. U britanskoj službi ti su avioni sudjelovali u brojnim međunarodnim operacijama, misijama i obukama

cón I, koji će pripadati proizvodnom standardu četvrte tranše, novi avioni bit će opremljeni još naprednijim sustavima, koji su planirani za buduće standarde. Prema riječima dužnosnika Airbusa, uvjetno se može govoriti o standardu tranše 4+, koji će sadržavati neka poboljšanja iz budućeg dugoročnog plana poboljšanja (Long Term Evolution – LTE). S obzirom na brzinu usvajanja tih poboljšanja, avioni bi vjerojatno mogli biti podignuti i na budući standard, odnosno petu tranšu.

Što se tiče talijanskog zrakoplovstva, zanimljivo je da ono isprva nije imalo velika očekivanja od Eurofigtera u ulozi napada na zemaljske ciljeve. Prve, i to ograničene preinake misijskog softvera izvedene su 2015., a pravi pomak tek u nekoliko zadnjih godina. Širenje zadaća došlo je usporedno s uvođenjem aviona F-35 Lightning II i njegovim preuzimanjem misija visoke pripravnosti te drugih misija obrane zračnog prostora. Talijanski Eurofigteri osposobljeni su za uporabu vođenih bombi kalibra 500 kg: GBU-16 Paveway II i GBU-48 Enhanced Paveway II. Arsenal će biti proširen trećom fazom poboljšanja (P3EC), koja će obuhvatiti laserski vođene, GPS vođene ili bombe s kombiniranim vođenjem GBU-12/31/38/54. Usvajanje takvih sposobnosti dovelo je i do globalnog raspoređivanja talijanskih lovaca unutar međunarodnih i savezničkih operacija. Četiri su njihova Typhona sudjelovala 2020. u misiji Prima Parthica, koja je bila talijanski doprinos operaciji Inherent Resolve protiv ISIL-a. Djelovali su iz zrakoplovne baze Ahmad al-Jaber u

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Izvor: Marin Marušić / prema podacima Eurofighter Jagdflugzeug GmbH; PwC Strategy&Analysis

Nakon novih narudžbi Njemačke i Španjolske ispunjeni su osnovni planovi za buduću proizvodnju aviona Eurofighter Typhoon. Uz vjerojatnu narudžbu Italije, koja obuhvaća 24 aviona, počinju se ispunjavati ambiciozniji planovi prodaje domaćim i inozemnim korisnicima od daljnjih 200 i više primjeraka

Kuvajtu, i to uglavnom u misijama izviđanja iznad Iraka i Sirije. U takvim su zadaćama kao glavni alat korišteni izvidnički podyjesnici Recceelite II izraelske tvrtke Rafael. U talijanskoj službi avioni Eurofighter imaju oznaku F-2000A (jednosjed) i TF-2000A (dvosjed). Avioni su u talijanskom zrakoplovstvu operativni u četiri pukovnije sa šest eskadrila, od kojih je pet operativno, a jedna je zadužena i za preobuku novih pilota. Najvažnija vježba koja okuplja sve postrojbe s tim avionima je Typhoon Flag, zadnji put provedena u kolovozu i rujnu 2023. godine. Prilikom takvih vježbi provodi se napredna obuka novih pilota, izvode se složeni scenariji primjene aviona te se razvijaju nove taktike uz primjenu novih usvojenih oružja. U zadnje vrijeme radi se o nedavno uvedenim projektima zrak-zrak velikog dometa Meteor. Nedavno je talijanska vlada iskazala interes za novu narudžbu, čime bi naš jadranski susjed slijedio projekte partnerskih nacija u programu Eurofighter. U javno dostupnim dokumentima spominje se nabava 24 primjerka aviona iz četvrte tranše. Novi primjerici doći će kao zamjena za više desetaka aviona Tornado IDS/ECR koji bi uskoro trebali biti povučeni iz operativne uporabe, a možda i za sličan broj aviona Eurofighter iz prve proizvodne tranše.

BLOKADA, PA DIZANJE BLOKADE

Saudijска Arabija još je 2007. ugovorila nabavu 72 Eurofighter-a u poslu vrijednom tadašnjih 8,9 milijardi dolara. Isporuča je započela 2009., a do 2011. isporučena su 24

primjerka. Svi ostali isporučeni su do sredine 2017. Operativno su dosta djelovali, prije svega u kampanji bombardiranja u Jemenu i u manjim akcijama gađanja ISIL-ovih formacija unutar Sirije. Još od zaključenja isporuke zadnjih aviona, u konzorciju Eurofighter očekuju nove saudijske narudžbe. One se dosad nisu dogodile, a jedan je od glavnih razloga njemačka zabrana isporuke oružja toj zemlji. Kako je udio njemačkih komponenti znatan, prodaja je bila sprječena iako se primjerici za Saudijsku Arabiju sklapaju u halama u Ujedinjenoj Kraljevini. Kao odgovor na takvu blokadu, iz naftom bogate arapske zemlje moglo se čuti da bi umjesto Typhona mogla nabaviti francuski Rafale. Da bi sve izgledalo vjerojatnije, prošlog listopada objavljene su informacije francuskog ministra oružanih snaga Sébastiena Lecornuja o kontaktima i pregovorima između tvrtke Dassault Aviation i dužnosnika Saudijske Arapije. No, na temelju šturih informacija i nagađanja nije se sa sigurnošću moglo ocijeniti je li saudijski interes za nabavu Rafalea stvaran ili je to potez za dobivanje boljih pregovaračkih pozicija u nabavi novih Eurofighter-a. U pozadini saudijskih pregovora o ta dva tipa borbenih aviona postoji i želja za nabavom američkih aviona pete generacije F-35 Lightning II. No šanse za ostvarivanje tih planova ocjenjuju se kao male ili moguće tek u daljnjoj budućnosti. U međuvremenu su se pojavili i znakovi mogućeg uklanjanja njemačkih prepreka za nove saudijske Eurofightere. Najava je stigla od njemačke ministricе vanjskih poslova Annalene Baerbock, koja je rekla da je zaokret motiviran novom i konstruktivnom pozicijom Saudijske Arapije u vanjskoj politici. Ipak, dojam je da se ni saudijskoj strani ne žuri okončati pregovore i zaključiti novu nabavu aviona. To se objašnjava njezinim inzistiranjem na nabavi najnaprednijih inačica Typhona, koje bi bile identične onima za Kraljevsko ratno zrakoplovstvo. Takvi primjerici uz jednaka oružja bili opremljeni naprednim radarem ECRS Mk2 te prikaznicima ve-

Foto: U.S. Air Force / Alman 1st Class Jarrett Smith

like dijagonale i rezolucije. Broj aviona u novoj narudžbi također ostaje u sferi nagađanja: od 48, koliko je navedeno u Memorandumu potpisanim 2018. s Ujedinjenom Kraljevinom, do 96 ili čak više od sto. U prvom je slučaju namjera zamijeniti lovačke avione F-15C/D, dok bi u slučaju veće nabave bila omogućena i zamjena preostalih primjeraka jurišnih aviona Tornado IDS saudijskog zrakoplovstva.

KATAR I KUVAJT

Kuvajt se odlučio za svoje avione Typhoon u travnju 2016., ali pandemija je prouzročila stanovita odugovlačenja. Značajka tog posla jest da ga vodi talijanski predstavnik unutar konzorcija Eurofighter, odnosno tvrtka Leonardo i njezin odjel za zrakoplovstvo. Ugovoren posao obuhvaćao je nabavu 22 primjerka jednosjedne i šest primjeraka dvosjedne inačice tog aviona. Lukrativan posao čija je ukupna vrijednost bila gotovo devet milijardi dolara donio je dodatno popunjavanje proizvodnih kapaciteta, iako dobrodošlo nakon okončanih narudžbi europskih zemalja koje su utemeljile projekt. Kuvajt je zauzvrat dobio puno modernije inačice aviona, na kojima je usvojen niz oružnih i drugih sustava uvedenih kroz višak godina kod drugih korisnika. U prvom

Španjolski piloti Eurofighter-a poziraju na pisti blizu svojih letjelica tijekom vježbe Arctic Defender 24 na Aljasci. Njihovo će zrakoplovstvo za koju godinu dobiti nove Eurofighter-e u najmodernijim inačicama

Foto: U.S. Air Force / Tech. Sgt. Alexander Franklin

Američki i saudijski zrakoplovci kraj saudijskog Typhona. Pitanje je hoće li bogata zemlja naručiti još tih aviona

SVI ŽELE BRIMSTONE

Glavna je značajka projektila Brimstone mala, ali učinkovita eksplozivna bojna glava, pogodna u scenarijima gdje se mogućnost kolateralnih žrtava želi svesti na minimum. U operativnoj se uporabi pokazao kao iznimno uspješno i precizno oružje. Prvi je put uporabljen još 2008. u operacijama u Iraku, a zapaženo je djelovao i 2011. u operaciji Ellamy tijekom intervencije u Libiji. Do početka 2012. isporučeno je 500 projektila Brimstone, od kojih je 200 lansirano u operativnim uvjetima. Primjerice se pokazao kao najpouzdanije oružje britanskog Kraljevskog ratnog zrakoplovstva, s preciznošću koja je prelazila 90 post. Tijekom 2015. slijedilo je uvođenje naprednije inačice Brimstone 2 opremljene novim trazištem i s višestruko povećanim maksimalnim dometom. Brimstone 2 na avionima Typhoon u borbenim je uvjetima prvi put uporabljen u Siriji početkom 2019., i to samo dva mjeseca nakon što je proglašen operativnim. Nakon nekoliko godina takvi su rezultati i sposobnosti privukli pozornost Španjolske i Njemačke, koje su također odlučile integrirati ih u arsenal aviona Eurofighter. Španjolska je prošlog ljeta objavila da će nabaviti napredne inačice projektila Brimstone 3A, koje će do 2026. biti u uporabi na avionima u standardima druge i treće tranše. Naručeni primjerici iz programa Halcón I i Halcón II dolazit će s ugrađenim sposobnostima korištenja tih projektila. Njemačka ima još ambicioznije planove, koje je u lipnju ove godine odobrio Zastupnički dom Bundestaga. U poslu s tvrtkom MBDA planirana je nabava čak 3266 projektila Brimstone 3. U prvoj fazi, koja je objavljena početkom ovog srpnja, bilo bi nabavljeno 376 projektila, od kojih bi 274 bila namijenjena za operativnu uporabu, dok bi ostatak bio iskorišten za obuku i testiranje. Bit će korišteni na avionima iz druge, treće i buduće četvrte tranše, koji su prošli drugu fazu poboljšanja. Objavljeno je da cijena te inicijalne faze iznosi 376 milijuna eura.

Ilustracija: MBDA Systems

Vođeni projektil Brimstone već je neko vrijeme u operativnoj uporabi na RAF-ovim avionima Typhoon. Njemačko i španjolsko zrakoplovstvo bit će njegovi novi korisnici. Njemačka narudžba mogla bi uključivati čak 3266 projektila, koji će se proizvoditi u tvornici tvrtke MBDA u Schröbenhausenu u Bavarskoj

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

redu radi se o AESA radaru Captor-E, kao i o vođenim projektilima Meteor, AMRAAM, Storm Shadow i Brimstone. Posebnost je kuvajtske flote odabir američkog ciljničkog podvjesnika ATP Sniper, čime je tamošnje zrakoplovstvo postalo prvi korisnik tog sustava na avionima Eurofighter. Osim samih aviona, posao s tvrtkom Leonardo uključivao je trenažne stave, podizanje kapaciteta za njihovo održavanje unutar zrakoplovne baze Al-Salem te sustav potpore kroz sljedeće tri godine.

Uz Kuvajt, drugi korisnik Typhoona koji dolazi s Arapskog poluotoka je Katar. Dosad je njegovo ratno zrakoplovstvo zaprimilo oko pola od 24 Eurofighter-a iz tranše 3A naručena krajem 2017. godine. Njih isporučuje britanska tvrtka BAE Systems, jedna od nositeljica konzorcija Eurofighter. U ožujku je imala zapažen nastup na katarskoj izložbi vojne opreme DIMDEX (Doha International Maritime Defence Exhibition & Conference), gdje je predstavila nove sustave i tehnologije koje će biti primjenjene u povećanju sposobnosti i mogućnosti Typhoona. Najvažnija je svakako napredna kabina nove generacije, ali i nova te možda i najmodernija pilotska ciljnička kacija na svijetu: Striker II. Predstavljene su i učionice budućnosti, namijenjene obuci novih generacija zrakoplovnih tehničara, koje se oslanjaju na tehnologiju uvećane i virtualne stvarnosti. Predstavljena je i interaktivna instalacija koja dočarava iskustvo pilota Typhoona.

PUT DO AESA RADARA

Dok su ostali višenamjenski zapadni borbeni avioni uvelike prelazili na radare tipa AESA ili su bili u procesu njihova preuzimanja, to nije bio slučaj s avionima Eurofighter Typhoon. Ironicno je da je jedan od glavnih razloga bilo to što se radi o jako sposobnom radaru, ali uz ostale prioritete, za njim jednostavno nije bilo potrebe. Radar CAPTOR-M (M-Scan) s mehanički pokretanom antenom i danas je ugrađen na više od 90 posto aviona Eurofighter. Razvoj AESA inačice započeo je početkom 1990-ih preko programa AMSAR, u koji je bila uključena Ujedinjena Kraljevina, Francuska i Njemačka. Zadnje inačice prijašnjeg radara bile su pripremljene za integraciju nove tehnologije, a 2002. godine Njemačka i Ujedinjena Kraljevina počele su rad na razvoju nove AESA inačice. Leteći demonstrator CAESAR (CAPTOR AESA Radar) poletio je prvi put 2007. godine. Međutim, u samom procesu traženja mogućih smjerova razvoja i zahtjeva za tražene sposobnosti, između glavnih partnera došlo je do mimoilaženja koja su izazvala odugovlačenje programa. Kao pravi početak može se uzeti 2014. godina i potpisivanje posla vrijednog milijardu eura između konzorcija Eurofighter GmbH i agencije NETMA (NATO-ova agencija za upravljanje

**Pogled iz kabine njemačkog Eurofighter-a
19. kolovoza 2022. prilikom dolaska u Singapur na vježbu Pitch Black 2022**

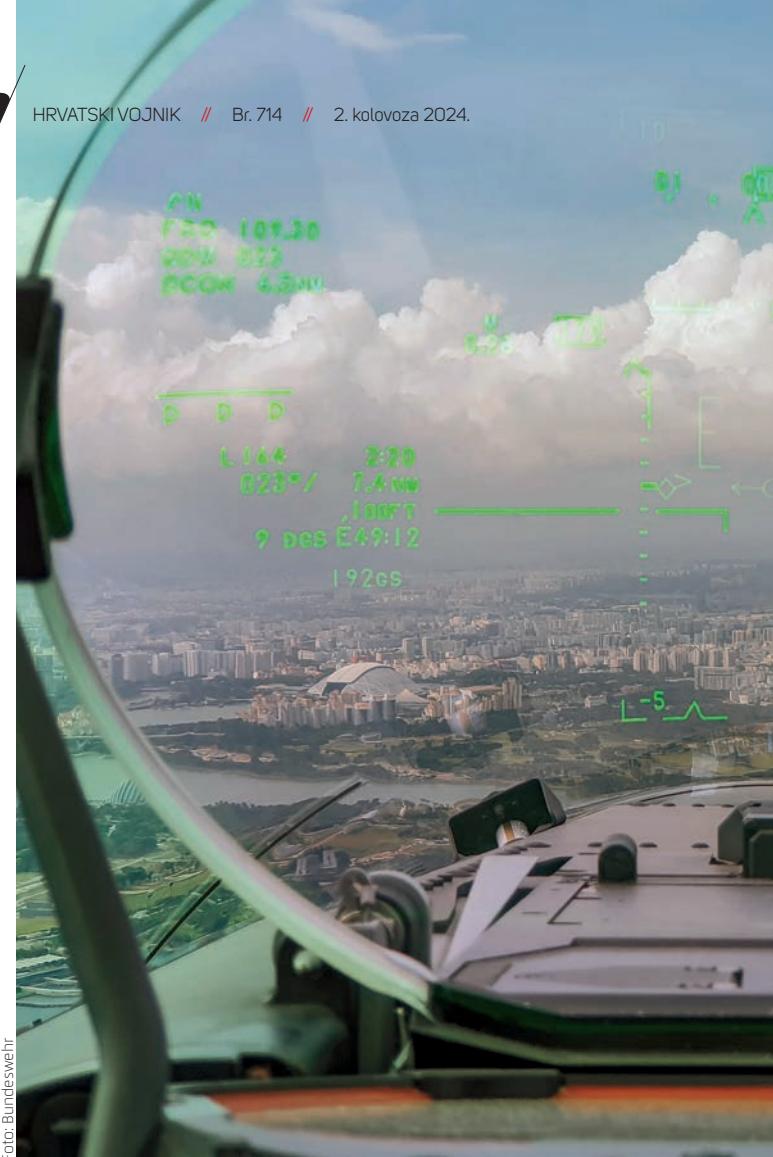

Foto: Bundeswehr

programima Tornado i Eurofighter). Uvezši u obzir razlike u zahtjevima, planirano je nekoliko inačica novog radara nazvanog CAPTOR-E ili označe ECRS (European Common Radar System). Jednostavnija inačica uključivala je novu AESA antenu s postojećim komponentama radarskog sustava. I takav jednostavniji sustav doveo bi do velikih skokova u sposobnostima. AESA antena postavljena je na kućište s dvije zakretne ploče (swashplate repositioner), što je omogućilo mehaničko i elektroničko usmjeravanje radarskog djelovanja. Grube procjene navodile su da je tako postignuto pokrivanje 50 posto veće zone u odnosu na klasične statične AESA radare. Novi radar omogućuje zahvat cilja čak i izvan prednje polusfere te usvajanje novih taktika zračne borbe izvan vizualnog dometa. Osim povećanja dometa i zone pretraživanja u zračnom prostoru, proširene su i sposobnosti u zemaljskim načinima (modovima) rada, kao što je mapiranje terena u visokoj rezoluciji. Prva serija tog radara u standardu Radar Plus One namijenjena je za izvozne primjerke Eurofighter-a za Katar i Kuvajt i prvi je put isporučena krajem 2018. godine. Taj radar, koji je dobio označku ECRS Mk0, postao je osnova za napredniju inačicu ECRS Mk1 za potrebe njemačkog i španjolskog zrakoplovstva. Poboljšanja uključuju nove module odašiljača / prijamnika i novi digitalni višekanalni prijamnik.

I NAKON 2060. GODINE?

Novi radar trebao bi biti instaliran u određen broj operativnih primjeraka aviona Eurofighter koji pripadaju trećoj i četvrtoj proizvodnoj tranši, a otpočetka se podrazumijeva u novim avionima naručenim unutar programa Quadriga i Halcón.

Iako će i ti radari biti u samom vrhu, a vjerojatno većih mogućnosti u odnosu na one koje ima većina današnjih borbenih aviona, pravi bi skok bio planirani program novog radara za RAF. Od samih početaka razvoja AESA inačice, predstavnici Ujedinjene Kraljevine postavili su zahtjeve za znatno napredniji i sposobniji sustav. Radar ECRS Mk2, koji je u razvoju, imat će široku lepezu sposobnosti elektroničkog ratovanja i ometanja. Opremljen je nizom tehnologija i komponenti, uz malo dodirnih točaka sa spomenutim inačicama. Koristi novi procesor, nove prijamnike, uključujući onaj za elektroničko ratovanje. Serijska proizvodnja i njegova ugradnja u avione Typhoon očekuje se 2028. godine, dok bi početna operativna sposobnost trebala biti postignuta do 2032. godine.

Pred Eurofighter Typhoonom desetljeća su operativne uporabe, koja bi se mogla produljiti i nakon 2060. godine. To će osigurati i dogovoren paket modernizacija P4E SD (Phase 4 Enhancement – System Definition) iz lipnja ove godine. Njim je planiran razvoj automatiziranog upravljanja novih AESA radara (ECRS Mk1 i Mk2), koji će dobiti i više novih sposobnosti. Bit će poboljšano pilotsko sučelje, kao i komunikacijska interoperabilnost (Radio Frequency Interoperability – RFIO), i imat će nove mogućnosti obrambenog sustava Praetorian DASS (Defensive Aids Sub-System). Narudžbom dodatnih više od sto primjeraka velikim dijelom ili u cijelosti bila bi ispunjena predviđanja vezana uz njegov rast. Time bi bila popunjena moguća praznina u proizvodnji i proizvodnim kapacitetima koja bi se dogodila između 2030. i 2040., tj. za kad je planirano pokretanje proizvodnje sustava FCAS (Future Combat Air System).

KACIGA I PRIKAZNICI

Sve četiri zemlje koje su radile na razvoju aviona dogovorile su i okvirni plan modernizacije bitnih komponenti, koji je pokrenut ove godine. Programom Long-Term Evolution bilo bi obuhvaćeno povećanje računalne snage, kao i avionike i kabine. Više projekata vezanih uz kabinu predstavila je tvrtka BAE Systems i njezin tim iz britanskog grada Rochestera. Prvi je od njih jedinstveni prikaznik velike površine (Large Area Display – LAD), dimenzija oko 30 x 55 cm. On bi trebao zamijeniti sadašnja tri prikaznika dimenzija 15 x 15 cm, koji su ispod razine pilotova pogleda. Njihov drugi program odnosi se na poodmakli razvoj napredne pilotske kacige Striker II. Program je predstavljen još 2014. i uvelike se ostanja na iskustva prijašnjeg sustava Striker I, koji se koristi na avionima Typhoon i Gripen, ali i na otkazani program alternativne kacige za avion F-35 Lightning II. Tijekom izložbe DSEI u rujnu prošle godine potpisani je ugovor o daljnjem razvoju novih kaciga vrijedan oko 50 milijuna dolara. Ministarstvo obrane UK namjerava ih primijeniti na domaćim avionima Typhoon FGR.4. Očekuje se da bi kaciga trebala od 2027. ili 2028. biti u operativnoj uporabi u RAF-u. Nova ciljnička kaciga odlikuje se novim tehnologijama i inovativnim rješenjima. Za razliku od prethodne kacige Striker opremljene projektorima koji su se ostanjali na katodne cijevi, novi Striker II sastoјi se od digitalnih zrcalnih uređaja / projektila, čime je znatno smanjena potreba za električnom energijom i postignuta manja masa. Umjesto različitih kompozitnih materijala, koriste se oni na bazi ugljikovih vlakana. To je također pridonijelo smanjenju mase, ali sa zadržavanjem potrebne razine čvrstoće, sigurnosti i zaštite pilota. Velika je novost i prednost mogućnost stapanja dnevнog i noćнog načina pregleda situacije. Za to je zadužena kamera za noćno gledanje, koja se nalazi na prednjem dijelu kacige. Na prijašnjim je ciljničkim kacigama pilot morao izabrati jedan od načina rada, tj. standardni pregled i svijest o situaciji projiciran na svojem viziru ili noćni pogled preko naočala za noćno gledanje. Budući da instalacija naočala za noćno gledanje više nije nužna, smanjuje se masa, poboljšava balans kacige, a zbog manjeg umaranja pilota olakšavaju se dulje misije. Raspodjeli mase dana je velika važnost i kroz individualno prilagođavanje kacige Striker II svakom pilotu. Za razliku od drugih ciljničkih sustava, onaj na kacigi Striker II ima mogućnost znatno šireg binokularnog vidnog polja od 40 stupnjeva. Osim toga, ima sposobnost prikazivanja simbola i informacija u više boja, a ne samo u obično zelenoj boji. Njegovi prikaznici podržavaju i tehnologiju *slike u slici*, tako da je moguće usporedno praćenje videoinformacija koje se primaju preko podatkovne veze i u realnom vremenu, a dolaze bilo od besposadne letjelice, bilo od zemaljskog tima. Zanimljiva je izborna značajka sustava koja uključuje 3D audiotehnologiju sa sposobnostima aktivnog smanjenja buke/šuma. Smanjenjem buke iz aviona i njegova okruženja dobiva se bolja jasnoća zvuka, dok 3D zvuk omogućuje bolju intuitivnu svijest o situaciji. Komunikacija sa zemaljskim korisnicima očitovat će se, primjerice, kao zvuk koji dolazi odozdo i ispod samog aviona.

Buduće modernizacije uključuju poboljšanja sučelja između aviona i pilota. Rješenja tvrtke BAE Systems uključuju prikaznike velike površine (LAD) i novu pilotsku kacigu s prikaznikom i ciljnikom (HMD) Striker II

Foto: Royal Air Force / UK Crown copyright

VOJNA POVIJEST

Početke povijesti čovječanstva obilježili su sukobi vođeni bez posebnog razvijanja snaga ili primjene neke vojne formacije. S obzirom na to da su Sumerani među prvim narodima koji su uveli i koristili pismo, podaci o prvim organiziranim vojnim formacijama potječu upravo iz razdoblja njihovih gradova-država

TEKST
Marinko Ogorec

VOJSKE STAROG VIJEKA: RODOVSKA DRUŠTVA I MEZOPOTAMIJA

Nastanak i razvoj velikih međuljudskih sukoba i ratova usko je vezan uz razvoj ljudskog društva. Vjerovatno počinju onog trenutka kad su pripadnici neke davne plemenske ili rodovske zajednice nasrnuli na pripadnike susjedne zajednice s namjerom otimanja lovine, lovног područja ili iz nekog sličnog razloga. Dakle, u prvo vrijeme bili su uglavnom egzistencijalne prirode. Razvoj ljudskog društva na svim razinama neizbjježno je utjecao na razvoj ratova kao društvene pojave. Oni tako postaju nezaobilazna povijesna kategorija, s osobito snažnim povratnim djelovanjem na društvo. Štoviše, pesimisti skloni sarkazmu mogli bi reći kako povijest uglavnom i čine ratovi, povremeno prekidani duljim ili kraćim razdobljima mira.

U predstatičkom razdoblju razvoja

društva vojna organizacija uglavnom, u slučaju neposredne ratne opasnosti, počiva na spontanom okupljanju ratnika pod vodstvom plemenskog ili rodovskog vođe. No, tehnološki stupanj društva omogućavao je samo izradu hladnog oružja za blisku borbu. Malobrojni konji koristili su se isključivo u poljoprivredne svrhe i bili su previše dragocjeni da bi stradali u oružanim sukobima, pa je takvu vojnu organizaciju u potpunosti činilo pješaštvo. Vojna organizacija tog doba oslanjala se neposredno na društveni poredak, pri čemu se rodovsko ili gentilno uređenje vjerno odražava i na bojišnici. Temeljnu vojnu postrojbu, kao i društvo, činilo je rod (*gens*). Viši stupanj činilo je bratstvo (ako je postojalo), te pleme. U višoj fazi društvenog razvoja stvaraju se plemenski savezi, primar-

no u svrhu ratovanja, a znatno rjeđe u ostalim okolnostima. U svakom slučaju, nije bilo drugih kohezijskih sila s pomoću kojih bi se mogle ustrojiti bilo kakve vojne formacije izvan okvira rodovsko-plemenskog društvenog uređenja.

ODLIKE VOĐE

Na vrlo sličan način birani su i vojni vođe – zapravo, rodovski ili plemenski poglavari obično su bili i vojni vođe u slučaju ratne opasnosti osim ako to nisu više mogli biti zbog starije životne dobi ili nekog tjelesnog nedostatka. Potonje je ipak bio rjeđi slučaj, jer u takvim okolnostima rijetko su mogli dulje opstati i kao poglavari u mirnodopsko vrijeme. Gentilni vojni vođe više su birani po tjelesnoj snazi i kondiciji te hrabrosti nego po drugim

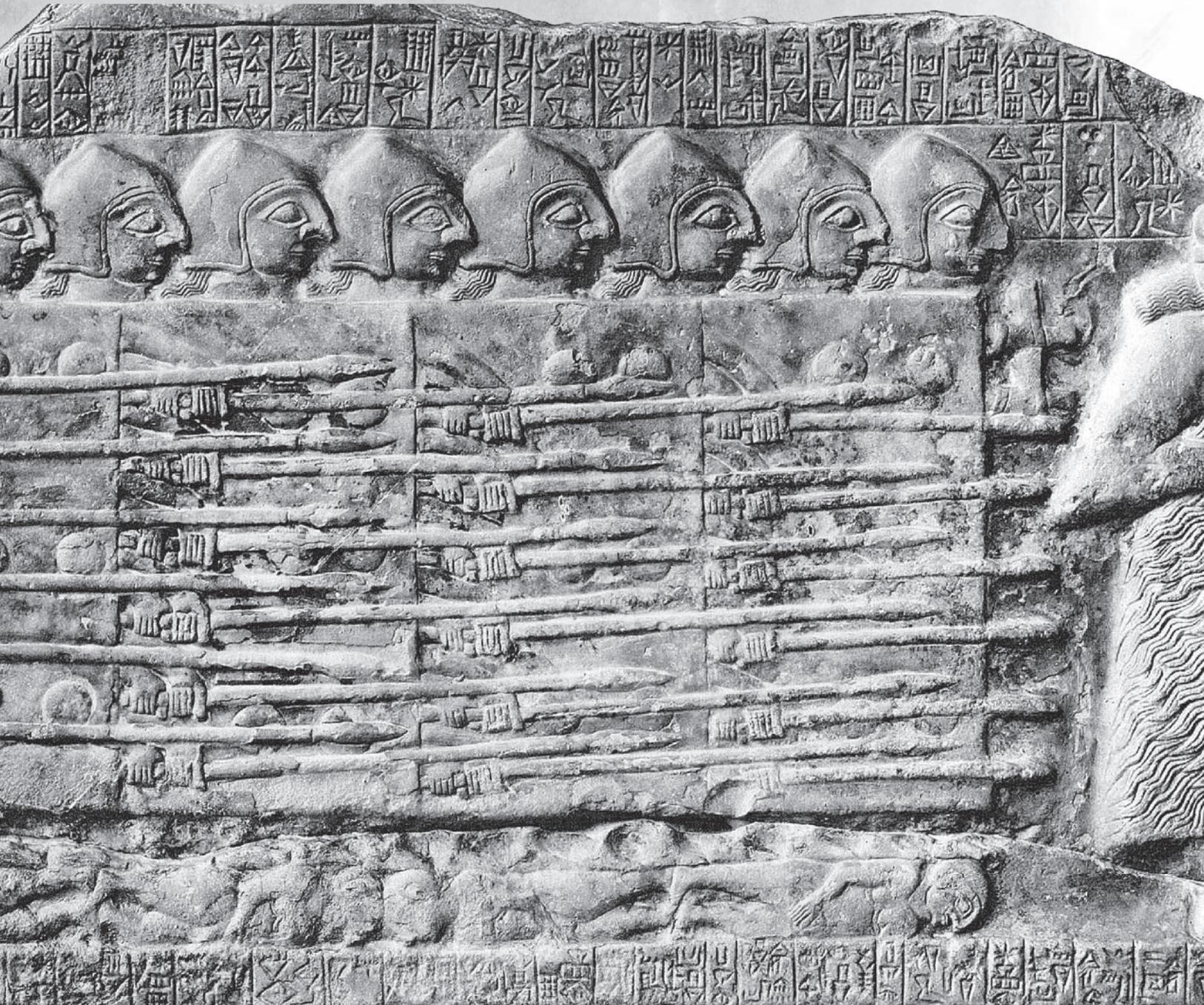

Foto: Wikimedia Commons

kvalitetama. Primarno su bili borci koji su ljudi vodili osobnim primjerom, a ne vješti vojskovođe. Sukobi su izbjigali najviše iz egzistencijskih razloga, zbog nužnosti opstanka pojedine rodovske ili plemenske zajednice. U prvo vrijeme to je bila borba za kvalitetnija i bogatija lovišta. Kad se sve više počelo razvijati ratarstvo i stočarstvo, sukobi su vodenici za imetak plemenske ili rodovske zajednice. Obično je napadana ona zajednica koja je imala obilniju žetvu ili veći stočni fond. Jedan je od važnijih motiva za izbjeganje sukoba u predtističkom razdoblju bila i krvna osveta. Duboko ukorijenjena gentilna (kasnije i plemenska) povezanost svih članova jedne zajednice i njihova međusobna odanost nije dopuštala da pripadnik neke druge zajednice ugrožava život

Sumerska borbena falanga koju predvodi kralj Enatatum prikazana na jednom od fragmenata glasovite Stele strvinara, koju je ranih 1880-ih otkrio francuski arheolog Ernest de Sarzac

bilo kojeg njezina pripadnika. Ako je neki pripadnik stradao od ruke tuđinca, nerijetko se ulazio u oružane sukobe kako bi se obranila čast i dignitet cijele zajednice. Ako se radilo o istaknutijem članu gensa ili plemena, takav sukob bio je pravilo. Koliko je tradicija krvne osvete bila snažan motivacijski čimbenik za razvoj oružanih sukoba, dovoljno govori činjenica kako se u pojedinim krajevima s jakom rodovskom tradicijom i obiteljskim konzervativizmom krvna osveta zadržala do danas. Naravno, praksa i tradicija krvne osvete mijenjala se kroz stoljeća u skladu s društvenim promjenama u pojedinim civilizacijama, pri čemu je uglavnom nestala kao oblik ponašanja. U enklavama u kojima se zadržala do danas poprimila je oblik obiteljskih odnosa vezanih uz manje zajednice.

Osim navedenih, jedan je od temeljnih razloga izbjeganja oružanih sukoba pljačka i otimačina. Nju je obično poduzimala zajednica koja nije imala dovoljno sreće i uspjeha u prikupljanju nužnih materijalnih sredstava (najčešće hrane) za razdoblja oskudica koja su se povremeno ili periodično događala (npr. zima, sušno razdoblje i sl.). U tom slučaju to je bio motiv usko povezan s egzistencijalnim potrebama, slično

VOJNA POVIJEST

Ilustracija: Wikimedia Commons

kao i borba za bolja lovista, plodniju zemlju, izvore vode i slično.

POJAVA I RAZVOJ ORUŽJA

Sve do pojave složenijih oružnih sustava oružjem se smatralo svako sredstvo namijenjeno za vođenje oružane borbe ili lov. Njim su se ubijala ili onesposobljavala živa bića i uništavala materijalna dobra. Takva oružja razvila su se vrlo rano, a arheološka istraživanja pokazuju da su neke vrste primitivnog oružja postojale još u paleolitiku. Razmerno dugo nisu se razlikovala od ostalih oruđa za rad. Bolje rečeno, svakodnevni alat mogao je, ako je bilo potrebno, poslužiti i za borbu. Ljudi su u početku raspolagali kamenom ili drvenom toljagom, motkom, kopljem s koštanim ili kamenim šiljkom, kamenim ili koštanim nožem i kamenom sjekirom. Kasnije su razvijeni luk i strijela, koji su bili odlučujuće oružje tog razdoblja. Radilo se o bacačkom oružju, koje je onome tko je njim raspolagao davalо nedovjebnu prednost nad protivnikom. To je bilo i prvo namjenski proizvedeno sredstvo za lov i borbu. Ono nije imalo drugu korisnu primjenu, kao npr. sjekiru ili nož, koji su bili sastavni dio elementarnog alata za svakodnevnu uporabu. Luk i strijela potječu još iz

Preslika crteža iz spilje u Castellónu, zasad najstariji otkriveni prikaz ljudskih likova s lukovima i strijelama

kamenog doba. Najstariji je poznati prikaz luka i strijele na pećinskim slikama iz Castellóna u Španjolskoj, iz razdoblja između deset i pet tisuća godina prije Krista. Iako prevladavaju lovački prizori, luk je prikazan i kao ratničko oružje. Razvoj luka i strijele nastavljen je do danas, kad uglavnom služe za sport i rekreaciju, iako još uvijek imaju vrlo ograničenu primjenu kao vojno i lovačko oružje. Osim što se radilo o prvom namjenskom oružju, luk i strijela potaknuli su i prvu, ujedno i najvažniju, podjelu oružja na napadačko (ofenzivno) i obrambeno (defenzivno). Ta je podjela praktički temelj povijesnog razvoja cijelokupnog naoružanja. Naime, nakon pojave svakog novog tipa oružja ili borbenog sredstva, potencijalno ugrožena strana nastojala je pronaći učinkovit odgovor na njega ili barem kvalitetnu zaštitu. Pojava luka i strijеле kao izrazito napadačkog oružja zahtijevala je i odgovarajući oblik zaštite strane koja njim nije raspolagala, kako bi se mogla približiti vlasniku luka, i to nadohvat oružju za blisku borbu. U prvo vrijeme, dok su strijele imale malu kinetičku energiju i nedovoljno ubojne vrhove, dovoljno je bilo imati malo više slojeva odjeće, npr. životinjskih koža ili krzna. Poslije se moralo tražiti učinkovitije rješenje, što je dovelo do prvih štitova.

VELIK UGLED RATNIKA

Kad je čovjek otkrio metale i ovlađao njihovom proizvodnjom, oružje postaje sredstvo isključivo za lov i vođenje oružane borbe, a učinkovitost mu se uvelike povećava. Stara i odavno poznata oružja usavršavaju se, a stvaraju se i nova, koja dotad nije bilo moguće proizvesti. Primjerice, produljivanjem oštice metalnog noža stvoreni su prvi mačevi. Lukovi postaju elastičniji, s jačim tetivama, koje duljim strijelama s oštrim metalnim vrhovima daju veću kinetičku energiju. Sulice i koplja za bacanje dobivaju metalni vrh, čime postaju prodorniji; u toljage se zabijaju klinovi i druga metalna ojačanja te nastaju prvi budzovani i bojni mlatovi, a sjekire dobivaju u potpunosti metalno sječivo. Tako razvijena oružja zahtijevaju i odgovarajuću zaštitu, pa se uz štitove počinju

Oštrica bodeža iz stare Mezopotamije izložena u muzeju u novozelandskom gradu Aucklandu. Sumerskog je stila izrade i potječe iz razdoblja oko 2500. prije Krista

Foto: Auckland Museum / Wikimedia Commons / CC BY 4.0

javljati metalne kacige i prvi osobni oklopi. Međutim, to je već razdoblje u kojem dolazi i do stvaranja prvih država, te samim tim i prvih specijaliziranih, namjenski ustrojenih oružanih snaga.

U prvo vrijeme sukobi su vođeni bez posebnog razvijanja snaga ili primjene neke vojne formacije. Vodile su ih u prvom redu male skupine boraca u bliskoj, individualnoj borbi, bez izražavanja težišta. Takav način borbe tražio je iznimnu hrabrost svakog borca i motivaciju za isticanje u ratnim sukobima. Stoga je cijela društvena zajednica iskazivala ratničkim zaslugama pojedinaca iznimno poštovanje, a proslavljeni ratnici uživali su neupitan ugled. To su i prvi koraci u militolatrijskom (propagiranje vojnih vrijednosti i idealja) vrednovanju društvene uloge oružanih snaga, te budućem razvoju vojne kaste u državama starog vijeka.

U sukobima predetatističkog razdoblja korištene su stanovite borbene radnje koje će se održati u postupanju vojske praktički do današnjih dana. Među njima su zasjede te niz različitih taktičkih postupaka, npr. prikrivanje, prikriveno nastupanje, ratne varke i slično. Sve to bilo je u cilju iznenadnjenja protivnika i samim tim stvaranja bolje početne pozicije u sukobu. Unatoč tomu, razvoj složenijih taktičkih postupaka i timskog djelovanja cjelovite borbene formacije razvija se tek u razdoblju prvobitne etatizacije ljudskog društva i izgradnje vojne sile prvobitnih država.

PODJELA VOJNOG OSOBLJA

Među prve razvijene civilizacije, utemeljene u IV. tisućljeću prije Krista, spadaju Sumerani, koji su osnovali prve gradove-države na području južne Mezopotamije. Tim se imenom i danas naziva područje u jugozapadnoj Aziji između rijeka Eufrata i Tigrisa, od Armenskog visočja do Perzijskog zaljeva. Najpoznatiji su među sumerskim gradovima Uruk, Ur, Kiš, Nipur i Lagaš. Podrijetlo Sumerana nije utvrđeno, ali prevladava mišljenje da su doselili sa sjevera i pomiješali se sa zatečenim stanovništvom. Svoje gradove-države Sumerani su razvijali kao utvrde čvrstih bedema uglavnom građenih od opeke, sa stepeničastim, dodatno utvrđenim hramom (zigurat) u središtu grada, koji je bio središte svjetovne i vjerske vlasti. U skladu s tim, vladar takvog grada-države (ligul) bio je jedino i prvi svećenik, koji je osim svjetovne vlasti jedini mogao i smio komunicirati s bogovima i stanovništvu prenositi njihove poruke. S obzirom na to da su Sumerani među prvim narodima koji su uveli i koristili pismo, podaci o prvim organiziranim vojnim formacijama potječu upravo iz razdoblja njihovih gradova-država, koji su međusobno često ratovali. Zbog toga su razvili prilično snažne vojske, uglavnom milicijskog tipa popune, dakle, od muškaraca koji su pripadali tamošnjem stanovništvu. Imali su i prvu poznatu podjelu na zapovjedni (časnički – ako se to tako može nazvati u tom povijesnom razdoblju) i izvršni (vojnički) sastav. Iz sačuvanih podataka može se zaključiti da su vojske sumerskih gradova-država mogle biti mobilizirane u kratkom vremenu. Kako nisu poznavali konje, sumersku vojsku činilo je samo pješaštvo. Sumerani nisu poznavali ni luk i strijelu, a naoružanje njihova pješaštva činila su kratka kopla i bojne sjekire te metalni bodeži i noževi. Zbog toga su se borili u zbijenim postrojima, dobro zaštićeni velikim šti-

Iz kraljevske grobnice kraj grada Kiša iskopani su vrhovi kopinja izrađeni od bakra i bronce. Na fotografiji je kraljevsko kopje s prikazom lava. Potječe otrplike iz 2600. pr. Kr., a danas je izloženo u Louvreu

VOJNA POVIJEST

Foto: ALEGRN / Wikimedia Commons / CC BY-SA 2.0

tovima, bakrenim kacigama i teškim kožnatim oklopima s metalnim pločicama. Takav borbeni postroj poslije će prihvatići Grci i razviti ga u falangu. U tako zbijenim postrojima prva vrsta bila je naoružana bojnom sjekirom i zaštićena velikim četvrtastim štitovima. Redovi iza nje nisu imali štitove, a uz sjekiru bili su naoružani kopljima kojima su ubadali protivnika kroz razmake među vojnicima prve vrste. Kako bi snaga uboda bila veća, redovi naoružani kopljima držali su svoje oružje objema rukama. Da bi se vojnici mogli tako boriti, bila je potrebna obuka, organizacija, snažna stega te razvijen sustav zapovijedanja.

KRATKO RAZDOBLJE NAJVEĆE MOĆI

Bitka je rješavana sudsudom dviju vojski. Kad bi jedna strana popustila i razbila svoju formaciju, nadmoćna vojska odbacila bi nespretnе i teške

Detalj sa stele kojom je obilježena pobeda Akada na Sumeranima. Vjerojatno prikazuje Lugalzagiziju, vladara grada Uraka, udarenog toljagom koju drži akadski kralj Sargon Veliki. Ulomci stele izloženi su u Louvreu

štitove i koplja kako bi sjekirama dovršila borbu, bolje rečeno pokolj rastrojenog protivnika. Informacije o sumerskom oružju razmjerne su rijetke, ali iz relevantnih artefakata sa sigurnošću se može zaključiti kako su oružje izrađivali od bakra i bronce. Primjerice, vrhovi kopala izrađeni od tih metala iskopani su iz kraljevske grobnice kraj grada Kiša. Indikativno je da su vrhovi kopala bili različiti, ovisno o duljini štapa na koji su nasađivani. Za kratka kopija, očito namijenjena za blisku borbu prvih redova, vrhovi su bili razmjerno široki (25 – 50 cm) s oštricom na obje strane. Kako bi protivnik bio onesposobljen u što je moguće kraćem vremenu, to je oružje

Asirski stražar nadzire babilonske zarobljenike. Ulomak iz VII. st. pr. Kr. izložen u Britanskom muzeju

Foto: Gary Todd / Wikimedia Commons

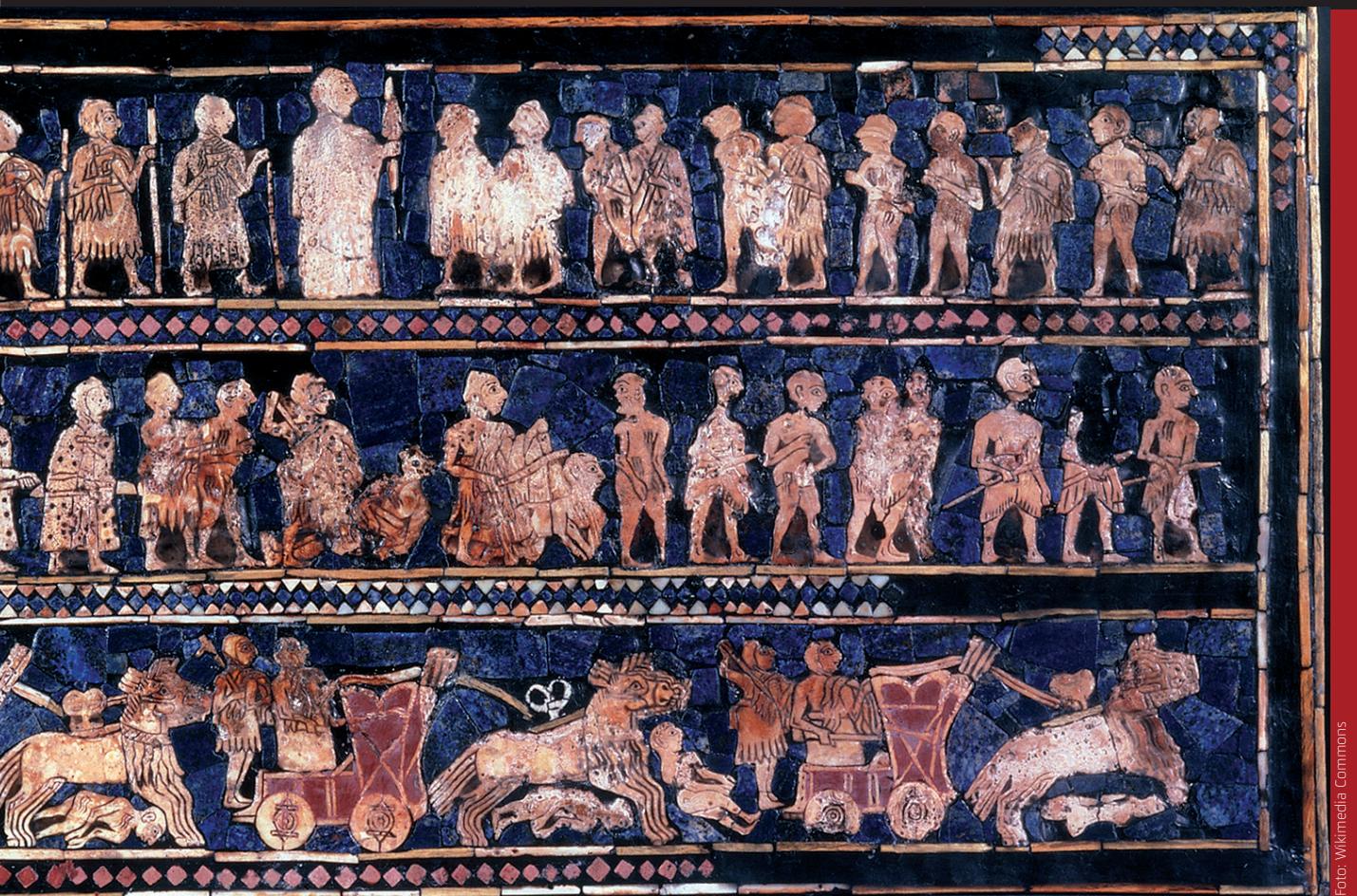

Foto: Wikimedia Commons

Vojne postrojbe sumerske dinastije Ur predvođene kraljem prikazane na dijelu sanduka *Kraljevski stijeg Ura*, koji potječe iz otprilike 2600. pr. Kr., a danas je izložen u Britanskom muzeju. Na slici se vide i magarci, koji su služili za vuču kola. Sumerani nisu poznavali konja

nanosilo velike ozljede koje su intenzivno kvarile. S druge strane, vrhovi kopinja, koja su očito imala dulji držak, bili su vrlo uski i razmjerno dugi, oko 60 cm. Izrađivani su uglavnom od bronce, koja je znatno čvršća od bakra. Tim su kopljima ratnici iz redova po dubini sumerske falange nastojali ozlijediti protivnika i time olakšati borbene napore prvih vrsta. Takav oblik falangi s ratnicima naoružanim kopljima različitih duljina znatno kasnije gotovo do savršenstva dovest će Aleksandar III. Veliki (356. – 323. pr. Kr.) u tzv. makedonskoj falangi. Zadaća prve vrste sumerskih ratnika, opremljenih velikim četvrtastim štitovima, nije bila samo osobna zaštita već i zaštita ostalih vrsta. One, naime, nisu bile opremljene štitovima koji bi ih branili od različitih projektila (npr. strijela ili kamenja izbačenog iz praće). Sumer je najveću snagu postigao nakon 2350. pr. Kr., kad je vladar grada Uruka Lugalzagizi (vladao približno od 2365. do 2340. pr. Kr.) ujedinio sve sumerske gradove-države u jedinstvenu cjelinu i osvojio velik teritorij od Perzijskog zaljeva

MAGARCI NA BOJIŠNICI?

Jedine životinje koje su korištene u vojne svrhe bili su magarci koji su vukli kola. Na slikama i reljefima iz tog razdoblja mogu se vidjeti sumerski vojskovođe (patezi) kako takvim kolima gaze oborenje protivničke vojnike. Međutim, u njihovu vjerodostojnost teško je povjerovati i može ih se promatrati samo kao simboliku jer magarac je spor i njim je teško upravljati tijekom borbe. Kola s upregnutim magarcima vjerojatnije su stoga služila isključivo kao transportno, a ne i borbeno sredstvo. Korištenje magaraca u vojne svrhe može se uglavnom vidjeti jedino na artefaktima iz sumerskog razdoblja. U drugih naroda i drevnih civilizacija koje su ovladale pismom magarci se nigdje ne povezuju s borbenim ulogama.

gotovo do Sredozemnog mora. No nedugo nakon što je Sumer doživio najveći uspon, osvojio ga je akadski kralj Sargon Veliki (vladao približno od 2330. do 2280. pr. Kr.). Sumerski zbijeni borbeni postroj pokazao se potpuno neučinkovitim pred taktikom semitskog nomadskog naroda Akadana, koji su na područje Mezopotamije prodrli još puno prije, sa sje-

Foto: Anthony Huan / Wikimedia Commons / CC BY-SA 2.0

vera. Njihovo glavno oružje bili su luk i strijela, koje Sumerani nisu poznavali, i po svemu sudeći to je Akađanima donijelo vojnu nadmoć. Laci akadski strijelci bili su znatno pokretljiviji od zbijenog borbenog postroja Sumerana, koji praktički nisu imali nikakvo oružje za borbu na udaljenosti, osim koplja koje im je služilo isključivo kao ubodno oružje u bliskoj borbi. Osim toga, Akađani su imali stajaću vojsku, koja se mogla brže organizirati i stupiti u akciju od građanske milicije Sumerana, pozivane na oružje vjerojatno tek na znak neposredne ratne opasnosti.

Akađani su bili vojnički učinkovitiji ne samo od Sumerana već jedno vrijeme i od svih ostalih naroda u regiji. Zbog toga su zavladali gotovo cijelom Mezopotamijom, Sirijom i Palestinom. Kako ni Akađani nisu poznavali konja, njihova je vojska bila u cijelosti saставljena od pješaštva. Sumerani se s razvojem Akadskog Carstva postupno assimiliraju među Akađane i ostale semitske narode. S vremenom se iz Akadskog Carstva razvija moćna i vrlo

Konjanici pred zidinama asirskog grada Niveneha sredinom VII. stoljeća prije Krista; izložak Britanskog muzeja. Asirci su shvatili vrijednost konja i njegovu uporabljivost u vojne svrhe, pa se smatra kako su oni prvi imali konjaništvo kao rod vojske

bogata Babilonija, koja svoj vrhunac doživljava za vrijeme cara Hamurabija (vladao od 1728. do 1686. pr. Kr.). Babilonsko Carstvo bilo je mješavina različitih naroda i kultura, među kojima su uz Sumerane i Akađane najzastupljeniji bili Amorejci. Bio je to zapadnosemitski nomadski narod koji se u većoj mjeri udomačio u Babilonskom Carstvu. Zamjenjen je nomadski način života stajaćim, te se razmjerno brzo assimilirao u zajedničku kulturu. Vojska Babilonskog Carstva bila je jedna od najmoćnijih tog vremena, u kojoj se prvi put počinje razvijati teško oklopljeno pješaštvo, koje je donekle preuzele nekadašnju sumersku taktiku zgušnutog borbenog postroja u bliskoj borbi. Uz njega, bilo je tu i neoklopljeno, lako pješaštvo, naoružano uglavnom lukovima i strijelama. Ono je nastojalo razbiti protivnički borbeni postroj prije nego što bi došlo do sudara s glavninom snaga koje su činili teško oklopljeni pješaci. Unatoč tomu, nakon Hamurabije moć Babilonije opada, prije svega pod pritiskom različitih naroda s istoka.

Konje i bojna kola doveo je na prostor Mezopotamije nomadski narod Kasita (Kosejaca), o kojem se u povijesti još uvijek relativno malo zna. Privuklo ga je bogatstvo Hamurabijeva carstva – Babilonije. Obično se smatra da su Kasiti došli s prostora današnjeg zapadnog Irana, a Babilonsko Carstvo osvojili su tek nakon što su ga poharali Hetiti. Konje je posebno dobro znala koristiti vojna sila nove države, Asirije, koja je praktički izrasla na raspadajućoj Babiloniji. Asirci su semitski narod koji je vrlo rano u Mezopotamiju doselio iz Akada. Tijekom Hamurabijeve vladavine nisu mogli ostvariti

neki oblik države, no za vladavine njegova sina Samsu-llune postaju carstvo. Međutim, to carstvo vrlo brzo potпадa pod državu Mitana i do pune samostalnosti Asirije dolazi tek za vrijeme vladavine Asurubalita (oko 1360. pr. Kr.). Vojna snaga Asiraca temeljila se na izvanrednoj vještini služenja lukom i strijelom, njihovim glavnim oružjem, te na novim rodovima vojske – konjaništvu i bojnim kolima. Imali su i učinkovitu organizaciju oružanih snaga. U prvo vrijeme bila je milicijskog tipa, kao kod Sumerana, a poslije, u vrijeme vladavine Tiglatpilesara III. (od 745. do 727. pr. Kr.) postaje stajalom kraljevom vojskom, s vrlo organiziranim sustavom popune u slučaju rata. Asirija je bila izrazito vojnička država, čiji su kraljevi stalno ratovali te stekli veliko iskustvo u vojnem organiziranju i vođenju bitaka, ali i u gradnji snažno utvrđenih gradova.

NAPOKON I KONJI

Temelj asirske vojske činilo je brojno pješaštvo, čije je glavno naoružanje bio luk. Osim njega, koristili su kopljे i mačeve. Štilili su se prsnim kožnatim oklopom s utkanim metalnim pločicama, okruglim štitom i kacigama s karakterističnim šiljastim vrhom. Potrebno je naglasiti kako su Asirci u potpunosti ovladali obradom željeza. Imali su ga u dovoljnim količinama, pa je i njihova zaštitna oprema i naoružanje izrađeno velikim dijelom upravo od tog metala. Vrlo brzo Asirci su shvatili vrijednost konja i njegovu uporabljivost u vojne svrhe, pa se smatra kako su oni prvi imali konjaništvu kao rod vojske. Na temelju relevantnih povijesnih podataka, prve konjaničke postrojbe javljaju se u Asiriji, tijekom vladavine Ašurnasipala II. (883. – 859. pr. Kr.). U početku je konjaništvu služilo samo za izviđanje, dužnosti glasnika ili dostavljača i slično, zbog čega su konjanici bili uglavnom bez zaštitne opreme i naoružani samo lukom i strijelom (detaljnije u tekstu Konjaništvu – rod vojske nestao u vihorima povijesti, HV br. 241). Unatoč početnim slabim borbenim sposobnostima, konjaništvu zbog svoje pokretljivosti počinje potiskivati bojna kola iz uporabe, a krajem VII. st. pr. Kr. dobiva bolju zaštitnu opremu: laki štit od pruća, žičano-kožnati oklop i šiljaste kacige. Osim lukom i strijelom, naoružava se i kratkim kopljima za bacanje te kratkim mačevima. Asirci su od Egipćana preuzeli vještinu konstruiranja i uporabe bojnih kola, koja su također koristili u svojim ratnim pohodima zajedno s konjaništvom. Borbeni postroj bio je po svemu sudeći rastresit i fleksibilan, vjerojatno naslijeden od Akađana kako bi omogućio da prednosti luka i strijele dođu do punog izražaja. Bliska borba prihvaćala se pri kraju bitke, nakon što bi se strijеле (vrlo često premazane otrovom) već dobro prorijedile i demoralizirale redove protivnika. Iako postoje podaci o koordinaciji borbenih djelovanja između pješaštva, konjaništva i bojnih kola, po svemu sudeći konjaništvu nije izvodilo udar na protivnika, već je njegova manevarska sposobnost korištena za brzu promjenu položaja odakle su opet luk i strijela mogli doći do izražaja. Ako su morali prihvati blisku borbu, konjanici bi sjahali i borili se pješice, jer su bili nestabilni na konju. Naime, oprema konja bila je više nego skromna i sastojala se samo od oglavnika (ular) i dugih uzda, što jahaču nije bilo dovoljno za punu stabilnost tijekom bitke.

SUDBINA HETITA

Među primordijalne države Mezopotamije potrebno je uvrstiti i državu Hetita, koja se formira kroz stalne borbe tog naroda početkom drugog tisućljeća pr. Kr. istočno od rijeke Halisa. Vrhunac moći država doživljava između XV. i XIII. stoljeća pr. Kr., zagospodarivši gotovo cijelom Malom Azijom, Sirijom i sjevernom Mezopotrijom. Po naoružanju i opremi Hetiti su bili dosta slični svojim susjedima Asircima. No, za razliku od njih, imali su karakteristične srpastre mačeve i male štitove u obliku dvaju spojenih krugova te kožnate kacige ojačane metalom. Nisu poznavali ratničku uporabu konja, već je cijelokupnu vojsku činilo pješaštvo. Uz zbijeni borbeni postroj sličan sumerskom, to je u velikoj mjeri utjecalo da ih Asirci vojnički poraze i porobe, čime je nestala hetitska država.

Hetitski ratnik s mačem i sjekirom

Foto: Wikimedia Commons

PODLISTAK

Najstrašnjim oružjem na Zemlji danas raspolažu oružane snage devet zemalja. Pet od njih stalne su članice Vijeća sigurnosti UN-a

NUKLEARNI

Prema podacima s internetske stranice Udrženja za nadzor naoružanja (Arms Control Association), koji su ipak procijenjeni i vrijedili su za lipanj 2024., zemlja koja raspolaže s najviše nuklearnih bojnih glava je Rusija – njih 5580. Prema najnovijim izvješćima, Rusija ima i najviše nuklearnih bojnih glava spremnih za djelovanje – 1549. Sjedinjene Države druga su zemlja po broju nuklearnih bojnih glava – 5044. I druga s najviše spremnih za uporabu – 1419. Te dvije zemlje tako same imaju više nego dovoljno potencijalne razorne moći da višestruko razore sve na planetu.

Na trećem je mjestu Kina, s otprilike 500 nuklearnih bojnih glava i sve su spremne za uporabu. Europska zemlja s najviše nuklearnih bojnih glava je Francuska sa 290. Iza nje je Ujedinjena Kraljevina sa 225.

TEKST
Mario Gačić

Time završava popis koji vrijedi za pet stalnih članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Od ostalih poznatih zemalja s nuklearnim arsenalom Pakistan ima 170, a Indija 172. Tu je i Sjeverna Koreja s oko 50 nuklearnih bojnih glava. Ta zemlja trenutačno ima i najveću proizvodnju tako da će se taj broj uskoro povećati.

Ostaje pitanje Izraela, koji ne priznaje da ima nuklearno oružje. Procjene su da tamošnje nuklearne snage imaju oko 90 bojnih glava.

Prema dostupnim podacima, nuklearne snage SAD-a imaju u stranim zemljama ovako raspoređeno nuklearno oružje: Italija 35, Turska 20, Belgija 15, Njemačka 15 i Nizozemska 15 bojnih glava. Od prošle godine Rusija ima razmješteno nuklearno oružje u Bjelorusiji. Točna vrsta i broj nisu poznati.

IZLAZAK IZ SPORAZUMA

Sve operativne nuklearne bojne glave razmještene su na odgovarajuće nosače. Tako je ruskih 1549 nuklearnih bojnih glava raspoređeno na 540 sustava za prijenos do cilja. Barem je Rusija imala toliko prije nego što je u veljači 2022. napustila sporazum New START Treaty i prestala davati podatke o

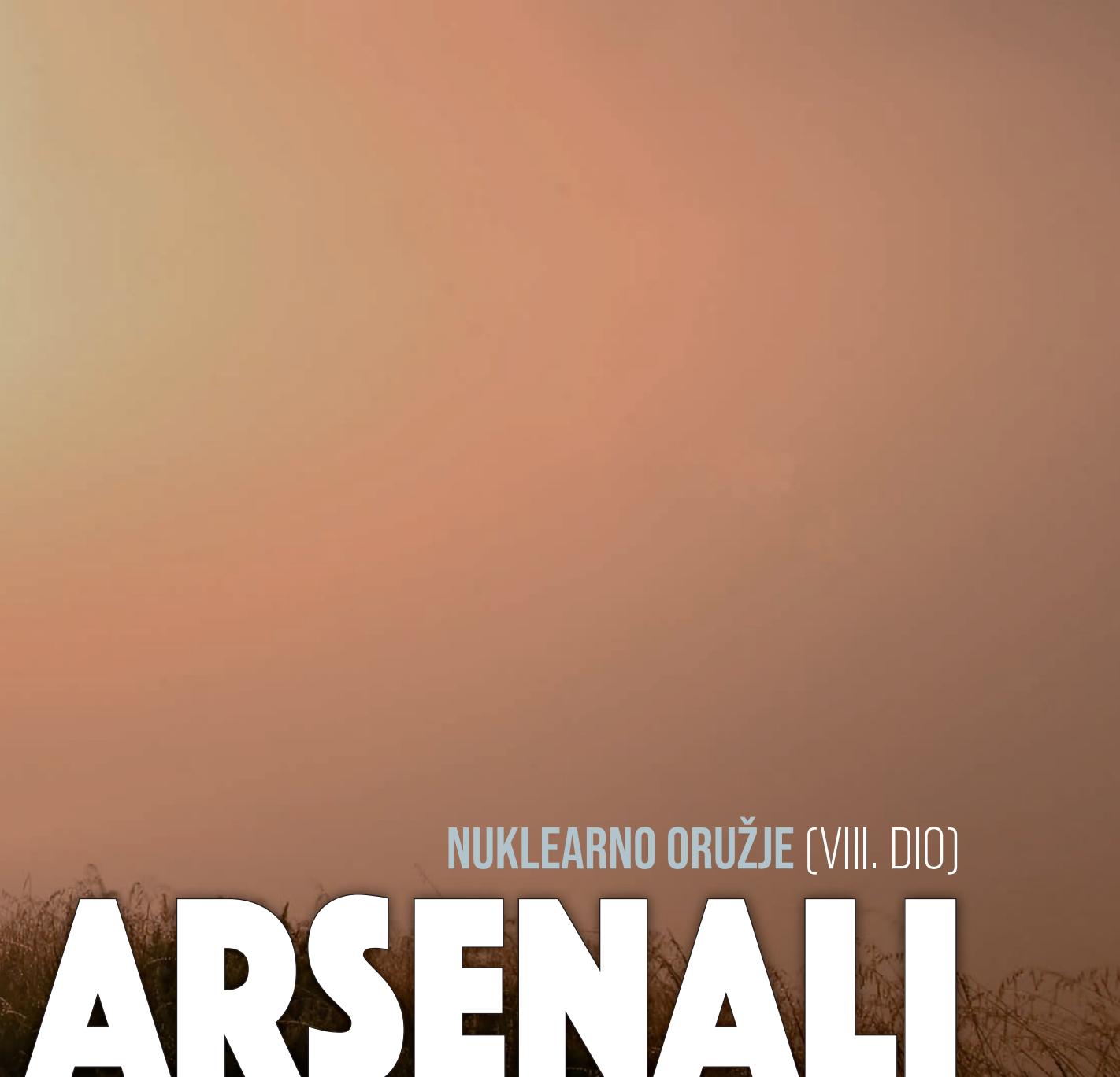

Foto: U.S. Space Force / Senior Airman Ryan Quijas

svojem nuklearnom arsenalu. Za 2022. godinu znalo se da je operativno 339 interkontinentalnih balističkih projektila. Tomu treba pridodati i 11 strateških podmornica na nuklearni pogon. Sve osim jedne nose 16 balističkih interkontinentalnih projektila. Ruske nuklearne snage imaju usto između 1000 i 2000 taktičkih nuklearnih bojnih glava namijenjenih za naoružavanje krstarećih projektila, balističkih projektila malog i srednjeg dometa te ispaljivanja iz haubica.

Specifičnost je ruskih nuklearnih snaga jako velik broj interkontinentalnih balističkih projektila smještenih na kamionima/lanserima. Najbolja im je zaštita pokretljivost, koja bi, barem teoretski, potencijalnom napadaču trebala one mogući njihovo otkrivanje i uništavanje. Nešto kao strateške podmornice, ali u prostranstvima Sibira.

Testno lansiranje nenaoružanog (bez nuklearne bojne glave) američkog interkontinentalnog balističkog projektila Minuteman III iz baze svemirskih snaga Vandenberg, Kalifornija, 6. lipnja 2024.

Prošle godine javnost se najviše bavila najnovijim ruskim interkontinentalnim balističkim projektilom RS-28 Sarmat. Duljine 35,5 metara, promjera tijela tri metra i mase na lansiranju 208 tona, Sarmat je namijenjen čuvanju i lansiranju iz podzemnih silosa. Ni po jednoj odlici nije puno bolji od operativnih ruskih interkontinentalnih balističkih projektila. Osim što je prilagođen nošenju hipersoničnih projektila. Sarmat može ponijeti 24 hipersonična *glider* projektila Avangard. Ruski izvori navode da mu je brzina čak 27 Macha. Riječ je zapravo o povratnom modulu s nuklearnom bojnom glavom koji ima mogućnost manevriranja. Cilj je da se kombinacijom velike brzine i pokretljivosti onemogući djelovanje sadašnjih raketnih sustava za zaštitu od napada balističkih projektila velikog dometa.

NEVJEROJATNA PRECIZNOST

Američke nuklearne snage imaju 400 interkontinentalnih balističkih projektila LGM-30G Minuteman III, te 14 strateških podmornica na nuklearni pogon Ohio. Svaka je naoružana s po 20 interkontinentalnih balističkih projektila UGM-133A Trident. Taj projektil dug je 13,58 i širok 2,11 m. Masa u trenutku lansiranja iznosi 59 tona. Radi se o trostupanjskom projektilu.

PODLISTAK

Svaki stupanj pokreće raketni motor na kruto gorivo. Najveći dolet projektila Trident II nije poznat, no procjenjuje se da je veći od 12 000 km. Može ponijeti do 12 povratnih modula u kojima se nalazi po jedna termonuklearna bojna glava. Razvijena su dva tipa tih glava – W76 i W88. Prva ima snagu od 100 kilotonu i do cilja se prenosi unutar povratnog modula Mk4. Iako su točni podaci tajna, preciznost Mk4 (Circular Error Probable – CEP), odnosno mogućnost kružne pogreške procjenjuje se na izvrsnih 20 metara. Kombinacija velike preciznosti i male snage idealna je za uništavanje protivničkih položaja s interkontinentalnim balističkim projektilima na kopnu, kao i strateških vojnih baza.

Znatno veće ciljeve rabi se nuklearna bojna glava W88, čija je snaga oko 475 kilotonu. Iako se može smjestiti u povratni modul Mk4, češće se smješta u povratni modul Mk5, čiji je CEP oko 90 m. Manja se preciznost nadoknadiće većom snagom. Svaki Trident II može ponijeti do 12 povratnih modula Mk4 ili Mk5. Nije poznato mogu li se moduli kombinirati.

Treba spomenuti i 20 strateških bombardera B-2A Spirit. Radi se o još uvijek jedinstvenom avionu, koji ima znatno smanjen radarski potpis, što mu uvelike povećava vjerojatnost da će doći do cilja i vratiti se u bazu. Razvoj Spirita započeo je 1979. kao program razvoja bombardera napredne tehnologije (Advanced Technology Bomber). Prvotno je planirana flota od 132 Spirita, no nakon raspada SSSR-a to je smanjeno na 75. Zbog tadašnje cijene od čak 737 milijuna dolara po primjerku, na kraju je dovršen samo 21, a jedan je u međuvremenu izgubljen u nesreći.

B-2 značio je toliki tehnološki iskorak da ni 29 godina od njegova prvog leta još ne postoje PZO raketni sustavi koji bi ga mogli otkriti i oboriti. Iako je B-2A i dalje u sastavu američkih strateških snaga, mala vjerojatnost da će biti uporabljen kao strateški bombarder nagnala je Američko ratno zrakoplovstvo da ga osposobi i za taktičke udare konvencionalnim oružjima.

No kako Rusija i Kina ubrzano razvijaju svoje PZO sustave, Američko ratno zrakoplovstvo pokrenulo je razvoj

Jedna je od najnovijih platformi za nošenje nuklearnog oružja američki bombarder šeste generacije B-21 Raider. Ulazak u operativnu uporabu planiran je za 2027. godinu

Od prošle godine Rusija ima razmješteno nuklearno oružje u Bjelorusiji. Točna vrsta i broj nisu poznati

novog strateškog bombardera B-21 Raider. I njega razvija tvrtka Northrop Grumman. Prvi prototip prvi je put poletio 10. studenog 2023. Ulazak u operativnu uporabu planiran je za 2027. godinu.

KINESKE ZALIHE

Kineski nuklearni kapaciteti još su uvjek znatno manji u odnosu na ruske i američke. To se podjednako odnosi i na kvantitetu i na kvalitetu. Dostupni podaci govore da kineske nuklearne snage imaju više od 110 interkontinentalnih balističkih projektila, uglavnom starijih. Najnoviji je DF-41. Po uzoru na ruske nuklearne snage, DF-41 mobilni je sustav smješten na kamion/lanseru. Ovisno o masi korisnog tereta (povratni moduli s termonuklearnim bojnim glavama) dolet mu je od 12 do 15 000 kilometara. Može nositi ili osam povratnih modula s termonuklearnim bojnim glavama razorne snage 250 kilotonu TNT-a ili deset povratnih modula s termonuklearnim bojnim glavama razorne snage 150 kilotonu TNT-a. S obzirom na to da gotovo sve ranije interkontinentalne balističke projektile treba zbog starosti povući iz operativne uporabe, ne čudi da se broj projektila DF-41 jako povećava. Razvijena je izvedenica za smještaj u podzemne silose. Kineske nuklearne snage danas grade više od 330 podzemnih silosa za DF-41 u tri baze. Kineska ratna mornarica ima šest strateških podmornica klase Type-094 Jin. Gradnja prve započela je 1999. godine. Prva je porinuta u lipnju 2004., a druga vjerojatno 2007. Zapadni izvori tvrde da su obje podmornice postale operativne 2012., dok kineski navode da je prva postala operativna 2010. godine. Početkom 2017. na satelitskim snimkama uočene još dvije podmornice, označene kao Type 094A (klasa Jin-II). Podmornice imaju redizajniran zapovjedni toranj. Nisu poznate druge izmjene.

Budući da službenih podataka o podmornicama 09-IV nema, procjene analitičara gotovo se isključivo temelje na fotografijama. Tvrde da je kao osnova za gradnju uzet projekt jurišne podmornice 09-III (klasa Shang). Po uzoru na sovjetsku

Foto: U.S. Air Force

rješenja, 12 je vertikalnih lansera za balističke projektile djelomično smješteno u čvrsti trup, a djelomično u laki trup odmah iza zapovjednog tornja. Time se bitno narušava hidrodinamički oblik podmornice, no strateške su podmornice ionako dizajnirane da rone vrlo malim brzinama kako bi se što više smanjio hidroakustički potpis.

Iz silosa se lansiraju projektili Ju Lang-2 (JL-2). Oni imaju procijenjeni domet od 7200 pa do 9000 kilometara. Najčešće se spominje podatak o 8000 kilometara.

Projektil je dug 13 i širok dva metra. Masa mu je u trenutku lansiranja oko 42 tone. Većina izvora navodi da JL-2 nosi korisni teret mase 1050 kg, no neki navode čak 2800, a neki samo 700 kilograma. Svi bi ti podaci mogli biti točni jer ovise o tipu bojne glave. Projektil je trostupanjski s raketnim motorima na kruto gorivo.

Prvotna bojna glava bila je nuklearna, snage jedne megatone. Dio zapadnih izvora tvrdi da su u međuvremenu kineski stručnjaci uspjeli razviti znatno manje termonuklearne bojne glave, te da JL-2 može biti naoružan sa šest do osam neovisno navođenih povratnih modula. Uz ubičajenu inercijsku navigaciju rabi i satelitsku navigaciju kineskog sustava BeiDou (BDS).

Kao osnova za razvoj uzet je balistički projektil Dong Feng 31 (DF-31). S obzirom na to da je razvijena naprednija

*Na zapadu se
dugo nagađa
da kineska
zrakoplovna
industrija
razvija
strateški
bombarder
odlika jako
sličnih
američkom
B-2A*

FRANCUSKE PODMORNICE

Glavno su oružje francuskih nuklearnih snaga četiri strateške podmornice klase Triomphant. Ministarstvo obrane Francuske još je početkom 1980-ih započelo projekt razvoja zamjene klase Le Redoutable, izvorno nazvan (u slobodnom prijevodu) nuklearni podmornički lanser nove generacije (Sous-Marin Nucléaire Lanceur d'Engins de Nouvelle Génération – SNLE-NG). Le Triomphant (S616) porinuta je 26. ožujka 1994. Zadnja iz klase, Le Terrible (S619), porinuta je u ožujku 2008. i predana u rujnu 2010.

Glavno su naoružanje podmornica klase Triomphant balistički projektili M51 smješteni u 16 vertikalnih lansera. Projektil M51 ima najveći domet od 10 000 kilometara. Može ponijeti šest do deset povratnih modula TN 75, svaki naoružan s po jednom termonuklearnom bojnom glavom. S deset modula TN 75 najveći domet smanjuje se na 8000 km. Inačica M51.2 dobila je novi povratni modul nazvan oceanska nuklearna bojna glava (Tête nucléaire océanique – TNO). Iako tek nešto slabija od TN 75 (100 prema 110 kilotona), TNO ima znatno veću preciznost (CEP joj je 200 metara). Usto je pouzdanija za uporabu i ima dulji vijek trajanja.

Foto: Ministère des Armées / Marine nationale

**Glavno su naoružanje podmornica klase Triomphant
balistički projektili M51 smješteni u 16 vertikalnih lansera**

inačica DF-31A s povećanim dometom od 11 200 km, neki izvori navode i da je najveći domet JL-2 oko 12 000 km.

Prvo lansiranje JL-2 iz zaronjenog lansera zabilježeno je 1983. Prvo lansiranje iz testne podmornice Type 031 (klasa Golf) obavljeno je 2002. godine. Projektil je uveden u naoružanje kineske mornarice početkom 2015., a postao je operativan u prosincu te godine.

Na zapadu se dugo nagađa da kineska zrakoplovna industrija razvija strateški bombarder odlika jako sličnih američkom B-2A. Kineski mediji tvrde da mu je oznaka H-20 i da je prvi put trebao poletjeti 2022. godine. Osim nekoliko jako mutnih satelitskih snimki, nema drugog dokaza da H-20 stvarno postoji.

Današnje konture
Lotrščak je dobio 1857. godine: podignuta su još dva kata, a na vrhu je instaliran drveni tornjić koji je bio dobra promatračica za opažanje požara

Kula Lotrščak i Popov toranj, koji danas spadaju u najveće turističke, ali i povijesno-znanstvene znamenitosti hrvatskog glavnog grada, podignuti su u XIII. stoljeću, neposredno nakon strašne tatarske najezdze

Posjetite li Zagreb i odlučite li od Donjeg do Gornjeg grada stići legendarnom Uspinjačom, prvi prizor koji ćete ugledati po izlasku jest impresivna stara kula. Zajedno s krovištem i drvenim tornjićem – vidikovcem na vrhu, visina Lotrščaka iznosi trideset metara. Danas je jedno od omiljenih turističkih odredišta u Zagrebu, sa stvani dio Javne ustanove Galerija Klovicjevi dvori. Osim što se s njegovom vrha pruža izvanredan pogled na Zagreb, atraktivnosti pridonosi Grički top, koji svakodnevno već desetljećima pucnjem daje znak da je otukucalo podne. No, kao i mnogi drugi slični objekti, i Lotrščak je nekad imao

vojnu, tj. fortifikacijsku ulogu: bio je dio obrambenih zidina nekadašnjeg Gradeca. Gradske vlasti počele su ga podizati nakon 1242., godine u kojoj je Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo porharano najezdom Tatara.

ZVONO LOPOVA

Proganjujući tadašnjeg kralja Belu IV., azijski su osvajači opljačkali i spalili i Gradec. Kralj je već bio dobio utočište u gradu, ali napustio ga je jer nije uspio organizirati obranu. Ipak, kad su se Tatari povukli i opasnost prošla, ostao je zahvalan te Gradecu dodijelio Zlatnu bulu, povelju slobodnog kraljevskog grada. To je purgerima

donijelo niz privilegija, ali i obveza. Jedna od njih bila je izgradnja zidina koje će biti dovoljno snažne da izdrže opsadu kako se katastrofa ne bi nikad ponovila. Završene su do 1266. godine, a jedan od njihovih najvažnijih dijelova bila je kula na južnim obroncima brda, koja je stršala uz gradska vrata Dverce. Zbog toga je prvih stoljeća bila poznata kao Kula od Dverca, a današnji naziv nosi od 1646. godine. Navodno ga duguje takozvanom zvonu lopova (*campana latrunculorum*), koje je zvonilo u večernjim satima prije no što bi gradska vrata bila zatvorena. Kako je izgledala kao srednjovjekovna fortifikacija, nije

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

TEKST I FOTO
Domagoj Vlahović

DVIJE ZAGREBAČKE FORTIFIKACIJE

Sredinom XVI. stoljeća Popov toranj ipak je postao dio manje-više jedinstvenog fortifikacijskog sustava

potpuno poznato. Zna se da je bila dosta niža nego danas, samo s dva kata i četverolisnim krovom. Kako je opasnost od Osmanlja počela jenjavati, kula je od kraja XVI. stoljeća sve više počela gubiti obrambenu namjenu. Često je davana u zakup građanima, koji su se onda koristili za različite namjene, a onda i mijenjali njezin izgled. Današnje konture dobila je 1857. godine: podignuta su još dva kata, a na vrhu je instaliran drveni tornjić koji je bio dobra promatračnica za opažanje požara.

DVOSTRUKA KORIST ZA KAPOL

Na sjevernoj strani Gradeca, petstotinjak metara od Lotrščaka, nalazila su se još jedna gradska vrata. I uz njih se nalazila kula, koja стоји i danas na vrhu Opatičke ulice – Popov toranj. Vjerojatno je nešto starija, izgrađena 1247. godine, što bi značilo da je možda i najstarija građevina u današnjem Zagrebu. No, zanimljivo je da nije pripadala zidinama Gradeca, nego su je odmah uz njih izgradili zagrebački kanonici s drugog brijege – Kaptola. A odnos između dva brijege stoljećima je bio sve samo ne prijateljski. Kaptol je izgradnjom postigao dvostruku korist: i on je želio spriječiti novu najezdu osvajača, ali istodobno je dobio i utvrđeni položaj prema Gradecu. Kao što se moglo i očekivati, purgeri

nisu bili previše oduševljeni crkvenim projektom. Doduše, ne smije se zanemariti ni teorija da toranj nisu dali izgraditi kaptolski kanonici, nego Filip, zagrebački biskup od 1247. do 1262. godine. U svakom slučaju, podizanje fortifikacije bio je crkveni projekt koji ispočetka nije imao veze s Gradecom, što govori i njezino pučko ime koje je izvorno glasilo Popov turen. No, cijelo to područje oko sjevernih vrata godinama će biti još jedan predmet različitih sporova Gradeca i Kaptola. S vremenom je, sredinom XVI. stoljeća, Popov toranj ipak postao dio manje-više jedinstvenog fortifikacijskog sustava. Baš kao i Lotrščak, i on je imao u prvom redu obrambenu ulogu dok nije minula opasnost od Tatara, a potom i Turaka. Poslije je, primjerice, u njemu bila smještena škola, a i on je u XIX. stoljeću dograđen te je dobio dodatni kat. Na prijelazu u XX. stoljeće, kad se tražila lokacija za zvjezdarnicu, Gradsko poglavarstvo ustupilo je staru kulu. I ne samo to: osiguralo je novac za građevinsku adaptaciju, postavljanje astronomske kupole i teleskopa. Današnja Zvjezdarnica Zagreb svečano je otvorena 5. prosinca 1903. godine. U sad već više od 120 godina postojanja, njezini djelatnici i suradnici učinili su je jednom od uglednijih astronomskih institucija u Europi.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju točke XI. Odluke ministra obrane o kriterijima za dodjelu stipendija vojnim stipendistima (KLASA: 023-03/23-03/1, URBROJ: 512-01-23-773) od 28. srpnja 2023., Ministarstvo obrane raspisuje

JAVNI POZIV

ZA DODJELU STIPENDIJA REDOVITIM STUDENTIMA IZ PODRUČJA INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKIH TEHNOLOGIJA

Izrazi koji se koriste u tekstu, a imaju rodno značenje, obuhvaćaju jednako muški i ženski rod.

Stipendije se dodjeljuju redovitim studentima na sveučilišnim ili stručnim studijima akreditiranim u znanstvenim poljima elektrotehnika, računarstvo, informacijsko-komunikacijske znanosti i drugim srodnim studijima iz područja informacijsko-komunikacijskih tehnologija u akademskoj godini 2024./2025., kako slijedi:

- do 10 stipendija studentima koji studij završavaju u 2025. godini
- do 10 stipendija studentima koji studij završavaju u 2026. godini
- do 10 stipendija studentima koji studij završavaju u 2027. godini
- do 10 stipendija studentima koji studij završavaju u 2028. godini.

U skladu s odredbama Pravilnika o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiraju (Narodne novine, br. 50/23 i 55/24), Ministarstvo obrane osigurava mjesecnu stipendiju za vojne stipendiste – studente u sljedećim iznosima:

- 1. godina studija – 300,00 eura
- 2. godina studija – 400,00 eura
- 3. godina studija – 500,00 eura
- 4. godina studija – 600,00 eura
- 5. godina studija – 700,00 eura.

Kandidati se mogu prijaviti za dodjelu stipendije tijekom redovitog sveučilišnog ili stručnog studija putem prijavnog obrasca za stipendiranje studenata koji se može preuzeti na stranici Ministarstva obrane (Karijera u MORH-u/Natječaji i oglasi).

Rok za podnošenje prijava je 31. listopada 2024.

Uvjeti koje kandidati moraju ispunjavati:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- prijavljeno prebivalište u Republici Hrvatskoj neprekidno najmanje jednu godinu do dana objave javnog poziva
- redoviti studenti sveučilišnih ili stručnih studija iz područja informacijsko-komunikacijskih tehnologija koji su sve godine studija upisali redovito bez ponavljanja godine
- opći uspjeh najmanje 3,00 u zadnjoj godini obrazovanja
- da nisu korisnici stipendije u svrhu zaposlenja kod drugog poslodavca
- da nisu pravomoćno osuđivani za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. podstavku 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23 i 14/24).

Nakon podnošenja prijave, po pozivu Ministarstva obrane, kandidati koji ispunjavaju uvjete javnog poziva upućuju se na zdravstvene pregledе u Zavod za zrakoplovnu medicinu Zagreb ili u Zavod za pomorsku medicinu Split te na inicijalnu provjeru tjelesne spremnosti u skladu s odredbama Pravilnika o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 37/24) propisanim za način i kriterije provedbe zdravstvenih pregleda kandidata za onu kategoriju vojnog osoblja za koju se prijavljuju.

Kandidati trebaju priložiti:

- popunjeno Prijavni obrazac za stipendiranje studenata
- presliku osobne iskaznice ili domovnice i rodnog lista
- dokaz o prosjeku ocjena svih predmeta završnog razreda srednjoškolskog obrazovanja za studente prve godine studija, a studenti viših godina studija dokaz o prosjeku ocjena svih ispita prethodno završene godine studija
- dokument kojim se dokazuje upis na sveučilišne ili stručne studije akreditirane u znanstvenim poljima elektrotehnika, računarstvo, informacijsko-komunikacijske znanosti te na druge srodne studije iz područja informacijsko-komunikacijskih tehnologija u akademskoj godini 2024./2025.
- potvrdu o prebivalištu
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Kandidati se prijavljuju, odnosno dostavljaju dokaze o ispunjavanju uvjeta u propisanom roku elektronički na prijam_dvs@morh.hr ili pismeno na adresu: Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Nakon zaprimanja prijave Ministerstvo obrane pozvat će zainteresirane kandidate na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kategoriju osoblja za koju se prijavljuju.

Kandidati koji zadovolje kriterije odabirnog postupka moći će s Ministarstvom obrane potpisati ugovor o stipendiraju, na temelju kojeg će primati stipendiju tijekom akademskog obrazovanja.

Nakon završetka redovitog akademskog obrazovanja, na temelju ugovora o stipendiraju primaju se u službu u Oružane snage Republike Hrvatske prema propisanoj proceduri.

Informacije u vezi s javnim pozivom kandidati mogu dobiti u Središnjici za upravljanje osobljem, na tel. 01/3784-812 i 01/3784-814.

VOJNA POVIJEST

Sinjska alka spoj je tradicije i viteškog nadmetanja. Svojom dugovječnošću pljeni pozornost ne samo građana Sinja i Cetinskog kraja nego cijele Hrvatske, ali i šire. Ove se godine održava njezino 309. izdanje. Sa svim detaljima vezanim uz to natjecanje upoznao nas je dvostruki slavodobitnik i trenutačni alkarski vojvoda Mario Šušnjara

ČASNO JE BITI ALKAR

Sinjska alka, jedan od iznimnih simbola bogate hrvatske povijesti, upisana je 2010. godine na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Kroz priču o toj viteškoj igri vodi nas Mario Šušnjara, alkarski vojvoda i dvostruki slavodobitnik: 2003. i 2010. godine, koji se s ponosom prisjeća tih dana. O Sinjskoj alki govori u superlativima te nas upoznaje s brojnim pojmovima koji se uz nju vežu.

Svake godine početkom kolovoza, uglavnom na prvu nedjelju u tom mjesecu, održava se Sinjska alka. Ne smije se održati prije 3., ni nakon 9. kolovoza. Radi se o tradiciji, jer se dva dana prije Alke, u petak i subotu održavaju Bara i Čoja. Te su trke mnogim alkarima ujedno i zadnja priprema za Alku. Velika je čast odnijeti pobjedu u Bari i

TEKST

Ivan Šurbek

FOTO

Viteško alkarsko društvo (VAD)

Čojo. Pravilo je da i one moraju biti održane u kolovozu pa je to ujedno i razlog termina održavanja kako bi se ispoštovala tradicija.

ŠTO JE ZAPRAVO SINJSKA ALKA?

Sinjska alka viteška je igra koja je nastala kao spoj tradicije, časti, viteštva, sporta i vjere. Jako je vezana uz Gospu Sinjsku, a trči se na godišnjicu pobjede nad turskim osvajačima, u spomen na 700 hrvatskih vojnika iz Sinja koji su uspjeli zauzaviti navalu turske vojske koja je imala između 35 i 60 tisuća pripadnika. To se zbilo 14. kolovoza 1715. godine. Usto, Sinjska alka zbog datuma održavanja redovito se veže uz veliki hrvatski praznik i blagdan – Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja, odnosno vojno-redarstvenu operaciju Oluja, u kojoj su hrvatski branitelji oslobođili okupirane dijelove Lijepe Naše od agresora.

Statut Sinjske alke definiran je i jasan, te kaže kako se ona svake godine mora održati. Dosad, srećom, ni rat, ni pandemija nisu prekinuli tradiciju koja traje već 309 godina. Sinjska alka događaj je koji je prepoznat u svijetu. Iako se u Hrvatskoj održavaju slične utrke, Alka je ipak najpoznatija. Sinj kao mjesto održavanja tog dana postaje centar Hrvatske jer su sve oči uprte baš u Alku. Taj grad koji ima otprilike 15 tisuća stanovnika na dan održavanja Alke ugosti više od 60 tisuća posjetitelja. Sretnici su oni koji mogu dobiti mjesto na tribinama u ulici gdje se trči Alka.

Šušnjara nam objašnjava povijest igre. Ljudi koji su branili grad i bili u tvrdavi, kao zahvalu Čudotvornoj Gospoj Sinjskoj dali su iskovati zlatnu krunu, koja je stavljena na njezinu sliku. To je povezniča s crkvenim dijelom. Sama alka pojavljuje se kao simbol. Na zarobljenom konju turskog paše nalazio se komad opreme u obliku alke, i to na dijelu gdje se drži noga. Branitelji Sinja uzeli su i gađali taj komad opreme i tu je začetak sportskog dijela. "Slični viteški turniri, kojih je bilo mnogo u to vrijeme, izumrli su, ali Alka je opstala jer se radilo o stvarnom događaju i povezanosti s Crkvom", govori nam Mario Šušnjara. "Potvrdu o svemu dobili smo prije devet godina, kad smo išli u Venecijanski arhiv. Ondje smo uspjeli pronaći originalni dnevnik opsade grada i tu smo dobili pismenu potvrdu da je sve onako kako se usmenom predajom prenosi. Sam opis bitke, popis ljudi, prezimena, cijeli tijek događaja. U Sinju sad imamo i legitimitet da je sve što se priča i slavi zaista tako", kaže Šušnjara. Od Marija Šušnjare saznali smo kako se postaje alkarski vitez, onako kako se postaje alkarski momak. Statut kaže da alkarski vitez mora imati navršenih 18 godina te znati jahati", kaže Šušnjara... Onaj alkarski vitez koji ne zna jahati postaje alkarski momak. Zadaća alkarskog momka malo se mijenjala kroz povijest, ali bila je: voditi brigu o konju, koplju, pomagati alkaru (kopljaniku), a danas se nalazi uz njega i pridržava mu konja u svečanoj povorci.

Šušnjara dodaje da je minimalan broj alkara koji se mogu natjecati 11, a maksimalan 17. Nekad ih je bilo i više, odnosno 19. Dolaskom televizije 1965. godine taj je broj smanjen kako prijenos ne bi trajao predugo i kako se ne bi otišlo u noć. Tijekom utrke alkari, odnosno kopljanici u zadanom vremenu moraju pretrčati stazu, doći do alke i pokušati je pogoditi. To vrijeme iznosi 13 sekundi, tijekom kojih je konj u punom galopu, odnosno trči brzinom od oko 60 km/h. Trka koja traje dulje od 13 sekundi poništava se. Često, odnosno gotovo svake godine slijedi pripetavanje ako neki od alkara imaju jednak broj punata i tako se natječu sve dok se ne dobije pobjednik.

Vojvoda se bira na temelju različitih elemenata. Ne mora nužno znati jahati ni biti alkarski vitez. Iako je vojvoda onaj koji je glavni za odabir kopljanika, Statut kaže da kopljanike bira na prijedlog aljčauša jer je aljčauš zapovjednik kopljanika i onaj koji s njima obavlja pripreme. Pripreme počinju 15. svibnja iako mnogi, odnosno većina alkara, jašu kroz cijelu godinu kako bi konji održali kondiciju. Trči se gotovo svakodnevno, a dva puta tjedno gađa se alka. Aljčauš je cijelo vrijeme s kopljanicima i on vojvodi predlaže idealne kandidate za trčanje.

Predlažu se i ostali, poput alkara pratitelja – adutanta. U povorci sudjeluje i maksimalno šest pratitelja barjaka, a radi se uglavnom o mlađim alkarskim kojima čekaju priliku da postanu kopljanici.

VOJNA POVIJEST

"Svi u Sinju, svako dijete željelo bi biti ili alkar ili alkarski momak. I jedno i drugo je čast. Oni su tandem", kaže Šušnjara.

KOPLJANICI I SLAVODOBITNICI

Pitali smo Marija Šušnjaru kako se postaje kopljanik.

"Da biste postali kopljanik, preduvjet je da ste rođeni u Sinju ili Cetinskom kraju. Može se dogoditi da ste rođeni negdje na putu, ali roditelji su u trenutku vašeg rođenja morali imati prebivalište u Sinju i to u nizu od četiri generacije. Statut kaže da tad možete biti alkar odnosno kopljanik. Zatim je potrebno predati molbu, ali nakon što ste već svaldali jahanje. Za povorku je najbolji balans mladosti i starosti. Nije dobro da je previše mlađih i starih. Alka je djelomigrana predstava. Ako nemate starih alkara, tada nema usmene predaje i gubi se tradicija. Važno je spomenuti da nema dobne granice", dodaje Šušnjara.

Zanimalo nas je i kako postati slavodobitnik Alke, odnosno što je sve za to potrebno.

"Teško je postati slavodobitnik. Imamo jako dobre jahače. To, međutim, nije dovoljno da biste pobijedili. Jahati se počinje vrlo rano, već s devet godina. Treba dosta vremena da bi se mlađi alkar stabilizirao i uopće pogodio alkumu, ne u punte, odnosno u jedan, u dva ili u sridu, već u samu alkumu", objašnjava nam. Šušnjara ističe da je za Alku dovoljno malo kvalitetnije jahanje, nešto između rekreativnog i sportskog. Vezano uz pobjedu, smatra da u njoj 40 posto otpada na konja, 30 posto na pripremu alkara, 20 posto na psihičku pripremu i deset posto na sreću.

"Za pobjedu je zaista bitno da se dosta toga poklopi. Onaj tko pobijedi Baru ili Čoju ne znači da će pobijediti i Alku. Može ga se gledati kao jednog od favorita, ali Alka je nešto sasvim drugo. Mali trzaj konja često može rezultirati slabijim pogotkom ili promašajem, a imate samo dvije prilike. Golema je razlika između gledanja uživo i televizijskog prijenosa. Koplje je dugo 310 centimetara, a teži desetak kilograma. Neki alkari preferiraju lakša, neki teža koplja", naglašava Šušnjara.

Na pitanje: Kako znati kad treba spustiti koplje?, odgovara: "Dok se trenira uglavnom se zamisli neka točka, nešto što se nalazi uz stazu, neka fasada, prozor, stup, reklama. Kad dođe Alka i sve se napuni gledateljima, na tu se pomoći više ne može računati." Istiće da je veći problem sablja koja klapa i

Alkarski vojvoda
Mario Šušnjara
i Marko Podrug
alkarski momak,
djelatnik
MORH-a

dosta udara. Odora je zimska, ali ako mislite pobijediti, to vam ne smije smetati.

DAN ODRŽAVANJA ALKE, TRADICIJA I CEREMONIJA

Dan počinje u šest sati ujutro budnicom po sinjskim ulicama. U sedam je misno slavlje na Starom gradu. Nakon toga vojvodin ađutant vozi se gradom u kočiji, poziva predstavnike crkvenih, gradskih i vojnih vlasti. Oko 12 sati svaki alkar radi ručak na koji poziva prijatelje. Slijedi oblaćenje alkara. Alkara oblači žena, a ako nije oženjen, oblači ga majka. "Kad ste gost na Alki, dobro je doći i vidjeti taj običaj jer je jako zanimljiv", dodaje Mario Šušnjara. Nakon toga svi se alkari kopljanci okupljuju kod alajčauša, a u 14 sati dolaze svi alkarski momci i gradska glazba i kreće se na vojvodin prijem. Vojvodin prijem održava se u Alkarskim dvorima oko 15 sati, za sve goste koji dolaze službenim protokolom. Održi se kratki protokol i pozdravni govor i tad počinje Alka. Sve je propisano Statutom. Alka je sastavljena od tri trke. Prvu trku trči 17 alkara, drugu trku također, dok treću trku trče alkari koji imaju šansu za pobjedu. Nakon toga, ako nema pobjednika, ide se u pripetavanje u kojem sudjeluju alkari koji imaju jednak broj bodova. Najveličanstvenija pobjeda dogodila se prošle godine, kad je slavio Ivo Zorica. To je zato jer je pobjedio u pripetavanju, i to pogotkom u sridu. To vam je nešto kao kad pucate jedanaesterce u nogometu", objašnjava Šušnjara, koji nam kroz razgovor pokušava slikovito približiti dojam same Alke.

"Svi se pripremamo kao tim, ali kasnije smo suparnici. Poštenje, viteštvo, čojsvo. To je baš dio tradicije, kao u vojsci: pripremate se zajedno, ali natječete se jedan protiv drugoga. Ako vidite da je netko od kolega u problemu, pomažete mu, a kasnije se natječete. To je jednostavno čast. Alka prožima kulturu, tradiciju i sport. Osjeti se da je Alka poštovana. Cijeli grad živi Alku. Da je grad ne živi, ona ne bi opstala. Na našem mikro nivou Alka je velika stvar. Slavodobitnik je glavna zvijezda u Sinju i to tijekom cijele godine", kaže Mario Šušnjara.

DOPRINOS GRADU

"Viteško alkarsko društvo (VAD) osnovalo je ergelu i osigurava alkarima konje. Kad alkar počne jahati na jednom konju,

uglavnom na njemu i ostaje. Važno je osjetiti životinju. Imamo odličan hipodrom u Sinju i tamo se trenira. Konj treba biti dobro utreniran. Imamo i jako dobru veterinarsku službu, koja se brine o konjima. To je također velik doprinos. Poznato je da je u svijetu konjički sport jako skup, a u Sinju je dostupan svima. To je doprinos Alke i alkara Sinju – omogućiti svakom djetetu da jaše, neovisno o njegovu materijalnom položaju", govori nam. Za kraj pitali smo ga kako alkari podnose velike vrućine u odori koja ima dosta slojeva. "Pojas je dug 15 metara. Omotava se četiri ili pet puta, ali navikli smo na to. Vrućine su velike, ali Alka je čast i tradicija", zaključuje Šušnjara. Za kraj spominje kako mu je drago što se ove godine Alka poklapa s Olujom, odnosno što je dan nakon Alke proslava Oluje. To znači da će biti još veći interes za Alku i da će doći puno ljudi.

REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 158/23 i 14/24) i članka 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djetalnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2024./2025. u status kadeta u jesenskom upisnom roku bit će primljeni kandidati upisani na prvu godinu sveučilišnog prijediplomskog studija na:

SVEUČILIŠTU U ZAGREBU

- sveučilišni prijediplomski studij **Vojno inženjerstvo – do ispunjenja upisne kvote od 70 kandidata.**

Izrazi koji imaju rodno značenje u ovom tekstu javnog natječaja odnose se jednako na muški i ženski rod.

Rok za podnošenje prijava je **16. kolovoza 2024.**

Kandidati se prijavljuju u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Kandidati uz prijavu trebaju priložiti:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/ mobitela
- presliku osobne iskaznice
- presliku rodnog lista
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

UVJETI KOJE KANDIDATI MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen 2002. godine ili kasnije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega ne vodi kazneni postupak pokrenut po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. podstavku 2. Zakona o

službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 158/23 i 14/24)

- da je upisan na prvu godinu redovitog studija (u propisanom roku u rujnu 2024.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 37/24), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Kandidate za kadete koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

Kandidati koji nisu zadovoljili kriterije odabirnog postupka Ministarstva obrane Republike Hrvatske u ljetnom upisnom roku, ne mogu se prijaviti na jesenski upisni rok, jer propisani zdravstveni i psihologički kriteriji vrijede godinu dana.

U odabirnom postupku kandidati moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete. Odabirni postupak ne bude se, ali nje-govo je zadovoljavanje preduvjet zadržavanja na listi kandidata zainteresiranih za vojne studije na portalu *postani-student*.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata za odabrani studijski program na portalu *postani-student* u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne mature i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se svi kandidati koji su stekli pravo upisa na vojni studij u jesenskom upisnom roku u rujnu 2024.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. podstavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati provode u skladu s propisima i uvjetima javnog natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i vojnih studija (<https://vojni.unizg.hr>).

Kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka, a prijavili su se na studij Vojno inženjerstvo na portalu *postani-student*, bit će pozvani na pripremni kamp, koji će se provesti tijekom rujna 2024.

Početkom pripremnog kampa kandidati s Ministarstvom obrane potpisuju Predugovor o pristupanju u kadetsku službu, koji se u slučaju odustajanja kandidata ili ne-ostvarivanja prava na upis može raskinuti bez obveze naknade troškova školovanja.

Tijekom školovanja kadeti ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 50/23) i Pravilnikom o izmjenama Pravilnika o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 55/24).

Nakon završenog sveučilišnog prijediplomskog studija kadeti će biti primljeni u djetalnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u nacionalnim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati mogu dobiti na telefonu referade Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" (01/3786-666), Središnjice za upravljanje osobljem (01/3784-812 i 01/3784-814) te u područnim odjelima i područnim odsjecima za poslove obrane.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju točke XI. Odluke ministra obrane o kriterijima za dodjelu stipendija vojnim stipendistima (KLSA: 023-03/23-03/1, URBROJ: 512-01-23-773 od 28. srpnja 2023.),
Ministarstvo obrane raspisuje

**JAVNI POZIV
ZA DODJELU STIPENDIJA VOJNIM STIPENDISTIMA
UČENICIMA SREDNJIH ŠKOLA**

U školskoj godini 2024./2025. Ministarstvo obrane dodijelit će do 500 stipendija redovitim učenicima srednjih škola za radna mjesta vojnika/mornara u Oružanim snagama Republike Hrvatske:

1. učenicima srednjih škola za zanimanje zrakoplovni tehničar:

- do 16 stipendija učenicima trećih razreda Zrakoplovne tehničke škole Rudolfa Perešina, Velika Gorica i Tehničke škole Zadar (mjesto službe: Velika Gorica ili Zemunik Donji)

2. učenicima trogodišnjih srednjih strukovnih škola:

- do 245 stipendija učenicima drugih i trećih razreda svih usmjerenja (mjesto službe: Gospic, Karlovac, Knin, Petrinja, Sinj, Varaždin)
- do 30 stipendija učenicima drugih i trećih razreda kemijskog usmjerenja (mjesto službe: Knin, Velika Gorica)
- do 25 stipendija učenicima drugih i trećih razreda strojarskog usmjerenja (mjesto službe: Benkovac, Bjelovar, Gospic, Karlovac, Knin, Petrinja, Sinj, Slunj, Varaždin, Velika Gorica, Zemunik Donji)
- do 10 stipendija učenicima drugih i trećih razreda elektrotehničkog usmjerenja (mjesto službe: Benkovac, Knin, Orebić, Petrinja, Pula, Slunj)
- do 70 stipendija učenicima drugih i trećih razreda, vozač motornog vozila za upravljanje m/v C kategorije (mjesto službe: Benkovac, Bjelovar, Gospic, Karlovac, Knin, Petrinja, Sinj, Varaždin, Velika Gorica, Zemunik Donji)

3. učenicima četverogodišnjih srednjih škola:

- do 100 stipendija učenicima drugih, trećih i četvrtih razreda tehničkog

usmjerenja i gimnazija (mjesto službe: Benkovac, Bjelovar, Gospic, Karlovac, Knin, Orebić, Petrinja, Pula, Slunj, Varaždin, Velika Gorica, Zemunik Donji)

4. učenicima petogodišnjih srednjih medicinskih škola:

- do 4 stipendije učenicima trećih i četvrtih razreda, medicinska sestra / tehničar (mjesto službe: Zagreb).

U skladu s odredbama Pravilnika o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 50/23 i 55/24), Ministarstvo obrane osigurava mjesecnu stipendiju za vojne stipendiste – učenike u sljedećim iznosima:

- 2. razred srednje škole – 100,00 eura
- 3. razred srednje škole – 120,00 eura
- 4. i 5. razred srednje škole – 150,00 eura.

Kandidati/kinje – učenici srednjih škola mogu se prijaviti za dodjelu stipendije tijekom srednjoškolskog obrazovanja putem Prijavnog obrasca za stipendiranje učenika srednjih škola (Prilog 1.). Uz prijavn obrazac kandidati trebaju ispuniti Izjavu o iskazu interesa za mjesto službe vojnika/mornara u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Prilog 2.).

Prijavu za dodjelu stipendija podnose punoljetni učenici osobno, a za maloljetne učenike roditelj/skrbnik.

Rok za podnošenje prijava je **30. rujna 2024.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku na adresu: Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- prijavljeno prebivalište u Republici Hrvatskoj neprekidno najmanje jednu godinu do dana objave javnog poziva
- redoviti učenik srednjih škola za koje je Ministarstvo obrane objavilo javni poziv
- opći uspjeh najmanje 3,00 u školskoj godini koja prethodi godini za koju se dodjeljuju stipendije

- da nije korisnik stipendije u svrhu zaposljenja kod drugog poslodavca
- da nije provomočno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. podstavku 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23 i 14/24)

- da punoljetni učenici ispunjavaju opće uvjete za prijam u Oružane snage Republike Hrvatske propisane člancima 34. i 35. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23 i 14/24).

Nakon podnošenja prijave, po pozivu Ministarstva obrane učenici koji ispunjavaju uvjete javnog poziva upućuju se na zdravstvene pregledе u Zavod za zrakoplovnu medicinu Zagreb ili u Zavod za pomorsku medicinu Split te na inicijalnu provjeru tjelesne spremnosti u skladu s odredbama Pravilnika o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 37/24),

propisanim za način i kriterije provedbe zdravstvenih pregleda kandidata za onu kategoriju vojnog osoblja za koju se prijavljuju.

Kandidati/kinje trebaju priložiti:

- popunjeno Prijavni obrazac i Izjavu o iskazu interesa za mjesto službe
- presliku osobne iskaznice ili domovnice i rodnog lista
- presliku svjedodžbe kojom se dokazuje opći uspjeh najmanje 3,00 u školskoj godini koja prethodi godini za koju se dodjeljuju stipendije
- dokument kojim se dokazuje upis u razred za koji se dodjeljuju stipendije
- potvrdu o prebivalištu
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Nakon zaprimanja prijave Ministarstvo obrane pozvat će zainteresirane kandidate/kinje – učenike srednjih škola na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kategoriju osoblja za koju se prijavljuju.

Kandidati/kinje – učenici koji zadovolje kriterije odabirnog postupka moći će s Ministarstvom obrane potpisati ugovor o stipendiranju, na temelju kojeg će primati stipendiju tijekom srednjoškolskog obrazovanja. Nakon završetka redovitog srednjoškolskog obrazovanja, na temelju ugovora o stipendiranju primaju se u službu u Oružane snage Republike Hrvatske prema propisanoj proceduri.

Informacije u vezi s javnim pozivom kandidati/kinje mogu dobiti u Središnjici za upravljanje osobljem (tel. 01/3784-812 i 01/3784-814).

Napomena: Prijavni obrazac i Izjava o iskazu interesa za mjesto službe mogu se naći na službenoj stranici Ministarstva obrane RH.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja i ove je godine raspisalo natječaj za najbolju priču o Domovinskom ratu, na koji se i ovaj put javio velik broj učenika. I ovaj, peti po redu natječaj, pokazao je zanimanje djece za tematiku vezanu uz Domovinski rat, što je još jedna potvrda ovog iznimno poticajnog projekta. Za razliku od dosadašnjih, ovogodišnji natječaj dao je priliku i učenicima srednjih škola iz Bosne i Hercegovine koje izvode nastavu prema nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku. U ovom broju donosimo četvrtu od ukupno sedam pohvaljenih priča učenika iz Hrvatske

SKLONIŠTE

34 su stupnja. Vani se ne čuje ni glas, samo ljljačka koja pleše u ritmu povjetara. Nitko ju nije koristio dva mjeseca jer su djeca zatvorena po kućama. Na svakom se prozoru u selu vide znatiželjne glavice, tako i na ovoj kući na kraju ulice s desnog kraja ceste. Dva se plava oka naziru ispod bijele zavjese. Dječak je toliko malen da jedva, stojeći na prstima, nešto može vidjeti. Špijunira pokrete lišća, radni dan susjeda i nada se danu kad će moći posjetiti prijatelja preko puta. Svakodnevno ispituje mamu: "Mogu li van?" Petar me zove da idemo igrati školice." To je pitanje postavio i sada. Spremala se zabraniti mu odlazak, no sirena ju je preduhitrla. Digla se uzbuna za zračni napad. Instinkтивno ga je primila za ruku, izjurila kroz vrata sa suzama u očima i uputila se u sklonište. *Hoće li napasti?* *Hoće li se spustiti roj metaka na kuću?* *Hoće li majka imati krv svoga sina na rukama?* *Hoće li ga oplakivati na grobu, dimenzija dva puta dva s bijelom ružom privijenom u zagrljaj?* Zalupila je vratima od podzemnog podruma. Uspjeli su se skrítiti, doći na "sigurno". Ispustila je teški uzdah i umjesto zraka udahnula vlagu u prostoriji. Vonj joj je sobe zasmetao i na sekundu joj je zavrtjelo. Dječak je upalio bateriju koja je prostoriju ispunila

Lea Beber,
učenica
4. razreda
Srednje škole
Pregrada

svjetлом. Svi su kutovi sobe na sebi imali sloj pljesni, a paučina se protezala od poda do stropa. Mališan se smjestio u jedan kut i zauzeo četvrtinu preostalog mjesta. Zaboravljeni su ormari tamo dnevno boravili tako da nije preostalo puno prostora za raskomotiti se. Trenutno, garnitura ne bi stala unutra. Ne bi stalo ništa osim najpotrebnijih potrepština. Spustila se stepenicama do police iznad malog stolića kako bi namjestila stanicu na radiju. Potegla je antenu te osluhnula čuje li se išta na površini. Sve je mirovalo kao brod na pučini. Birala je stanicu dok šum nije prestao. Započeo je dnevni program Hrvatske radiotelevizije. Taktovi svima poznate melodije ispunili su tešku tišinu. Pjesma je bila poznatija iz dana u dan. Znaju ju najmlađi i najstariji. Sjela je pokraj sina te se privio uz nju. Stao je pjevušiti pa na kraju zapjevao: "Svaka zvijezda sija za tebe, slušam riječi brojim korake..." Pustila je suzu koju nije mogla zadržati, no brzo ju je obrisala kako on ne bi bio njenu unutarnju borbu. Obećala je samoj sebi kako se neće raspasti pred njim koliko joj god bilo teško, koliki ju god teret brige tlačio. "Mama", prenulo ju je dozivanje iz razmišljanja, "kad se tata vraća kući?" *Što li reći malom čovjeku? Koju laž izreći? Kako se suočiti s istinom? Kako saznati istinu?* Progutala je knedlu u grlu, poljubila ga u tjeme i izrekla: "Uskoro, doći će ne brini." U glavi je znala kako neće doći. Nije znala je li živ dovraga, leži li njegovo tijelo u blatu ili nekoj provaliji ili je pak negdje zatvoren, okovan

Fotoarhiva HVGI-e

lancima, obasut pogrdama, podsmjesima te pokojom zalatalom pljuvačkom. Ne može znati, neće znati dok sve ovo ne završi. Pretvarati se s druge strane može, no to joj sve teže i teže pada. Srce joj se sve jače i jače para od obmana, ali i zbog toga što u očima svoga dječaka vidi priliku svoga muža. Stegla je krunicu oko vrata i izustila zaziv Majci Božjoj. Zaklopila je oči, glavu naslonila na hladan zid i krenula moliti. Osjećala se bespomoćno, beskorisno i bezvrijedno jer sve što radi je skrivanje i preživljavanje. Željela je moći osigurati budućnost svome sinu, a sada se moli da on preživi noć i zaboravi sve ovo. Zagrlila ga je još jače, a on ju je upitao: "Moliš li za tatu?" "Što?", upitala je ona njega. "Ako moliš za tatu i ja će moliti, možda će se prije vratiti." Ostala je zatečena i prebirala po glavi izraze kojima može ublažiti situaciju. Pogledala ga je, a on je spokoјno bio naslonjen na njena prsa. Sklopio je ruke, zatvorio oči i glavu podignuo prema nebu. "Bože, čuvaj tatu da mu se ništa loše ne dogodi tako da mama ne bude tužna." Donja joj se usna počela tresti, pritisak u prsimu rastao. Pjesma je na radiju prilazila kraju te se začuo glas spikera: "U ranijim se minutama oglasila sirena. Prema primljenim podacima mogu reći kako je opasnost prošla, no molimo stanovnike da prevencije radi ostanu u skloništima." *Ima li andeo čuvar zaklon na ratištu? Ima li andeo čuvar snage oduprijeti se*

borbi? Je li andeo čuvar bliže povratku kući? Odlučili su provesti noć zatvoreni u podrumu. Izvadila je dvije deke iz ormara, jednom obgrlila njega, a u drugu umotala sebe. Glavicu je položio na njena bedra i za tren zaspao. Promatrala je njegovo jednoliko disanje, opuštenost njegova tijela i blagi osmijeh na njegovom licu. Pokušala se opustiti, no san joj nije dolazio na oči. Imala je čudan predosjećaj, kao da će se dogoditi nešto loše. Osluškivala je granje koje je udaralo o prozore kuća. Najednom je začula jak lavež psa. Srce joj je stalo nabijati, oblio ju je hladan znoj. Bila je prestravljena, zato što lavež nije bio slučajan. Bio je potaknut glasnim, skupnim stupanjem. Zvuk se čizama protezao cijelom duljinom ulice. Stupanje se pojačalo. Stajali su nadomak ulazu u skroviste. Rukom je prekrila usta kako bi disala što tiše. Mailišan se počeo vrpoljiti pa stao glasno uzdisati. Imao je noćnu moru. Krenula ga je buditi zadržavajući fokus na mrmljanju koje je dolazilo izvana. Nije razabrala riječi tako da nije mogla procijeniti radi li se o neprijatelju. Odjednom, utihнули su. Utihnuo je i dječak. Čekala je reakciju, zvuk metaka, ulaz neprijatelja u sklonište, no na sreću ljudski su glasovi postajali tiši. *Hoće li od sada vrebati opasnost? Hoće li noćno patroliranje biti stalan gost? Hoće li se život od sada nazivati strahom?* Probudio ju je jutarnji program radija. Preživjeli su noć. Ugledala je sina kako pleše u ritmu glazbe. Ustala je i zagrlila ga te zavrtjela po zraku, a on se zvonko nasmijao. Željela je da i dalje ima snagu pozitive u sebi, snagu na kojoj će se ona povremeno šlepati. Utisnuo joj je poljubac u obraz i glasno uzviknuo: "Ima snagu zlatnog žita, ima oči boje mora, moja zemlja Hrvatska", te poput pravog malog vojnika salutirao visoko u zrak i što jače zagrlio jedno od svoja dva roditelja.

OBLJETNICA

I nakon duge 33 godine od pogibije, trinaest hrvatskih branitelja koji su hrabro krenuli u oslobođanje Mirkovaca neće i ne smiju biti zaboravljeni

NAJVEĆA ŽRTVA ZA DOMOVINU

U Mirkovcima je 22. srpnja obilježena 33. obljetnica pogibije 13 hrvatskih branitelja iz Vinkovaca i Županije. Njima u čast položeni su vijenci i zapaljene svijeće podno spomen-obilježja na privlačkom putu u Mirkovcima, a u tom je mjestu u crkvi blaženog Alojzija Stepinca služena i misa zadušnica. Uz obitelji i suborce poginulih heroja, vijence je položio izaslanik Predsjednika Republike zamjenik zapovjednika Hrvatske kopnene vojske brigadni general Valentin Skroza, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora zamjenik gradonačelnika Vinkovaca Josip Romić, izaslanik predsjednika Vlade te potpredsjednika Vlade i ministra obrane umirovljeni general-bojnik Željko Živanović, izaslanik ministra hrvatskih branitelja umirovljeni brigadir

Stjepan Sučić, te predsjednik Županijske skupštine Vinkovačko-srijemske županije Dražen Milinković. "Na današnji su dan išli u akciju kako bi oslobodili komunikaciju Vinkovci – Tovarnik. Nažalost, jači neprijatelj dočekao ih je u zasjedi. Njih 13 je poginulo, a 40 je ranjeno, a u napad JNA na Vinkovce uključilo se zrakoplovstvo i uništene su i komunikacije i objekti koji su bili u funkciji obrane grada i ovoga prostora. Napadnuta je i raketirana i pustara Čakovci, gdje je bila naša 4. bojna, Vukovarska bojna, i tamo smo imali dvoje mrtvih i šest ranjenih. Tako da su taj dan u crno bili zavijeni i Županja i Vinkovci i Vukovar", istaknuo je umirovljeni brigadir Damir Dujić, predsjednik Udruge ratnih veterana 3. A brigade ZNG-a "Kune" Vinkovci, čije je

Spomen-obilježje na privlačkom putu u Mirkovcima s imenima trinaestorice poginulih

riječi prenio portal Vukovarsko-srijemske županije.

Akcija oslobođanja Mirkovaca jedna je od najtežih epizoda iz prvih mjeseci Domovinskog rata, kad su se nedovoljno naoružani i obučeni hrvatski branitelji mogli osloniti samo na svoju hrabrost i domoljublje. Početkom srpnja 1991. na području cijele Slavonije pobunjenici zajedno s uvezenim agresorom i dobrovoljcima iz Srbije uz potporu JNA svakodnevno vrše različite provokacije prema građanima hrvatske narodnosti: od zastrašivanja i maltretiranja do granatiranja. Na području općine Vinkovci, selo Mirkovci bilo je snažno pobunjeničko uporište i stalna sigurnosna prijetnja Vinkovcima i okolnim selima. Tu su prijetnju snage Zbora narodne garde (ZNG) i pripadnici policije

Sudionici akcije Damir Dujić i Ivan Maras kod spomenika u Mirkovcima

pokušali suzbiti tijekom srpnja 1991. godine.

SNAJPERSKA VATRA PO ULCICAMA

Prvi pokušaj napadne akcije na Mirkovce poduzet je 5. srpnja 1991. Cilj je bio spriječiti mogući napad pobunjenih Srba na Vinkovce i okolna sela. Napad je počeo uspješno, no hrvatske snage morale su se povući zbog prijetnji JNA napadom na Vinkovce. Prethodnog je dana donesena odluka da blokadu Mirkovaca provodi 109. brigada. No, ona neće dati željene rezultate jer Mirkovce nije bilo moguće potpuno blokirati ni vojno, ni gospodarski.

Iz Mirkovaca se svakodnevno puškaralo i djelovalo snajperskom vatrom po ulicama oko željezničke pruge Vinkovci – Brčko. Krizni štab Vinkovaca odlučuje da pripadnici ZNG-a i policije izvrše kontrolu i pretres kuća u Ulici bana Josipa Jelačića, i to 17. srpnja 1991. godine. Rezultat akcije zaplijena je znatne količine ubojitih sredstava, pri čemu je uhićeno nekoliko pobunjenika. Postignut je i potpuni nadzor nad Ulicom bana Jelačića i rubnim dijelovima grada, od silosa PIK-a Vinkovci do Medicinskog centra.

Nositelj borbenih djelovanja bila je 2. bojna 3. "A" brigade ZNG-a, inače razvučena na velikom prostoru od Vinkovaca preko Vukovara do Županje. Iako je bila još u fazi ustrojavanja postrojbi, svakodnevno je vodila borbe s pobunjenicima i dobrovoljcima iz Srbije. To je uglavnom činila uspješno, dok se ne bi umiješale postrojbe JNA.

Tijekom srpnja pobunjenici iz Mirkovaca i i dobrovoljci iz Srbije naoružavaju se minobacačima kalibara 60 i 82 mm te nastavljaju borbena djelovanja po Vinkovcima. Stoga vojni i politički vrh RH prilikom posjeta Vinkovcima 21. srpnja

donosi novu odluku – da se Mirkovci osvoje na prepad (iznenadni napad).

U napadu su sudjelovali pripadnici 3. "A" brigade i 109. brigade. Postrojbe 2. bojne 3. "A" brigade u suradnji s pridodanim postrojbama imale su zadaću zauzeti Mirkovce, nanijeti neprijatelju što veće gubitke, pretražiti selo te nad njim uspostaviti potpuni nadzor. Akcijom je zapovijedao Štab obrane za Slavoniju i Baranju.

Početak napada planiran je za 22. srpnja 1991. godine u 4:00 sata. Za prepad su bile određene sve postrojbe 2. bojne 3. "A" brigade ZNG-a, jedna satnija iz 3. bojne 3. "A" brigade, dijelovi 109. brigade iz Starih Jankovaca, Otoka, Privlake i Cerića te dijelovi Samostalne vinkovačke satnije i policijske snage.

PRVO BORBENO DJELOVANJE

Početak napada kasnio je zbog loših vremenskih uvjeta. Topnička priprema započela je poslije 5:00 sati, a bila je usmjerena na zapovjedno mjesto u središtu Mirkovaca i otporne točke na ulazu u to selo te kod željezničke postaje. Topnička priprema i potpora napada izvršena je s dva minobacača kalibra 120 mm (oko 60 mina) i jednim topom B1 kalibra 76 mm (15 granata). To je minobacačkim posadama bilo prvo borbeno djelovanje, ustrojene su neposredno prije napada, dok je posluga topa B1 tri dana prije toga imala *vatreno krštenje* u Sarvašu. Napad je započela 1. i 3. satnija, Prateći vod i Pionirsko-diverzantska desetina 2. bojne, a u pričuvu je bila 2. satnija 2. bojne, satnija iz 3. bojne 3. "A" brigade ZNG-a te policijske snage. Iznenadenje je postignuto i u početku su hrvatske napadne snage dobro napredovale. No tijekom akcije 3. satnija (županjska) našla se u okruženju pobunjeničkih snaga te istodobno izgubila vezu sa zapovjednikom 3. "A" brigade, kao i sa 1. satnjicom, koja je držala položaje lijevo od nje. Što je vrijeme više prolazilo, gubio se zamah napada te je prihvaćen opći prekid djelovanja, koji je nastupio u 13:30 sati. Tijekom povlačenja postrojbi 2. bojne, dva su aviona JNA borbeno djelovala po silosu te gradu Vinkovcima. Krajnji ishod akcije Mirkovci, kasnije nazvane akcijom Tišina, bio je tragičan za hrvatske snage. Poginulo je 13 pripadnika, od kojih je deset bilo iz 3. satnije. Zarobljena su dvojica, a ranjeno je više pripadnika 2. bojne 3. "A" brigade ZNG-a. Zapovjednici koji su sudjelovali u akciji kao glavne uzroke neuspjeha naveli su nedostatak borbenog iskustva i loše veze te komunikaciju među postrojbama koje su bile nositelji borbenih djelovanja. Na akciju su utjecali i netočni obavještajni podaci o neprijateljskim snagama u Mirkovcima. Kad se tomu pribroji i slaba topnička priprema, odnosno prekid kontinuiteta vatre koji nije kompenziran *protugradnim raketama* iz pravca Cerića, pobunjeničke su snage dobole na vremenu za pregrupiranje i dovođenje 3. satnije u okruženje. JNA nakon akcije uspostavlja tampon-zonu u Mirkovcima, koji će do kraja rata ostati najjače neprijateljsko uporište. Međutim, srpski agresor nikad nije uspio proći kroz Vinkovce, *Vrata Hrvatske*, i na kraju nije ostvario svoj san o *Velikoj Srbiji*.

Akcija Mirkovci prva je planirana borbena akcija u Slavoniji, ali i na širem području Hrvatske. Unatoč tragičnom ishodu te velikim ljudskim žrtvama i gubicima, iz nje su naučene velike i teške lekcije koje su poslije primijenjene u napadnim i obrambenim akcijama i operacijama u Domovinskom ratu. I to je jedan od razloga što poginuli u akciji Mirkovci, koji su podnijeli najveću žrtvu za svoju domovinu, imaju veliki udio u njezinoj obrani i oslobođanju. I zato neće i ne smiju biti zaboravljeni.

Počast za hrabre hrvatske branitelje

GODINA SPORTA

TEKST
Ivan Šurbek
FOTO
Josip Kopi

Francuska prijestolnica treći je put domaćin Olimpijskih igara. Nakon Londona, tek je drugi grad koji je dobio tu priliku i čast

UGOVORNI PRIČUVNICI I HRVATSKI SPORTAŠI NA OLIMPIJSKIM IGRAMA U PARIZU

Parizu su protukandidati za domaćinstvo XXXIII. Olimpijskih igara bili Hamburg, Rim i Budimpešta, ali i Los Angeles. Odlučeno je da se Igre 2024. održe u Parizu, na stotu obljetnicu drugog domaćinstva toga grada. Igre 2028. bit će održane u Los Angelesu, koji će također treći put biti domaćin. Pariške igre otvorio je 26. srpnja francuski predsjednik Emmanuel Macron. Prvi put u povijesti Igre su umjesto na stadionu, otvorene na rijeci. Unatoč neumoljivoj kiši, sportaši su s brodova koji su plovili Seineom mahali publici. Barbara Matić i Giovanni Cernogoraz ponosno su nosili hrvatsku zastavu.

U Parizu naše boje brane 73 natjecatelja, i to u 16 sportova. Ondje i Hrvatska vojska ima svoje predstavnike – ugovorne pričuvnike – koji se bore za rezultate i medalje.

U atletici hrvatske boje brani Sandra Elkasević, Bojana Bjeljac, Matea Parlov Koštiro, Marija Tolj, Sara Kolak, Filip Mihaljević, Filip Pravdica, Martin Marković, Matija Gregurić. Od ugovornih pričuvnika tu su Matea Parlov Koštiro, Marija Tolj i Filip Mihaljević. Hrvatsku u bicikлизmu predstavlja Marin Ranteš, i to u kategoriji BMX. U boksu se natječe ugovorni pričuvnik i aktualni europski prvak u kategoriji do 80 kg Gabrijel Veočić. Naše boje brane i gimnastičari Tin Srbić i Aurel Benović. U klasi Laser jedri Filip Jurišić. Braća Šime i Mihovil Fantela natječu se u jedrenju kao predstavnici Hrvatske vojske. Medalju

je jednom već osvojio stariji brat Šime u paru s Igorom Marenićem. Ugovorni pričuvnici Martin Dolenc i Palma Čargo natječu se u jednoj od podvrsta jedrenja. Riječ je o surfanju, točnije: disciplini *kitesurfing*, poznatoj kao jedrenje na dasci. Palma Čargo nastupa i u disciplini *windsurfing*.

U džudu nas predstavljaju ugovorni pričuvnici Barbara Matić i Zlatko Kumrić, te Katarina Krišto, koja nije ugovorna pričuvnica. Barbara Matić dvostruka je svjetska prvakinja. Ugovorna pričuvnica Anamaria Govorčinović natječe se u disciplini kajak na mirnim vodama, a ugovorni pričuvnik Matija Marinić u kanuu na divljim vodama.

U bazenu hrvatske boje brani Jere Hribar, Jana Pavalić i ugovorni pričuvnik Nikola Miljenić. Svi troje plivaju slobodnim stilom i natječu se na kratkim dionicama. Olimpijsku je medalju za Hrvatsku dosad osvojio jedino Duje Draganja, srebro u disciplini 50 metara slobodno na Igrama u Ateni 2004. godine.

U veslanju nas predstavljaju sportaši koji su ujedno i ugovorni pričuvnici. Damir Martinu, koji je olimpijske medalje osvajao od Londona do Tokija, prvo u četvercu, pa zatim i u samcu, te braći Martinu i Valentu Sinkoviću, koji su baš poput Damira višestruki osvajači olimpijskih medalja u tri različite discipline: četverac na parice, dvojac bez kormilara i dvojac na parice, pridružila su se braća Anton

i Patrik Lončarić, u disciplini dvojac bez kormilara.

Hrvatski vaterpolisti pod vodstvom legendarnog Ivice Tucka ove su godine osvojili europsku broncu i svjetsko zlato. Reprezentaciju čine igrači koji su osvajali medalje na prethodna dva natjecanja: Marko Bijač, Toni Popadić, Luka Lončar, Josip Vrlić, Rino Burić, Marko Žuvela, Matias Biljaka, Loren Fatović, Maro Joković, Luka Bukić, Ante Vukičević, Jerko Marinić Kragić, Konstantin Harkov. Jedino je Maro Joković bio dio reprezentacije koja je 2012. na Igrama u Londonu osvojila zlato.

Još šest ugovornih pričuvnika predstavlja Hrvatsku u dva sporta: streλjaštvo i taekwondou. Streλjci su Giovanni Cernogoraz, Petar Gorša i Miran Maričić. U taekwondou nas predstavlja Lena Stojković, dvostruka svjetska prvakinja u najljakšoj ženskoj kategoriji. U muškoj konkurenciji društvo joj prave također mlađi i uspješni Ivan Šapina i Marko Golubić.

Strijelac **Miran Maričić** prvi je hrvatski reprezentativac koji se u Parizu popeo na pobjedničko postolje. U disciplini zračna puška na 10 metara osvojio je izvrsno treće mjesto i brončanu medalju.

Pod vodstvom novog izbornika Islanđanina Dagura Sigurđsona natječu se hrvatski rukometari u sastavu: Matej Mandić, Dominik Kuzmanović, Lovro Mihić, Mario Šoštarić, Zvonimir Srna, Tin Lučin, Josip Šarac, Domagoj Duvnjak, Luka Cindrić, Ivan Martinović, Luka Lovre Klarica, Veron Načinović, Nikola Grahovac, Marin Šipić (pričuve Sandro Meštrić, Marin Jelinić i Filip Glavaš). Domagoj Duvnjak jedini je među njima koji je već osvojio olimpijsko odličje. U stolnom tenisu, sportu koji je proslavio pokojni Dragutin Šurbek, te Zoran Primorac, ovaj put predstavlja Andrej Gaćina, Tomislav Pucar, Filip Željko, Ivana Malobabić te pričuva Frane Tomislav Kojić.

U tenisu se natječu Mate Pavić i Nikola Mektić. Donna Vekić, nakon uspješnog Wimbledona i ispadanja u polufinalu najvećeg Grand Slam turnira, novu priliku traži u pojedinačnoj konkurenciji, na zemljanim pariškim terenima na kojima se igra Roland-Garros, drugi najveći Grand Slam. Hrvatsku u pojedinačnoj konkurenciji predstavlja i Petra Martić.

Redakcija Hrvatskog vojnika želi svim hrvatskim sportašima puno uspjeha u Parizu. Nadamo se kako će ostvariti svoje ambicije i želje, te u konačnici, dobro se boriti. Jer to i jest moto i cilj Olimpijskih igara, kao što je rekao njihov utemeljitelj barun Pierre de Coubertin. Dobru borbu želimo svim našim sportašima.

Barbara Matić, dvostruka svjetska prvakinja u džudu u kategoriji do 70 kg

Lena Stojković, dvostruka svjetska prvakinja u taekwondou u kategoriji do 46 kg

Matea Parlov Koštro potpisuje Deklaraciju o fair playu

UZ HRVATSKE VRHUNSKE SPORTAŠE, HRVATSKA VOJSKA ONO JE NAJBOLJE ŠTO HRVATSKA IMA

Izaslanik predsjednika Vlade RH potpredsjednik Vlade i ministar obrane Ivan Anušić sudjelovao je 23. srpnja u zagrebačkom hotelu Sheraton na službenom ispraćaju olimpijske delegacije na Olimpijske igre u Parizu.

Uime predsjednika Vlade i u svoje ime zaželio je hrvatskim olimpijcima uspjeh, zdravlje i sreću te poručio: "Ponosno nosite hrvatska obilježja i borite se za Hrvatsku. Pratit ćemo vas i bodriti i dočekati na hrvatskim trgovima s medaljama oko vrata."

Ministar se prisjetio i početaka samostalnosti i neovisnosti Republike Hrvatske. Istaknuo je kako su upravo sportaši, predstavnici sportske diplomacije, tada ponosno predstavljali Hrvatsku u svijetu – od Gorana Ivaniševića i drugih istaknutih sportaša koji su nosili hrvatsku zastavu na Olimpijskim igrama.

"Danas su sportaši brend hrvatske države. Napravili ste puno za međunarodni ugled Republike Hrvatske u vrijeme stvaranja neovisnosti, a to dostoјno činite i danas", rekao je ministar.

Istaknuo je kako Hrvatska kao mala zemlja, sa samo 3,8 milijuna stanovnika, ima tako sjajne sportaše, te im zahvalio na predanosti i odlučnosti. "Vas 73 predstavlja Republiku Hrvatsku u Parizu i samim tim postigli ste golem uspjeh", dodao je.

"Posebno mi je drago što su 23 hrvatska olimpijica iz redova Hrvatske vojske i želim posebno zahvaliti upravo njima. Uz hrvatske vrhunske sportaše, Hrvatska vojska ono je najbolje što Hrvatska ima", poručio je ministar Anušić. Na svečanosti je bila i vrhunska sportašica i ugovorna pričuvnica Hrvatske vojske atletičarka Matea Parlov Koštro. Ona s još 22 vrhunska sportaša – ugovorna pričuvnica Hrvatske vojske sudjeluje na Olimpijskim igrama u Parizu. Članovi Hrvatske olimpijske delegacije potpisali su na svečanosti Deklaraciju o fair playu. Izrazili su time opredjeljenje i spremnost da na Olimpijskim igrama u Parizu svojim nastupima i ponašanjem pridonesu očuvanju načela olimpijskog duha te isticanju vrijednosti sporta na dobrobit svih u duhu fair play-a, tolerancije, nenasila i poštovanja.

Irena Rački
Foto Josip Kopi

**SVIM PRIPADNICIMA MORH-a, OSRH, MUP-a,
I HRVATSKIM BRANITELJIMA
ČESTITAMO
DAN POBJEDE I DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI I
DAN HRVATSKIH BRANITELJA**

EXPECT THE BEST

**CROATIAN MADE
SHOOTER APPROVED**